

Krönika

Gustaf och Albertina Andersson från Vilhelmina – en krönika om deras liv och anor

Gustaf är född i Ramsele församling 22 augusti 1884. Albertina är född i Sihl, Fjällsjö församling, den 5 maj 1892. De gifter sig år 1913 och flyttar då till Bodum. 1915 bosätter sig familjen i Vilhelmina. Där lever och verkar de livet ut. Gustaf dör 1958 och Albertina dör 1981.

Gustaf och Albertina är morfar och mormor till min hustru Margot. Det är bakgrund och drivkraft till att denna krönika skrivs. Krönikan tar sin utgångspunkt i deras anor två generationer tillbaka i tiden.

Fotot ovan på Albertina och Gustaf är taget år 1952.

Göran Andersson Norrängsvägen 51 M 141 43 Huddinge

2011-12-04

Innehåll

1	Utgångspunkter	5
1.1	Krönikans upplägg och struktur	5
1.2	The past is never dead	5
1.3	Mina källor m.m.	6
1.4	Komplettera gärna min text!.....	7
2	Gustafs farfar och farmor – Anders Olsson och Marit Ersdotter.....	8
2.1	Familjen växer till	8
2.2	Om barnen i familjen – däribland Anders Andersson	9
2.2.1	Olof Andersson.....	9
2.2.2	Johannes Andersson	9
2.2.3	Stina Andersdotter	10
2.2.4	Anders Andersson – <i>Gustafs blivande far</i>	10
2.2.5	Elias Andersson	12
2.2.6	Cajsa Andersdotter	12
2.2.7	Per Nilsson	13
2.3	En hårt prövad familj.....	14
3	Gustafs morfar och mormor – Per Larsson och Ingegerd Nilsdotter.....	14
3.1	Familjen växer till	14
3.2	Om barnen i familjen – däribland Katarina Persdotter	15
3.2.1	Kajsa Persdotter.....	15
3.2.2	Maria Persdotter	16
3.2.3	Katarina Persdotter – <i>Gustafs blivande mor</i>	16
3.2.4	Lars Persson	17
3.2.5	Kerstin Persdotter	17
3.2.6	Britta Persdotter.....	17
3.2.7	Nils Persson.....	18
3.3	Ännu en hårt prövad familj.....	18
4	Gustafs far och mor – Anders Andersson och Katarina Persdotter	19
4.1	Anders och Katarina bildar familj	19
4.2	Om Anders och Katarinas barn – däribland Gustaf.....	20
4.2.1	Ingrid Matilda Andersdotter	21

4.2.2	Anders Julius Andersson	24
4.2.3	Johan Elis Andersson	26
4.2.4	Kristin Andersdotter	26
4.2.5	Per August Andersson	26
4.2.6	Gustaf Alfred Andersson – <i>han gifter sig sedermera med Albertina Sundin</i>	26
4.2.7	Anna Kristina Andersdotter.....	27
4.2.8	Hilma Ottilia Andersdotter	28
4.2.9	Alma Katarina Andersdotter.....	31
5	Albertinas farfar och farmor – Bertil Eliasson och Kajsa Stina Nilsdotter	35
5.1	Om barnen till Bertil och Kajsa Stina – däribland Anders Fredrik	36
5.1.1	Nils Elias	36
5.1.2	Erik Edvard.....	36
5.1.3	Anders Fredrik – <i>Albertinas blivande far</i>	37
5.1.4	Anna Carolina.....	41
5.1.5	Christina Elisabeth.....	41
5.1.6	Sara Rebecka	42
6	Albertinas morfar och mormor – Johannes Larsson och Berthi Iversdottir	42
6.1	Om barnen till Johannes och Berti – däribland Kristina	44
6.1.1	Lars.....	44
6.1.2	Karin.....	45
6.1.3	Andreas.....	45
6.1.4	Anna Johanna	46
6.1.5	Ingrid Maria.....	46
6.1.6	Kristina – <i>Albertinas blivande mor</i>	46
6.1.7	Olof.....	46
6.1.8	Johan.....	47
7	Albertinas far och mor – Anders Fredrik Sundin och Kristina Johansdotter.....	47
7.1	Anders Fredrik och Kristina bildar familj	47
7.2	Om barnen till Anders Fredrik och Kristina – däribland Albertina.....	54
7.2.1	Jonas	54
7.2.2	Hjalmar	54
7.2.3	Andreas.....	55
7.2.4	Valfrid	56
7.2.5	Albertina – <i>hon gifter sig sedermera med Gustaf Andersson</i>	56

7.2.6	Fabian	59
7.2.7	Johannes	64
7.2.8	Bernhard	65
7.2.9	Hulda	65
7.2.10	Berti	66
8	Gustafs och Albertinas gemensamma liv	66
8.1	Flytt till Bodum	66
8.2	Gustaf och Albertina bosätter sig i Vilhelmina	67
9	Några släktfoton med anknytning till Gustaf och Albertina.....	82
9.1	Foto taget 1949 i Hacksjö vid Bernhard Sundins 50-årsdag	83
9.2	Foto taget omkring 1950 hos John och Berti Blom.....	84
9.3	Foto taget sommaren 1952 när Peder Zettergren döptes	85
9.4	Foto från Kristina Sundins 90-årsdag 1952.....	86
9.5	Foto från Kristinas 90-årsdag 1952 – enbart med sina barn	87
9.6	Foto från begravning 1955 eller 1957	88
10	Några avslutande ord om Gustaf och Albertina	89
11	Epilog	90

1 Utgångspunkter

1.1 Krönikans upplägg och struktur

I krönikan fokuseras på Gustaf och Albertina Andersson med utgångspunkt i deras anor två generationer tillbaka i tiden. Gustaf och Albertina är morfar och mormor till min hustru Margot Andersson. Det är grunden och drivkraften till att denna krönika skrivs

Mitt arbete har som startpunkt de minnen Margot har av sin mormor och morfar. Därtill har jag samtalat med släktingar till Margot samt sökt information i många andra källor. Med dessa utgångspunkter har jag gjort ett försök att även berätta om Gustafs och Albertinas föräldrar, deras far- och morföräldrar samt den tid de alla levde i. Att försöka få ”lite kött på benen” vad gäller dessa människors liv och verksamhet har känts angelägnare än att följa upp anorna så långt det är möjligt. Upplägget innebär att jag har valt att tidsmässigt inte går längre tillbaka än till första delen av 1800-talet.

Krönikan har strukturerats på följande sätt. I avsnitt 2 berättas om Gustafs farfar och farmor samt om deras barn. I avsnitt 3 berättas om Gustafs morfar och mormor och deras barn. Därefter berättas i avsnitt 4 om Gustafs föräldrar samt om barnen i familjen – däribland Gustaf själv. På motsvarande sätt berättas i avsnitt 5 om Albertinas farfar och farmor samt om deras barn och i avsnitt 6 om Albertinas morfar och mormor samt om deras barn. I avsnitt 7 berättas om Albertinas föräldrar samt om barnen i familjen – däribland Albertina själv. I avsnitt 8 berättas om Gustafs och Albertinas liv från den tid när de gifter sig. Släktfoton med knytning till Gustaf och Albertina finns medtagna under avsnitt 9. Krönikan avrundas i avsnitt 10 med några reflexioner om/kring Gustafs och Albertinas liv. I en epilog, avsnitt 11, har jag tagit mig friheten att ställa den ekonomisk-sociala verkligheten för våra förfäder i kontrast mot den dagsaktuella debatten kring ohemula löner och extrema bonusar i affärslivet. När man studerar livet för tidigare generationer kan man inte undgå att se det groteska i att små grupper i dagens samhälle tillåts utveckla modeller för hur man kan berika sig!

1.2 The past is never dead

Den känsla jag får när jag arbetar med släktforskning tangerar den som författaren William Faulkner uttrycker på ett lysande sätt i sin bok **Requiem for a Nun**:

The past is never dead. It's not even past.
(Det förflutna är inte dött. Det är rent av inte förflutet.)

Det förflutna är närvarande! Visst har Faulkner rätt! Hans text blev jag varse genom Karl-Göran Ekerwalds bok *Tabula Rasa* – fragment av ett liv (2008).

I **De tusen minnenas bok** (2004) har efterlämnade dikter av Harry Martinsson publicerats. Där finns en dikt som speglar ett tilltalande förhållningssätt visavi de människor som inte längre finns bland oss:

I minnenas drömrige lever de döda.
 De minnen vi vårdar är syret de andas.
 De väntar ditt tecken vid fönstren i Hades
 att trofasta minnen skall vädra i staden.
 De väntar att vind med åminnelsens kårar
 skall jaga förgängelsens ande ur Hades.

Martinsson och Faulkner förefaller vara överens: ”I minnenas drömrige lever de döda”, säger Martinsson. Faulkner säger: ”Det förflutna är inte dött. Det är rent av inte förflutet.”

Att krönikan likt en vind med åminnelsens kårar ska förmå jaga förgängelsens ande ur Hades är kanske tveksamt – men jag gör i vart fall ett försök! Och när jag skriver min text gör jag med oerhörd respekt för alla de som lever i minnenas drömrige.

1.3 Mina källor m.m.

Sakuppgifterna i texten har till betydande del hämtats på internet via www.svar.ra.se (SVAR = Svensk arkivinformation i Ramsele; en avdelning i Riksarkivet). Vidare har material hämtats från Landsarkiven (där bl.a. boutredningar beställts), från Stockholms stadsarkiv (framför allt material från Rotemansarkivet), från Kungliga Biblioteket (bl.a. via mikrofilmade dagstidningar och annat arkivmaterial), Vilhelmina kommuns fotoarkiv samt från Västerbottens museum (gamla foton från Vilhelmina).

Jag har vidare haft stor nytta av uppgifter i några CD:n som sammanställts av Sveriges Släktforskningsförbund, t.ex. Sveriges befolkning 1970 (SB70), Sveriges befolkning 1980 (SB80) samt Sveriges dödsbok 1901-2009 (SD).

Under arbetets gång har jag haft givande och trivsamma kontakter med ett stort antal personer. Av de som lämnat mer omfattande bidrag till mina texter vill jag särskilt nämna:

Karin Holmgren, Skansholm
 Inger Larsson, Dorotea
 Anita Öberg, Älandsbro
 Rose-Marie Wulfing, Täby
 Karl-Gustaf Sundin, Sundbyberg
 Birger Sundin, Domsjö
 Stig Cederberg, Umeå
 Ann-Kristin Ehrencrona, Rönninge
 Håkan Hellström, Järfälla
 Margot Andersson, Huddinge (min hustru)

En hemsida med släktforskningsuppgifter som varit till stor nytta är den som upprättats av Jan-Sören Lindh i Östersund. På hans hemsida www.stenbanken.com kan man t.ex. följa anorna för Margots mormor Albertina så långt tillbaka i tiden ”som det någonsin är möjlig”.

Jag har vidare använt några längre textavsnitt ur Sally Lindströms fina släkt- och bygdeskildring från år 2000 – **Fångad av det förgångna**. Det gäller texter där Sally Lindström bl.a. skriver om Albertina samt om några av hennes syskon.

1.4 Komplettera gärna min text!

För vissa personer har jag fått fram information i en som jag tycker ”lämplig” omfattning . För andra har jag hittills inte lyckats få fram information i den omfattning jag önskat. Min förhoppning är att intresserade läsare ska höra av sig med information, foton, berättelser eller skrönor om de personer det berättas om i skriften. När det gäller foton är jag särskilt intresserad av fotografier på personer som är födda före år 1900. Får jag tillräckligt mycket material sänt till mig – samtidigt som jag även på egen hand räknar med att fortsätta med mina efterforskningar – så hoppas jag inom några år kunna presentera en reviderad version av krönikan.

Sannolikt har det smugit sig in en eller annan felaktighet i krönikan. Är så fallet ska ingen annan än krönikören klandras! Hör gärna av er om felaktiga uppgifter upptäcks.

I krönikan har jag följt den grundprincipen att inte närmare skriva om personer som lever i dagsläget. Det är för övrigt endast i undantagsfall som jag berör händelser/omständigheter efter år 1960.

Foto på ”krönikören” själv, Göran Andersson, samt min hustru Margot.

Den som önskar kontakta mig finner adressen på skriftens försättssida. I övrigt kan jag kontaktas enligt följande:

Telefon: 08-774 64 59

Mobil: 070-77 65 777

E-post: h.goran.andersson@bredband.net

Krönikan översänds kostnadsfritt via E-post till den som så önskar. Jag sänder gärna även en pappersversion till den som så önskar – men då till en kostnad som motsvarar tryck- och portokostnad.

2 Gustafs farfar och farmor – Anders Olsson och Marit Ersdotter

2.1 Familjen växer till

Gustaf Anderssons farfar heter **Anders Olsson**. Han är född den 4 september 1807 i Karlstad, Värmland. Gustafs farmor heter **Marit Ersdotter**. Hon är född den 6 juli 1812 i Gräsmark, Värmland.

Hur Anders och Marits familj växer till kan följas via husförhörlängder (HFL) för Gunnarskog, Värmland, åren 1831-35 (sid 378), 1836-41 (sid 401), åren 1841-45 (sid 412) samt åren 1846-50 (sid 436).

På en gård i Träskog, närmare bestämt i Baggerud, får Anders och Marit fyra barn:

- **Olof**, född 4 oktober 1831.
- **Johannes**, född 7 augusti 1834.
- **Stina**, född 12 mars 1837.
- **Anders**, född 10 oktober 1840 – *han blir så småningom far till Gustaf*.

Hustrun Marit Ersdotter dör redan den 16 juni 1844. På gården finns då pigan då **Stina Eliasdotter**, född 1 augusti 1822 i Gunnarskog. Anders Olsson och pigan Stina Eliasdotter finner uppenbarligen tycke för varandra. Det lyser för dem den 24 november 1845 och de gifter sig 4 januari 1846. De får två barn:

- **Elias**, född 25 april 1846.
- **Cajsa**, född 22 november 1847.

Anders Olsson (Gustafs farfar) dör den 15 november 1849. Stina Eliasdotter blir då ensam med barnen. Av HFL för år 1851-55 (sid 475) framgår emellertid att Stina Eliasdotter får ytterligare ett barn, nämligen:

- ”Oäkta” sonen **Per Nilsson**, född 12 januari 1851. Av HFL framgår att far till honom är drängen Nils Eriksson (sid 480).

Familjen flyttar år 1851 till annat boende i Gunnarskog – en gård som i HFL benämns Träskog/Abborkärnstorp/Baggerud (sid 525). Änkan Stina Eliasdotter blir där inhytt med sin familj. Detta tyder på att de bor under enkla omständigheter.

Stina och hennes barn (däribland Anders som var 11 år) var således från år 1851 inhysesjon. De betraktades som arbetsoföra och/eller obemedlade – något som på denna tid framför allt gjordes med äldre och/eller funktionshindrade personer. Sådana personer blev av socknens fattigvård placerade, ”inhysta”, hos en familj mot ersättning. Arrangemanget tillämpades på orter där det inte fanns fattigtugor eller andra offentliga inrättningar för de obemedlade. Inhysesjonet placerades normalt hos den familj som begärde lägst betalt för inhysningen.

Ibland kunde det vara den husbonde där drängen/pigan varit anställd som tog hand om den anställda på ålderns höst. Det regelsystem som tillämpades var legostadgan – även kallad tjänstehjonsstadgan. Stadgan reglerade förhållandet mellan arbetsgivare och anställd, framför allt på landsbygden. Den sista versionen av stadgan fastställdes 1833 och gällde delvis ända fram till 1926. De anställda kunde ha en viss trygghet för sin ålderdom i en bestämmelse som sade, att hade de varit anställda hos någon från

sitt 30:e år och till dess de blev orkeslösa, så var husbonden skyldig att dra försorg om dem till deras död.

I HFL Gunnarskog för 1856-60 (sid 550) anges att änkan Stina Eliasdotter med familj fortfarande inhyses i Baggerud. Det noteras särskilt att hon blivit absolverad (fått syndaförlåtelse) år 1851 av kyrkan. Detta hänger sannolikt ihop med den ”oäkta” sonen Per som hon fick år 1851!

Sedan barnen flyttat ut bor Stina ensam från den 2 november 1870 i Treskog, Baggerud. Stina dör som inhysing den 16 oktober 1899 i ”Treskog Södra” (HFL Gunnarskog 1896-1900, sid 896).

2.2 Om barnen i familjen – däribland Anders Andersson

I det följande redovisas det som kunnat utläsas via kyrkböckerna när det gäller Anders och hans syskons vidare öden.

2.2.1 Olof Andersson

Olof dör redan den 22 juni 1846 vid 14 års ålder.

2.2.2 Johannes Andersson

Johannes flyttar år 1853 till Träskog, Tenhöjdetomten, i Gunnarskog för att arbeta som dräng. Under år 1857 flyttar han till Träskog, Löfhöjden (HFL 1856-60, sid 502). Påföljande år flyttar han vidare till Träskog, Emtetorp /Elofstorp (sid 486).

År 1861 flyttar Johannes till Träskog, Felketorp (HFL Gunnarskog 1861-65, sid 502). Han arbetar som dräng samtidigt med att även brodern Anders (Gustafs blivande far) tjänar som dräng på gården. Johannes, liksom brodern Anders, registreras här en tid som lösdrivare. Perioden som lösdrivare förefaller emellertid ha varit tämligen kort. År 1864 flyttar Johannes åter till Tenhöjdetomten (HFL, sid 644) för att arbeta som dräng.

Vid påföljande flytt lämnar Johannes Gunnarskog (HFL, sid 759) och flyttar till Gräsmark den 1 februari 1868. I inflyttningsboken för Gräsmark noteras han som inflyttad den 11 februari 1868. Han bosätter sig i Uddheden (HFL Gräsmark, sid 359).

Johannes flyttar vidare den 8 oktober 1869 (utflyttningsattest 52) till Elgå. Hans yrke uppges nu vara kolportör. Kolportör betyder egentligen gatuförsäljare av böcker och tidningar. Ordet har mest använts för kringresande folkpredikanter som bl.a. sålde biblar och annan andlig litteratur. Ur kolportörsyrket utvecklades det frikyrkliga predikantskapet.

I Inflyttningsboken år 1869 för Elgå församling i Värmland är noterat att ”Kolportör Andersson” flyttar från Gräsmark och bosätter sig i Strand (HFL Elgå, sid 169).

I HFL för Elgå 1867-71 (sid 169) är noterat att Johannes bor på ett ställe benämnt ”1 Mantal Strand”. Prästen noterar att Johannes är ”sjuklig och utfattig”. Även i HFL för 1872-75 är noterat att han är ”sjuklig och utfattig”. Där anges vidare att han ”vistas i Glafva”.

Den 37-årige Johannes dör i lungsot den 16 april 1872 i Glava. Han begravs i Glava enligt vad prästen noterar i HFL.

2.2.3 Stina Andersdotter

Stina flyttar under år 1853 från hemmet till Träskog, Tenhöjdetomten (HFL Gunnarskog 1851-55, sid 512) för att tjäna som piga. 1854 flyttar hon vidare till Träskog, Abborsjön Östra (HFL, sid 470). År 1856 flyttar hon till Träskog Löfhöjden (HFL 1856-60, sid 502). Hon flyttar vidare som piga 1858 till Träskog, Hjerperud (sid 292). 1860 byter hon arbetsplats igen till Träskog, Berga (sid 173).

Stina dör i Berga den 31 augusti 1862 vid 25 år ålder (HFL 1861-65, sid 195). I Dödsboken finns inte någon dödsorsak angiven.

2.2.4 Anders Andersson – *Gustafs blivande far*

År 1859 flyttar Anders till Träskog, Felketorp, i Gunnarskog (HFL, sid 521) för att tjäna som dräng. I HFL åren 1861-65 för Träskog, Felketorp (sid 646), finns noterat att drängen Anders Andersson är registrerad som lösdrivare från år 1864.

En grundsten i legostadgan var bestämmelsen att varje arbetsför person, som inte försörjde sig på annat sätt, var skyldig att ta anställning. Det hette att ”envar måste ha laga försvar”. Den som inte hade det kallades ”försvarslös” och kunde tas till tvångsarbete eller fängelse. Staten tolererade inte att någon var arbetslös – man betraktades då med automatik som lösdrivare. Tvånget att ha laga försvar avskaffades 1885.

När det gäller karaktären på Anders lösdriveri är det svårt att ha någon säker mening. Kanske var det så att ha ville pröva någon annan framtid än att tjäna som dräng i Gunnarskog. Därför gav han sig kanske iväg och provade under några år att livnära sig med diverse påhugg. Det är troligt att han under den här tiden lärde sig till skräddare – ett yrke som han så småningom ska komma att utöva när han flyttar till Ramsele.

Att han kallas för lösdrivare kan också hänga samman med de omständigheter under vilka han lämnade sin anställning som dräng. För både arbetsgivare och anställd gällde enligt legostadgan att en anställning måste sägas upp under tiden 26/7-24/8. Förelåg ingen uppsägning under denna period förlängdes anställningstiden automatiskt med ett år. Det kan ha varit så att Anders lämnade sin tjänst under omständigheter som husbonden inte fann acceptabla och att han därför blev klassad som lösdrivare.

Även i HFL för Gunnarskog åren 1866-70 för Treskog, Uddnäs, finns noterat att drängen Anders Andersson betraktas som lösdrivare. I en kommentarkolumn i HFL finns emellertid noterat att: *den 7/12 1866 ankom med posten fr. Ramsele i Norrland arbetsbetyg, utan anmärkning*. Sedan finns tillskrivet: *ny arb att till Norrland den 20/1 68*. Dessutom finns noterat: *Ramsele W. Norrlands län 29/10 -68. Utf att 137*.

Som konsekvens av korrespondensen utfärdas utflyttningsattest. I utflyttningslängden för Gunnarskog 1862-74 anges:

Årsnummer : 137

Attestdatum 29/10 1868

Folio uti förhørsboken 761

Lösdr Dr. Anders Andersson från Treskog

Till Ramsele i W Norrlands län

Själva flyttningsbeviset för Anders Andersson utformades enligt nedan:

Nr 137 Flyttningsbevis från Gunnarskogs församling.
 föddande Drängen Anders Andersson
 från Trelkatorp under Treskog
 född år 1840 / Pyräta / den 10 oktober
 uti Gunnarskogs församling af Herjedalens län
 Till aktenskap efter utlysning ledig
 den 78
 Kan haft aktyddskoppor
 Läser innantill förvarligt
 Kristendomskunskap förvarligt
 Beaktas förhör
 Till H. H. Nattvard berättigad
 Till frejden utan anmärkning
 Aflyttar till Ramsele försög af W. Norrlands län
 (muntalsbeskrifningen till nästa år
 Betygas Gunnarskog försög af Herjedalens län
 den 27 oktober 1868 / Pyräta /
 fol. 761.
 Sen. Pedrin.

(Bild från SVAR)

I överensstämmelse med ovanstående finns i inflyttningslängden för Ramsele 1864-91 följande noterat:

Årsnummer: 22

Inf. dag 29/12 1868

Folio i Förhørsboken: 192

Lösdrifvande dräng Anders Andersson

Från Gunnarskogs socken i Värmlands län

Flyttar till: Nyland 1

I HFL för Ramsele för åren 1864-73 (sid 192) kan utläsas att till Nyland har skräddaren Anders Andersson flyttat in den 29 december 1868. Han betraktas inte längre som lösdrivare. Han är därmed ”återförd till den kyrkliga och världsliga normalordningen”. Men kyrkans män är både i Gunnarskog och i Ramsele noga med att notera att han varit lösdrivare!

I avsnitt 4 nedan redovisas hur Anders gifter sig och bildar familj i Ramsele.

2.2.5 Elias Andersson

I HFL för Gunnarskog åren 1861-1865 (sid 660) framgår att Elias fortfarande bor tillsammans med sin mamma. Elias dör redan den 27 januari 1864 vid 17 års ålder. I boken över döda anges att han vid den tiden arbetar som dräng. Någon dödsorsak finns inte uppgiven.

2.2.6 Cajsa Andersdotter

Cajsa flyttar år 1865 från barndomshemmet till gården Träskog, Felketorp, för att tjäna piga (HFL Gunnarskog 1861-65, sid 646). Hon arbetar där till hösten 1869 då hon för ett år flyttar åter till sin mor (HFL 1866-70, sid 761).

Hösten 1870 flyttar Cajsa (förnamnet stavas nu med K) inom Gunnarskogs församling till Treskog, Domperud (sid 691). Där gifter sig Cajsa den 14 september 1872 med fältjägaren **Lars Magnus Jonasson Hjelm** (HFL 1871-76, sid 680), född den 16 juli 1846. De får dottern:

- **Kajsa**, född den 11 januari 1873.

Den 5 november 1873 flyttar familjen till Treskog, Höjden (sid 705). Där bor sedan tidigare Lars Magnus far. Här föds de närmaste åren ytterligare tre barn (HFL Gunnarskog 1876-80, sid 658). Tragiskt nog dör dessa tre barn nästan samtidigt i difteri hösten 1880. Det gäller:

- **Christian**, född den 4 maj 1874. Han dör 26 oktober 1880.
- **August**, född den 12 maj 1876. Han dör den 24 november 1880.
- **Wiktor**, född 16 september 1878. Han dör 8 november 1880.

Vid gården Treskog, Nytorp, bor fortsättningsvis familjen (HFL 1881-85, sid 881). Det är oklart om de bytt bostad eller om det handlar om förändrad benämning på den gamla gården. Lars Magnus har nu lämnat militärlivet och benämns hemmansägare. Där föds ytterligare ett barn:

- **Laura Kristina**, född 13 juni 1881.

Av HFL 1886-90 (sid 882) kan man se att det inte sker några ytterligare förändringar i familjebilden.

Av HFL Gunnarskog 1891-95 för Treskog, Nytorp (sid 880), kan emellertid utläsas att äldsta dottern Kajsa flyttar till Eda den 26 oktober 1894 (utf.att 68). Kvar med föräldrarna finns därefter endast yngsta dottern Laura Kristina.

I Församlingsboken år 1900 är familjebilden oförändrad. Det anges att hemmansägaren Lars Magnus Hjelm bor i Treskog Södra tillsammans med hustrun Kajsa Andersdotter och Laura Kristina. Kajsa dör den 24 maj 1907 i halskatarr enligt vad som uppges i dödboken för Gunnarskog.

Av församlingsboken för år 1910 framgår att Lars Magnus Hjelm fortfarande bor i Treskog Södra tillsammans med sin dotter Laura Kristina. Enligt Sveriges dödbok dör han den 23 februari 1928 på ett ställe som benämns Bortan.

2.2.7 Per Nilsson

Den ”oäkta” sonen Per flyttar den 16 april 1868 från hemmet för att arbeta som dräng vid gården Treskog, Uddnäs (HFL Gunnarskog 1866-70, sid 776). På samma gård har tidigare hans äldre bröder Anders och Johannes arbetat.

Den 30 september 1869 flyttar Per till Arvika Landsförsamling (utf.att. 117). I inflyttningslängden för Arvika noteras han som inflyttad den 9 november 1869 till en ort benämnd Mällbyn (HFL, sid 558). Han flyttar emellertid till Gunnarskog den 17 oktober 1879 (utf.att 82)

I HFL för Gunnarskog åren 1871-76, vid gården Treskog, Domperud (sid 680), finner vi att Per arbetar som dräng. En tid är han där samtidigt med sin syster Kajsa (som flyttar därifrån i november 1873).

I HFL Gunnarskog 1876-80 finns en notering att han den 19 januari 1880 skulle flytta till Hafverö i Västernorrland. Den flytten blev troligen inte av.

I HFL 1881-85 för Treskog Norra, Domperud (sid 951), framgår att Per flyttar till Njurunda den 1 december 1882 (utf.att 218). Och mycker riktigt finner vi att han tas upp i inflyttningslängden för Njurunda den 8 december 1882 (Inf.att. 91). Nu har han av skäl som är svåra att reda ut beslutat sig för att byta efternamn. I Inflyttningsboken tas han upp som ”Sundström Per Nilsson arb”. Han använder häfter efternamnet Sundström.

Av HFL för Njurunda 1882-91 (sid 479) framgår att Per bildar familj. Han gifter sig den 7 januari 1883 med **Inger Andersdotter**, född 12 augusti 1855 i Gräsmark. Inger flyttar till Njurunda från Refsund i Jämtland den 8 december 1882 (Inf.att 92). De får kort därpå sonen:

- **Axel Adrian Paulinus**, född 4 mars 1883.

Familjen flyttar den 22 mars 1884 vidare till Timrå (utf.att. 3). Närmare bestämt till en plats som benämns Näs – enligt HFL Timrå för åren 1884-94 (sid 164). Familjen växer till i Näs med ytterligare barn:

- **Oskar Wilhelm**, född 15 november 1884 i Timrå
- **Signe Wilhelmina Ingeborg**, född 31 augusti 1886 i Timrå
- **Rudolf Mauritz**, född 24 april 1888 i Timrå
- **Betty Maria Eugenia**, född 21 mars 1891 i Timrå

Av församlingsboken för Timrå åren 1895-1905 framgår att Per dör av kräfta i magen den 3 mars 1900.

Axel Adrian Paulinus flyttar den 17 april 1902 till Haverö i Jämtland. Resten av familjen flyttar till Bodsjö i Jämtland den 23 augusti 1902.

2.3 En hårt prövad familj

Som framgått ovan blev familjen hårt drabbad av sjukdom och dödsfall. Om man ser situationen ur Anders Anderssons synvinkel (Gustafs blivande far) finner vi följande:

- Anders mamma Marit Ersdotter, född 1812, dör vid 31 års ålder.
- Den äldste brodern Olof, född 1831, dör vid 14 års ålder.
- Brodern Johannes, född 1834, dör i lungsjuka vid 37 års ålder.
- System Stina, född 1837, dör vid 25 års ålder.
- Pappan Anders Olsson, född 1807, dör vid 42 års ålder.
- Halvbror Elias, född 1846, dör vid 17 års ålder.
- Halvsyster Cajsa, född 1847, dör av halskatarr vid 57 års ålder. Av Cajsas fem barn dör tre nästan samtidigt i difteri under hösten 1880. Barnen blev 6, 4 och 2 år gamla.
- ”Oäkta” brodern Per Nilsson, född 1851, dör av kräfta i magen vid 49 års ålder.
- Anders pappas andra fru, Stina Ersdotter, född 1822, dör som inhysing vid 77 års ålder

Anders skulle bli det enda barnet i familjen som inte dog i förtid! Ett överflöd av sorg och prövningar måste ha präglat Anders Anderssons uppväxt. Han fick en kärv start i livet.

3 Gustafs morfar och mormor – Per Larsson och Ingegerd Nilsson

3.1 Familjen växer till

Gustaf Anderssons morfar heter **Per Larsson**, född den 6 augusti 1811 i Grinnemo, Ormtorp i Värmland. Gustafs mormor – som kom att bli Per Larssons andra hustru – heter **Ingegerd Nilsson**, född 21 september 1821 i Finnfallet, Beljmakaretorp i Värmland.

Hur familjen växer, förändras och bor kan följas främst via följande HFL från Gräsmarks församling:

- HFL 1838-45, Grinnemo (sid 105). De kommer inflyttande dit år 1838 från annan ort inom Gräsmark (sid 266)
- HFL 1846-50, Grinnemo Ormtorp (sid 115)
- HFL 1851-55, Grinnemo Ormtorp (sid 127)
- HFL 1856-60, Grinnemo Ormtorp (sid 119)
- HFL 1861-65, Gräsmarks Gård Ormtorp (sid 77)
- HFL 1866-70, Gräsmarks Gård Ormtorp (sid 82)
- HFL 1871-75, Gräsmarks Gård Larstorp (sid 98)
- HFL 1876-80, Inhyses vid Gräsmarks Gård Lillfingersjön (sid 167)
- HFL 1881-85, Inhyses vid Gräsmarks Gård (sid 179)
- HFL 1886-92, Inhyses vid Gräsmarks Gård (sid 131)

Per gifter sig således två gånger. Pers första hustru dör. Av de elva barnen som föds i familjen dör fyra i späda ålder. I det följande görs en sammanställning av uppgifterna i HFL som visar hur familjen förändras under åren 1838-1892:

Torparen Per Larsson, född 6 augusti 1811 i Gräsmark. Han dör 16 augusti 1880.

Första Hustrun: Karin Jonsdotter, född 1808 i Gräsmark. Karin dör 19 mars 1843.

Barn i första äktenskapet:

- **Kajsa**, född 8 september 1834 i Sunne. I några HFL har prästen noterat att Kajsa är ”lungsiktig av venerisk sjukdom”.
- **Maria**, född 2 juni 1838. I en HFL har prästen noterat att Maria har ”höger arm förlamad”.
- **En son** (namnet är ottydligt i HFL), född under 1841. Död 13 april 1841.

Andra Hustru: Ingegerd Nilsdotter, född 21 september 1821. Per och Ingegerd gifter sig 30 december 1844. Ingegerd dör 14 oktober 1892.

Barn i andra äktenskapet:

- **En son** (namnet är ottydligt i HFL), född vid oklar tidpunkt, död 7 maj 1846.
- **Katarina**, född 19 november 1846 – *hon blir så småningom mor till Gustaf*.
- **Lars**, född 19 december 1851.
- **Kerstin**, född 25 november 1854. I en HFL har prästen noterat ”hör illa”.
- **Britta**, född 2 oktober 1857.
- **Stina**, född 10 januari 1861. Död i kikhosta 16 juni 1862.
- **Stina**, född 25 juli 1864. Död 6 april 1866.
- **Nils**, född 3 mars 1869.

3.2 Om barnen i familjen – däribland Katarina Persdotter

I det följande redovisas det som varit möjligt att utläsa av kyrkböckerna när det gäller Katarinas och hennes syskons vidare öden.

3.2.1 Kajsa Persdotter

Kajsa får en ”oäkta dotter”, Karin Eriksdotter, den 4 december 1860. Kajsa dör som inhysing den 30 januari 1895 vid 60 års ålder (HFL Gräsmark 1893-97, sid 129).

Kajsas dotter Karin börjar i november månad 1876 arbeta som piga vid en gård i Gräsmark benämnd Medås (HFL, sid 198). Den 4 november 1879 flyttar Karin vidare för att arbeta vid Gräsmarks Gård (HFL, sid 162). Den 3 november 1880 flyttar hon till socknen Fryksände, Svenneby (HFL, sid 458), för att tjäna som piga.

Enligt vad som framgår av HFL 1881-85 (sid 468) beslutar sig Karin för att flytta till Färila i Gävleborgs län den 18 november 1884. Detta framgår även av nedtecknad flyttattest (nr 198). Det har emellertid inte kunnat redas ut om flytten blev av eller inte. Karin har inte kunnat återfinnas i vare sig kyrkböckerna för Gräsmark eller Färila från år 1885.

3.2.2 Maria Persdotter

Maria flyttar från föräldrahemmet i november 1864 för att tjäna som piga vid en gård i socknen Fryksände benämnd Westanå (HFL 1861-65 för Fryksände, sid 743).

I Westanå arbetar Maria i tre år (HFL 1866-70, sid 778) innan hon hösten 1867 flyttar vidare till Rödbjörkeby, Astebyholm såg (sid 406). Av skäl som inte närmare framgår förs Maria in i lösdrivarlängden i Fryksände från 2 november 1870. Detta tillsammans med sin "oäkta" son Per Johan Jansson, född i Westanå den 28 maj 1867.

I Westanå inhyses pigan Maria tillsammans med den oäkta sonen Per Johan Jansson och den oäkta dottern Anna Christina Grimborg, född 3 februari 1874. Far till Anna Christina är enklingen, och f.d. fältjägaren, Erik Jönsson Grimborg, född 24 september 1822 i Skattebyn. I anslutning till att Maria Persdotter blir kyrktagen erkänner Erik henne som sin fästequinna.

Av HFL 1871-75 för Fryksände framgår att de stryks ur lösdrivarlängden i anslutning till att de den 3 november 1871 flyttar till Wasserud (sid 636). Av HFL för Fryksände 1876-80, (sid 707) framgår att Erik och Maria gifter sig den 31 augusti 1877. De får ytterligare en dotter, Emma Karolina, född 22 oktober 1879.

Av HFL 1881-85 (sid 730) framgår att Maria dör den 10 juni 1880, 42 år gammal. I dödsboken anges dödsorsaken till "Håll och Stygn". Inhysingen Erik bor kvar med de tre barnen. I HFL har prästen noterat att Erik är "Bräcklig och fattig". 1883 flyttar sonen Per Johan hemifrån för att börja arbeta som dräng.

Av HFL för 1886-90 (sid 726) framgår att år 1889 flyttar även dottern Anna Kristina hemifrån för att arbeta som piga. Från den tidpunkten bor den bräcklige 67-årige Erik ensam kvar i Wasserud tillsammans med sin 10-åriga dotter Emma Karolina.

Erik flyttar till fattiggården i januari 1897. Yngsta dottern Emma Karolina Grimborg tjänar piga vid några gårdar i Frykeruds socken fram till dess hon emigrerar till Amerika den 7 september 1900.

3.2.3 Katarina Persdotter – *Gustafs blivande mor*

Den 1 november 1864 flyttar Katarina till gården Högden Norra för att tjäna som piga (HFL 1861-65, sid 163). Hon stannar där i två år. Den 3 november 1866 flyttar hon vidare från Högden Norra (HFL 1866-70, sid 166). Hon börjar arbeta som piga den 5 november 1866 vid gården Sandnäs Råbäcken (HFL 1866-70).

Husbonde i Råbäcken är klockaren Johan Gustav Andersson, född i Hammarön den 1 december 1813. Detta råkar vara min (Göran Andersson) pappas fosterfars farfar!

Katarina stannar i Råbäcken hos klockaren Johan Gustav Andersson i fem år till den 6 november 1871 (HFL 1871-75, sid 337). Katarina flyttar då till Uddheden (HFL 1871-75, sid 382). Där arbetar hon ett år och flyttar därefter till Granbäck den 8 november 1872 (HFL 1871-75, sid 105). Efter ett år i Granbäck flyttar hon tillfälligt tillbaka till familjens hem i Gräsmarks gård/Larstorp den 6 november 1873. Hon flyttar därefter till Ramsele och sin fästman Anders Andersson den 29 augusti 1874 – se vidare avsnitt 4 nedan.

3.2.4 Lars Persson

Lars flyttar till Ramsele 12 december 1879 (utf. att. 79). Av inflyttningslängden för Ramsele (att 40) framgår att han bosätter i Finnforsen (HFL Ramsele, sid 37).

Av HFL 1874-83 (sid 37) framgår att han den 5 maj 1878 gifter sig med Britta Maria Rydstedt Larsdotter, född 1858 i Ramsele.

Hur familjen förändras över åren, och var de bor speglas av HFL Ramsele för åren 1874-83 (sid 379), 1884-93 (sid 28) och 1894-99 (sid 26). Där framgår bl. a. att Lars och Britta Maria bor i Finnforsen fram till hösten 1884 då man flyttar till Flyn. Under perioden får man följande barn:

- Axel Peter Larsson, född 2 april 1879
- Lars Johan Larsson, född 27 september 1881
- Nils Gustaf Larsson, född 7 november 1884, han dör 17 december 1884
- Ingrid Elisabeth Larsdotter, född 14 december 1885
- Beda Maria Larsdotter, född 28 december 1889
- Emma Charlotta Larsdotter, född 18 maj 1893
- Nils Verner Larsson, född 5 november 1897

Enligt uppgifter i församlingsboken för år 1900 kan man se att de vid den tiden flyttar till Vågdalen i Ramsele. Lars benämns för torpare.

Av församlingsboken för 1910 framgår att familjen bor kvar i Vågdalen. Vid den tidpunkten bor emellertid endast de två yngsta barnen kvar i hemmet.

3.2.5 Kerstin Persdotter

Kerstin flyttar hemifrån hösten 1875 och börjar arbeta som piga i Grinnemo (HFL 1870-75, sid 129). Av HFL 1876-80 framgår att Kerstin hösten 1877 flyttar till en annan gård i Grinnemo, nämligen Lillfingersjön (sid 137). Där är hon kvar som piga till hösten 1880 då hon flyttar till Gräsmarks Gård, Allmyrefallet (sid 167). Av HFL 1881-85 (sid 180) framgår att pigan Kerstin nu är inhysing vid Gräsmarks Gård. Hon är där samtidigt med sin äldre syster Kajsa Persdotter.

Den 3 augusti 1883 emigrerar Kerstin till Amerika (utf. att. 87). Vad som därefter händer med Kerstin är obekant.

3.2.6 Britta Persdotter

Av HFL för 1876-80 för Gräsmark (sid 167) framgår att Britta flyttar hemifrån till N. Forsnäs hösten 1879. Påföljande höst flyttar hon vidare till Brandsbohl (sid 28). Enligt HFL 1881-85 för Brandsbohl (sid 30) har hon nu ställning som inhysing.

Den 11 februari 1883 gifter sig Britta med skräddaren Jonas Nilsson, född 30 juli 1859 (HFL, sid 211). De flyttar till ett ställe i Gräsmark benämnd Malmby i mars 1883. I oktober 1884 flyttar de vidare till en ort benämnd Linna (HFL, sid 297).

Britta och Jonas får följande barn:

- Hilma Karolina, född 17 mars 1883
- Johan Fredrik, född 5 januari 1885. Död 13 januari 1885
- Nils Emil, född 20 mars 1887
- Emma Kristina, född 1890
- Johan Fredrik, född 1893
- Anna Elvira, född 1896

Av HFL för 1886-92 framgår att skomakare Jonas vid den tiden är inhysing i Linna. Det framgår också att han ändrar sitt efternamn till Lundin av skäl som inte har kunnat redas ut.

Enligt utdrag ur 1900 års död- och begravningsbok för Gräsmark dör Brita i lungshot, 43 år gammal, den 11 juni år 1900.

3.2.7 Nils Persson

Nils bor ensam kvar vid Gräsmarks Gård när änkan Ingegerd Nilsdotter dör den 14 oktober 1892. I HFL 1893-97 är Nils registrerad som lösdrivare (sid 129). Där finns också noterat ”quarst obef 1893 /10. I obefintlighetsboken (sid 328) finns emellertid noterat att Nils flyttar till Timrå, Vifsta Warf den 7 juni 1894 (utf att 44). Det finns även antecknat ”Fagervik, a.a. Alby 1898” – vad detta står för är oklart.

I 1894 års inflyttningslängd för Timrå upprättas en inflyttningsattest för Nils per den 10 november. Det noteras att han kommer från Gräsmark med avsedd inflyttningsort Fagervik. Men på samma rad anges som särskild notering ”afled d 7/11”.

I 1894 års död- och begravningsbok noteras att den 7 november dör arbetaren Nils Persson från Fagervik i lunginflammation. Uppgift om Nils infördes aldrig i HFL för Timrå. Han torde sannolikt ha dött i nära anslutning till att han flyttat till Timrå.

3.3 Ännu en hårt prövad familj

Familjen blev hårt drabbad av sjukdom, fattigdom och dödsfall. Om vi ser det ur Katarina Persdotters synvinkel – Gustafs blivande mor – finner vi sammanfattningsvis följande.

- System Kajsa, född 1834. Blev lungsiktig av venerisk sjukdom. Hon dör som inhysing vid 60 års ålder.
- System Maria, född 1838. Hade höger arm förlamad. Hon dör 1880 som inhysing vid 42 års ålder av ”Håll och Stygn”.
- En bror som inte namngivits, född 1841, dör i mycket späd ålder.
- Pappans första hustru, Karin Jonsdotter, född 1808, dör vid 35 års ålder.
- En bror – vars namn inte kunnat tydas och som var född vid oklar tidpunkt – dör vid låg ålder år 1846.
- System Kerstin, född 1854, hade hörselproblem. Levde som inhysing innan hon emigrerade till Amerika 1883.
- System Britta, född 1857, dör i lungshot vid 43 års ålder.
- System Stina, född 1861, dör i kikhosta vid 1 års ålder.
- Brodern Nils, född 1869, dör i lunginflammation vid 25 års ålder.

Förutom Katarina själv var det endast brodern Lars och föräldrarna som fick ett liv med ”normal” livslängd. Vad som hände Kerstin i Amerika är emellertid obekant.

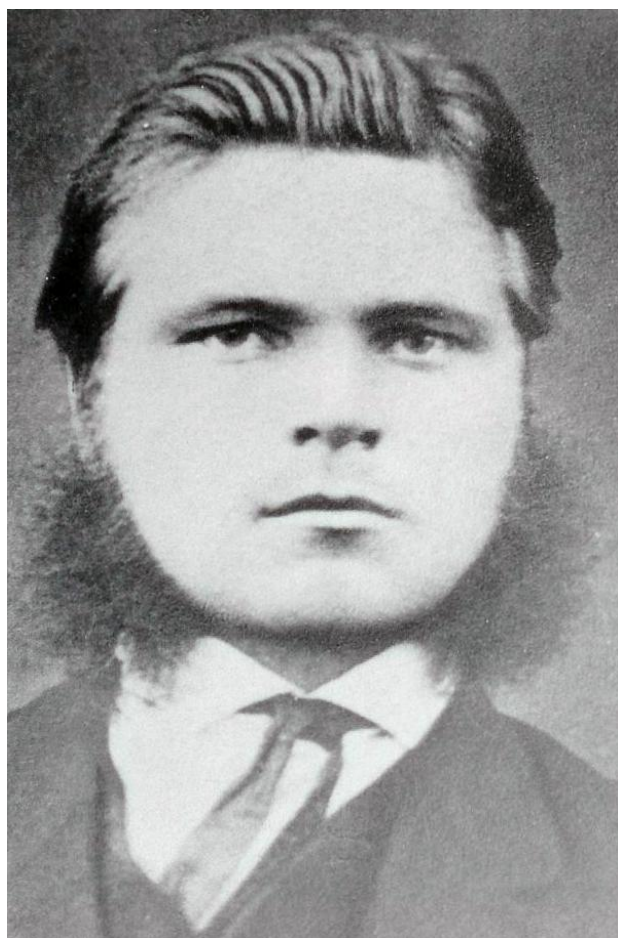
En hel del sorg och provningar måste ha präglat Katarina Persdotters uppväxt. Även Katarina fick en kärv start i livet!

4 Gustafs far och mor – Anders Andersson och Katarina Persdotter

4.1 Anders och Katarina bildar familj

Anders Andersson träffar **Katarina Persdotter**, född den 12 november 1846 i Gräsmarks församling. Av utflyttningsboken (utf.att. 50) för Gräsmark framgår att Katarina flyttar den 28 augusti 1874 från Gräsmarks Gård (sid 98). I inflyttningsboken för Ramsele framgår att Katarina är registrerad som inflyttad den 12 september 1874 (inf.att. 15).

Anders och Katarina gifter sig den 7 april 1875. De får nio barn i Ramsele under åren 1874-90. Sju av dem når vuxen ålder. Hur familjen växer till i Ramsele kan följas via HFL Ramsele för åren 1874-83 (sid 234 och 284), åren 1884-1893 (sid 369 och 315) samt åren 1894-1899 (sid 371). Under denna tid bor familjen dels i Nyland, dels i Ofvanmo.

Anders Andersson – här en kraftfull man. Kanske i 20-årsåldern?
(Foto från Margot Andersson)

Förändringar i Anders och Katarinas familj kan därefter följas i HFL Ramsele 1899-1917 (Nyland, sid 448) samt i HFL Ramsele 1915-34 (Nyland Nr 2, sid 497). När det gäller Katarina framgår att hon dör den 30 december 1909. Hon är då 63 år gammal och har vid den tiden varit sjuk i 3 år efter ett slaganfall.

Anders dör den 2 september 1917. Han är då 76 år gammal. Dödsorsaken uppges vara bältros. Av den bouppteckning som upprättas den 10 januari 1918 framgår att boets tillgångar med liten marginal täcker skulderna. Den fastighet som Anders äger tas i bouppteckningen upp till ett värde av 1000 kr. Det framgår att fastigheten på evärdelig tid var avsöndrad från 2 4/15 seland Nyland nr 2 i Ramsele socken. Fastigheten övertas efter Anders död av äldste sonen Julius som även han arbetar som skräddare. Anders gård finns fortfarande kvar i slkten.

I det följande redovisas de uppgifter jag fått fram om familjens nio barn – däribland Gustaf. Sju av barnen når vuxen ålder.

4.2 Om Anders och Katarinas barn – däribland Gustaf

Nedanstående foto bör vara taget omkring år 1899 i Ramsele och visar Anders Andersson (här ca. 59 år) och hans hustru Katarina Persdotter (här ca. 53 år) tillsammans med fem av barnen. De barn som finns på fotot är från vänster: Gustaf, Anna, Hilma, Alma och Julius. De barn som saknas på fotot är Ingrid Matilda (Tilda) och Johan. (Som synes har något barn under tidernas lopp skrapat och ritat på fotot.)

(Foto från Rose-Marie Wulfing.)

4.2.1 Ingrid Matilda Andersdotter

Ingrid Matilda (kallad **Tilda**) är född 28 september 1874 i Nyland, Ramsele. I dopboken är noterat att Anders får dottern tillsammans med sin ”fästequinna” – makarna är nämligen då inte gifta. Som dopvittnen anges: ”Dr. Lars Larsson och hustru --?--, Handl E.O. Nylén och hustru i Nyland”. Dessutom har noterats: ”Barnmorskan Fru Jacobsson verkställt nöddopet”. Dotterns hälsa är tydligen inte den bästa vid födseln.

Det förhållandet att makarna inte är gifta när Tilda föds har medfört att det i HFL finns noterat ”Makarnas före äktenskapet” invid dotterns namn.

Enligt HFL för Ramsele 1894-99 (sid 372) framgår att Tilda gifter sig borgerligt den 10 mars 1895 med muraren **Anders Hedström**, född den 7 november 1869 i Västanor, Leksand. De får den 14 april 1895 sonen **Anders Georg** i Ramsele.

Fotot nedan visar Tilda med sin man Anders Hedström tillsammans med sonen Georg. Fotot bör vara taget våren 1896 med tanke på att Georg är född i april 1895.

(Foto från Håkan Hellström)

Den 19 november 1895 flyttar familjen till Åsele. De kommer dock snart tillbaka till Ramsele. Men redan 5 oktober 1896 flyttar de vidare till Vännäs. Av HFL för Vännäs 1894-99 (sid 259) framgår att de bor på en plats benämnd Nyby nr. 5. I Vännäs föds dottern **Elsa Katarina** den 14 april 1897.

Familjen flyttar den 19 augusti 1898 till Gällivare kyrkby. Av HFL för Gällivare 1895-1900 framgår att de är skrivna vid Kyrkbyn (sid 149). Under tiden i Gällivare föds ytterligare fyra barn: sonen **Emil Abert** den 7 augusti 1898 (han dog redan den 17 oktober samma år), dottern **Anna Viktoria** den 27 juli 1899, dottern **Olga Matilda** den 19 januari 1901 och dottern **Elin Maria** den 14 maj 1902.

Av HFL för Gällivare 1900-05 (Gällivare Kyrkby ”H”) framgår att familjen under ett par år fortsätter att bo Gällivare. Det är känt att under de här åren hade Tilda matservering i Koskuskulle.

Under år 1902 flyttar familjen till Malmberget (se HFL sid 934). Här finns en dramatisk notering som anger att hustrun Tilda dör den 22 april 1904. När hon dör befinner hon sig av allt att döma i Ramsele. Av födelseboken för Ramsele framgår nämligen att hon den 22 april 1904 föder dottern **Ingrid Karolina** i Ramsele. Hon dör uppenbarligen i barnsäng samtidigt med att dottern föds. Maken Anders Hedström tog sin hustru Matildas bortgång mycket hårt. Möjligen är det också därför som barnen så småningom flyttar till Ramsele där deras morfar bor, änkemannen Anders Andersson. Bidragande till flytten kan kanske också vara att Anders Hedströms hälsa redan nu börjar svikta.

Av HFL för Malmberget 1905-13 (sid 919) framgår att alla barn så småningom flyttar till Ramsele. Av inflyttningsboken för Ramsele år 1911 framgår att 15-årige Georg flyttar från Gällivare till Nyland (sid 441) den 30 mars. Samtidigt kommer hans 14-åriga syster Elsa och flyttar till Krången (sid 179). Elsa blir fosterbarn hos bagare Emil Grönqvist och hans hustru Kristina i Krången.

Av inflyttningsboken för Ramsele den 30 juni 1913 framgår att 14-åriga Anna flyttar till Holme by (Församlingsboken 1899-1914, sid 108). Hon kommer då som fosterdotter till Per Persson Molin och hans hustru Brita-Lisa Molin. Samtidigt flyttar den 12-åriga Olga som fosterdotter till familjen Tilda och CA Vestin i Nyland (sid 470). Vid samma tidpunkt flyttar även den 11-åriga Elin och den 9-åriga Ingrid hem till sin morfar, änkemannen Anders Andersson (sid 448). Den faktiska tidpunkten för flytten till Ramsele för barnen kan de facto ha varit långt tidigare än vad som anges formellt i inflyttningsboken. Enligt uppgift (Håkan Hellström) flyttade Anna till Ramsele så att hon kunde börja i skolan där redan i januari 1907.

Olgas tid som fosterbarn hos familjen Vestin blir kort. Enligt uppgift i dödsannons samt i Sveriges dödbok avlider hon i tbc redan den 28 maj 1913. Hon begravs i familjen Vestins familjegrav.

En tid har antagligen änkemannen Anders Andersson tre barnbarn boende hos sig, Elin, Ingrid samt Georg. Elin dör emellertid i tbc 16 februari 1914.

Vad gäller Elsa är det känt (SD 1901-2009) att hon dör i tbc på Österåsens sanatorium (nära Sollefteå) den 11 november 1916. Hon är då ogift. Elsa ligger troligen begravd i Grönqvists familjegrav

Familjefadern Anders Hedström stannar sannolikt kvar och arbetar som murare i Malmberget även efter hustruns död. Han insjuknar emellertid så småningom i tbc och blir redan den 18 augusti 1915 intagen på Piteå Hospital. Av död- och begravningsboken för Gällivare framgår att han dör den 7 augusti 1920 i tbc. Han är då fortfarande intagen på Piteå hospital.

Dottern Ingrid arbetar en kortare tid som tjänarinna. Hon insjuknar emellertid så småningom och dör den 6 oktober 1921 i tbc. Hon är då intagen på länssanatoriet i Skön, Sundsvall

Beträffande Georg är det känt att han den 27 november 1913 flyttar tillsammans med sin morbror Gustav Andersson och hans hustru Albertina till Bodum. Georg arbetar där som affärsbiträde i Gustavs butik i ett års tid. Den 13 november 1914 återvänder emellertid Georg till Ramsele. Möjligen kan det hänga samman med att han insjuknar i tbc. Georg kommer nämligen fortsättningsvis att tillbringa mycket av sitt vuxna liv på olika sanatorier, bl.a. Österåsens sanatorium utanför Sollefteå, Spenshult i Halland och länssanatoriet i Sundsvall. Han dör i tbc på Sundsvalls sanatorium den 14 maj 1922. Han är då ogift och arbetar som kontorist och är mantalsskriven i Krånge, Junsele. Där blir Georg också begravnen.

Det vackra fotot nedan på syskonen Georg och Ingrid är taget på länssanatoriet i Sundsvall år 1921, inte långt före Ingrid's död 6 oktober 1921. Georg avled 14 maj 1922. Nog märks det i deras lugna allvarliga ansikten att de länge levt i dödens närhet.

(Fotot från Håkan Hellström)

När det gäller dottern Anna är det känt att hennes styvfar dör 1912. 1912 flyttar Anna och hennes styvmor Brita Lisa från Holme by till tätorten Ramsele. Som ung arbetar Anna hos en läkarfamilj i Junsele. På somrarna vistades hon hos läkarfamiljen i Fiskebäckskil på västkusten. I början av 1930-talet arbetar Anna som föreståndare på barnkolonin på Kvarnbacken i Nässjö by utanför Ramsele. Där träffar hon Verner Nilsson som bodde på Kvarnbacken och arbetade som mjölnare i Nässjö kvarn. Den 18 april 1936 gifter sig Anna med Verner. De bosätter sig på Kvarnbacken i Nässjö by.

Familjen får två döttrar: Signe Anna-Britta (som så småningom gifter sig Andersson) och Gudrun Johanna Elisabet (som så småningom gifter sig Hellström). Anna blir änka 25 augusti 1962 (SB70) och dör den 29 januari 1976 (SD). Hon dör i Stockholm men var skriven i Ramsele,

Sammanfattande översikt av familjen Hedström:

Hustrun Tilda Andersdotter, född 1874, död 1904 i barnsäng vid 29 års ålder

Gift med Anders Hedström, född 1869, död 1920 i tbc vid 50 ålder

Sonen Georg, född 1895, död 1922 i tbc vid 27 års ålder

Dottern Elsa, född 1897, död 1916 i tbc vid 19 års ålder

Sonen Emil, född 1898, död 1898 vid 2 månaders ålder

Dottern Anna, född 1899, död 1976 vid 76 års ålder

Dottern Olga, född 1901, död 1913 i tbc vid 12 års ålder

Dottern Elin, född 1902, död 1914 i tbc vid 11 års ålder

Dottern Ingrid, född 1904, död 1921 i tbc vid 17 års ålder

Av de två föräldrarna och de sju barnen i familjen Hedström är det enbart ett barn – dottern Anna – som får vad som kan betraktas en ”normal” livslängd! Fem av barnen, samt fadern, dör i tbc under åren 1914 -22!

Familjen Hedström drabbades således oerhört hårt av sjukdom med tillhörande dödsfall. Det ligger nära tillhands att dra en parallell med alla sjukdomar och dödsfall som även drabbade familjerna till Tildas föräldrar – jämför avsnitten 2.3 och 3.3 ovan.

4.2.2 Anders Julius Andersson

Anders Julius är född 16 februari 1876 i Nyland, Ramsele. I Dop-boken anges följande vittnen:

”Bonden Joh Alstergren och hustru i Wiken, Barnmorskan Fru Jacobsson, Faktor Lars Johan Wärme från Gunnarskog i Värmland och hustru, Anna Margr. Andersdotter i Viken, f. Handl Lars Alstergren i Nordantjähl o pig Lovida? Olofsdotter i Nyland”.

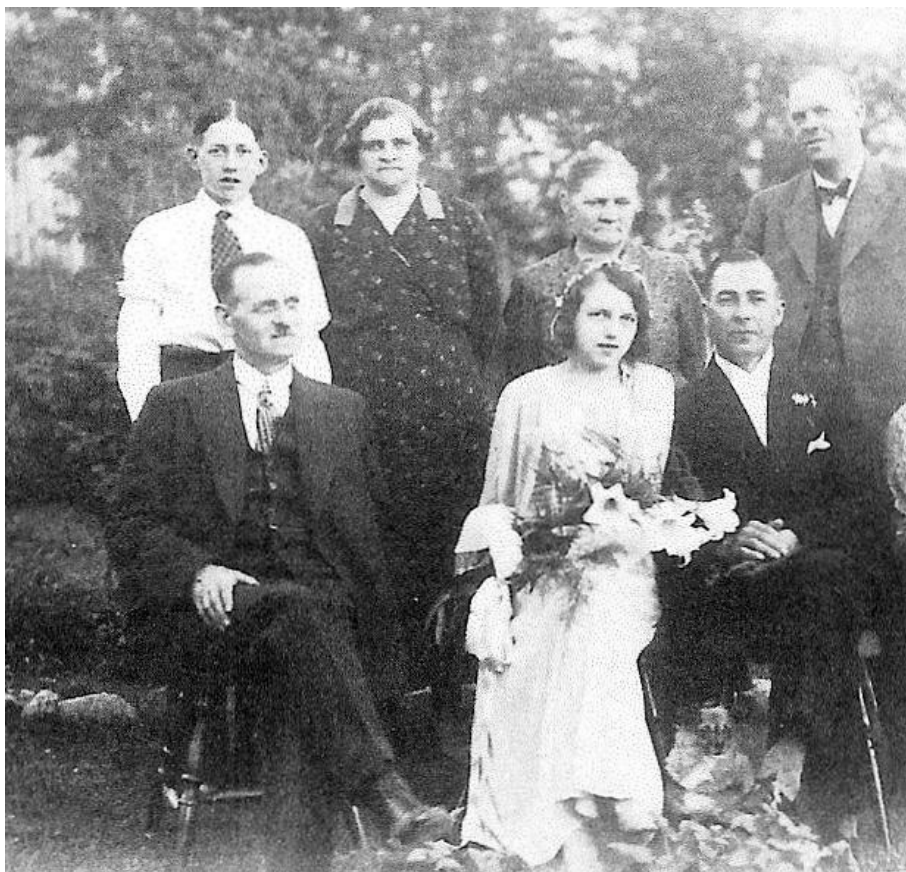
Enligt HFL för Ramsele 1899-1914 är Julius under perioden skriven på samma ställe som sin far Anders Andersson, nämligen Nyland (sid 448). Så är även fallet i HFL 1915-34. Då finns båda skrivna i ”Nyland nr 2” (sid 497). Här anges följande:

- **Anders Julius Andersson**, skräddare (liksom sin far), född 16 februari 1876 i Ramsele, gift 29 november 1914.
- **Hustrun Ingeborg Selina Taraldsson**, född 27 maj 1881 (vid födseln benämnd Tharaldsdotter). Av vigselboken för år 1914 framgår att hon också kommer från Nyland, Ramsele, och att hon arbetar som sömmerska.
- Hennes dotter före äktenskapet, **Inez Andersson**, född 8 juni 1903 i Ramsele. Inez uppges som ”oäkta” i Födelse- och Dopboken – någon far finns inte namngiven.
- Dottern **Eivor Anna Katarina**, född 9 september 1915.
- Sonen **Kurt Julius**, född 24 maj 1918.

Beträffande Julius framgår av uppgifter i folkräkningen för 1910 att han vid den tiden arbetar som murare. Julius övertar sin fars gård i Ramsele (numera med adress: Näsåkersvägen 29.) Julius bor kvar i Ramsele fram till sin död 20 april 1945.

Det uppges i HFL att dottern Inez flyttar till Stockholm, Adolf Fredrik, den 16 april 1919. Det noteras också att Inez kommer åter till Ramsele från Wisby domkyrkoförsamling den 19 januari 1926. Vidare framgår att lysning sker 1927 samt att hon flyttar till Ström den 15 oktober 1927. Av SD kan utläsas att hon gifter sig med Erik Nikolaus Eriksson den 2 oktober 1927. De får minst ett barn – **Anna Stina** – som gifter sig Gustafsson. Inez dör den 18 februari 1966 och är då kyrkobokförd i Ström, Jämtland. Hon bor på en plats benämnd Risselås 1:124. Hennes personnummer är 19030608-842.

Det uppges i HFL att dottern Eivor flyttar till ”464” inom Ramsele år 1935. Av SD 1901-2009 framgår att hon gifter sig 23 juni 1935 med **Erik Olof Nilsson**, född 7 juli 1901 i Bodum.

På detta foto sitter från vänster Julius Andersson, bruden Eivor samt brudgummen Erik Nilsson. I övre raden från vänster står Kurt (Julius och Selinas son), Albertina Andersson, Kristina Johansdotter (Albertinas mor) samt Gustaf Andersson. (Fotot från Rose-Marie Wulfing.)

Eivor och Erik bor år 1970 i Östersund på adressen Södra Gröngatan 41 B. Av SD 47/06 framgår att hon blir änka den 3 juni 1977 samt att hon dör den 4 mars 1990. Hon är då kyrkobokförd i Östersund och bor på Södra Gröngatan 41 B. Hennes personnummer: 19150909-8404. De får två barn, **Rose-Marie** (gift Wulfing) och **Fredrik**.

När det gäller Kurt framgår av SB70 att han år 1970 är kyrkobokförd i Högalid. Av SD framgår att Kurt skiljer sig 3 oktober 1961. Han dör 17 april 1999 och är då kyrkobokförd i Sorsele (Västerbotten). Boendeadressen uppges emellertid till Rönnstigen 21 D i Sävar. Hans personnummer är 19180524-8059.

4.2.3 Johan Elis Andersson

Johan Elis är född 3 juli 1878 i Ofvanmo, Ramsele. I dop-boken anges följande vittnen: ”Arb Anders Eric Lundstedt och hustru i Ofvanmo, Bonden Lars Pehrsson (Katarinas bror) från Gräsmarks församling i Vermland och hans hustru Brita Maria Larsdotter Rystedt i Finnforsen, Bonden Jonas Johansson i Nyland och arbetardottern Sara Christina Larsdotter Rydstedt i Finnforsen”.

Enligt HFL för Ramsele 1899-1914 (Nyland, sid 448) bor mureriarbetaren Johan fortfarande på samma ställe som sin far Anders Andersson. Det framgår även av folkräkningen för år 1910 att han är skriven på samma ställe som sin far. Johan arbetar troligen i Malmberget från 31 mars 1905.

Av uppgift som framgår av den bouppteckning som upprättades 10 januari 1918 efter Anders Anderssons död framgår att Johan vid den tiden uppehöll sig i Ede, Hannerdals socken. I HFL för I HFL Ramsele 1915-34 finns Johan noterad på sidan 498. Där framgår att han flyttar till Ström i Jämtland den 21 oktober 1919. Han gifter sig med Kristina Jonsson, född 22 december 1871.

I SD 47/06 noteras att Johan blir änkling den 24 januari 1928. Johan dör den 21 november 1950 och är då kyrkobokförd i Laxsjö (Jämtlands län). Han bor då på ett ställe som benämns Flykälén 5:2. Personnummer: 18780703-823.

4.2.4 Kristin Andersdotter

Kristin föds 14 juli 1880 i Ofvanmo, Ramsele.

I dop-boken finns noterat: ”Barnet dött före dopets bekräftelse”. Dessutom har noterats: Erhållit nöddop av Fru Jacobsson”.

Kristin dör 19 juli 1880 vid 5 dagars ålder

4.2.5 Per August Andersson

Per August föds 11 juli 1881 i Ofvanmo, Ramsele. I dop-boken anges följande vittnen: ”Joh. Abramsson o hustru i Ofvanmo, Jon Persson o hustru i Ofvanmo, Torparen Nils Hansson i Ofvanmo o Anna Rajsja Färdig i Ofvanmo.”

Per August dör 24 februari 1891 vid 10 års ålder.

4.2.6 Gustaf Alfred Andersson – *han gifter sig sedermera med Albertina Sundin*

Gustaf Alfred är född 22 augusti 1884 i Ofvanmo, Ramsele. I dop-boken anges följande vittnen: ”Carl Carlsson (yngre) o Enkan Karin Persdotter (troligen en syster till Katarina) i Krången, Erik Eliasson o hustru, Erik Jakob Johansson o Johanna Carlsdotter i Krången”.

Gustaf – vid ca. 15 års ålder

Vid tiden för folkräkningen år 1910 är Gustaf skriven hos sin far. Han tituleras då ”handlande”. Av handelsregistret för Västernorrland kan utläsas att från den 1 juli 1909 ämnar Gustaf ”idka handel inom Ramsele socken under firma G.A. Andersson”. Gustaf lyckas driva sin affär i ca 2,5 års tid. Av handelsregistret framgår nämligen att firman sätts i konkurs den 28 januari 1913. En bidragande orsak till konkursen var att Gustafs släktingar handlade på kredit i hans affär – och i vissa fall var deras ekonomiska situation sådan att de inte alltid förmådde betala för sig.

Enligt HFL Ramsele 1899-1914 (Nyland, sid 448) är noterat att Gustaf lämnar Ramsele och flyttar till Bodum, Jämtlands län, den 6 november 1913. Strax efter till flytten till Bodum gifter sig Gustaf med Albertina Sundin från Fjällsjö, Jämtlands län. Om deras fortsatta gemensamma liv berättas i avsnitt 8 nedan!

4.2.7 Anna Kristina Andersdotter

Anna Kristina är född 3 november 1886 i Nyland, Ramsele. I dop-boken anges följande vittnen: Skom. N Skogman o hustru Nyland, Dr. Abr. Peter Abrahamsson Nyland, Pig Anna Märta --?— Jacobsdotter i Krången”. Det framgår att även Anna blir nöddöpt.

Enligt HFL för Ramsele 1899-1914 är Anna skriven på samma plats som sin far Anders Andersson, nämligen Nyland (sid 448). Så är även fallet vid tidpunkten för folkräkningen år 1910. Hon uppges vara handelsbiträde vid den tidpunkten. Av HFL framgår att hon flyttar inom Ramsele till ett ställe betecknat ”411” i HFL under år 1911.

Av SD47/06 framgår att Anna gifter sig den 20 december 1911. Av SCB-utdrag ur lysnings- och vigselboken för Ramsele framgår att hon gifter sig med skräddarmästaren **Albin Justinus Nordlander**, född 13 april 1881. Anna och hennes man Albin Justinus får barnen:

- **Erik Gustaf Alfons**, född 24 januari 1912 i Ramsele.
- **Erik Alvar Nordlander**, född 18 september 1921 i Frostviken, Jämtland

Av bouppteckningen efter Anna framgår att det döms till boskillnad mellan makarna den 4 maj 1926 vid Hammerdals tingslags Häradsrätt.

Anna Nordlander dör den 9 januari 1948 och är då kyrkobokförd i Sorsele (Västerbottens län). Hon är då skriven vid Urmakaren 1, Sorsele municip. Personnummer 18861103-874. Av bouppteckningen kan bl.a. utläsas att Anna var sjuk under lång tid under slutet av sitt liv och då vistades under långa perioder hos sin son Alfons och hans hustru i Umeå.

Av bouppteckningen framgår att änkemannen Albin av misstag först upptog som dödsbodelägare. Detta rättades emellertid till när domen om boskillnad blev uppmärksammas och det gjordes en tilläggsbouppteckning.

Sonen Alfons gifter sig 26 september 1937 med **Anna Astrid Margareta**, född den 11 november 1909. Alfons dör den 5 mars 1984. Han är då kyrkobokförd i Umeå och bor på Rådhusplanaden 16 B i Umeå. Astrid dör den 29 november 1988 och är då kyrkobokförd i Umeå stadsförsamling. Hon bor då med adress Storgatan 22 C, III/89 i Umeå. Alfons och Astrid får inga egna barn.

Sonen Erik bosätter sig så småningom i Gävle. Om honom saknas närmare uppgifter.

4.2.8 Hilma Ottilia Andersdotter

Hilma Ottilia är född 5 oktober 1888 i Nyland, Ramsele. I Dop-boken anges följande vittnen: ”Arbet Rob. Holmberg o hustru i Nyland; Skrädd. Gust. Andersson o Sömmerskan Märta Johanna Persdotter i Nyland”.

Enligt HFL för Ramsele 1899-1914 är Hilma skriven på samma plats som sin far Anders Andersson, nämligen Nyland (sid 448). Även vid tiden för folkräkningen år 1910 uppges att hon är skriven hos sin far. Vid den tiden tituleras hon sömmerska. Det finns emellertid en notering i HFL som visar att år 1914 flyttar hon inom Ramsele till ett ställe betecknat ”436” i kyrkobokföringen.

Genom uppgift som framgår av bouppteckningen efter Anders Andersson den 10 januari 1918 är det känt att Hilma vid den tidpunkten bor i Stockholm. Detta vidimeras av uppgifter som står att finna i det s.k. Rotemansarkivet för Stockholm. På Stockholms stadsarkivs hemsida avseende Rotemansarkivet kan man bl.a. läsa följande:

Rotemansarkivet innehåller folkbokföringshandlingar. År 1878 skapades en helt ny kommunal organisation i Stockholm: Rotemansinstitutionen. Staden indelades i ett antal folkbokföringsdistrikt, så kallade rotar. Församlingsprästerna, som tidigare skött folkbokföringen, klarade inte längre av sin uppgift. Den övertogs istället av de så kallade rotemännen. Rotemansinstitutionen var aktiv fram till 1926. Idag finns rotemännens uppgifter om den tidens stockholmare bevarade i Rotemansarkivet. Sedan slutet av 1970-talet har personal vid Stockholms stadsarkiv arbetat med att föra över uppgifterna i Rotemansarkivet till en databas.

I Rotemansarkivet kan man följa att Hilma arbetar som tjänarinna vid minst åtta olika hushåll i Stockholm från början av år 1917 till utgången av år 1925. Under hela den tiden uppges att hon är ogift samt ensamstående utan barn.

Den äldsta uppgiften i Rotemansarkivet anger att Hilma flyttar från Sollefteå den 10 januari 1917. Hon kommer då till rote 10, Nybrorroteln, inom Hedvig Eleonora församling. Det förefaller som att hon arbetar i en fastighet belägen på Gref Turegatan 76. Men redan den 2 maj 1917 uppges att hon flyttar vidare till rote 36, Helgaroteln, i Katarina församling.

Flytten till rote 36 blev troligen inte av. Det framgår nämligen att Hilma den 5 maj 1917 i stället flyttar från rote 10 till rote 14, Skanstullsroteln i Katarina församling. Hon arbetar då vid en fastighet som avgränsas av Götgatan 50 och Åsögatan 18. Det förefaller som att Hilma arbetar här till 4 februari 1918. Då uppges att hon flyttar till rote 09, Humlegårdsroteln, i Engelbrekts församling.

Inom rote 09 arbetar Hilma vid en fastighet som begränsas av adresserna Sturegatan 6-8 respektive Humlegårdsgatan 9. Här arbetar hon till slutet av år 1918.

Den 27 december 1918 uppges att Hilma flyttar till rote 03, Hötorgsroteln, i Klara församling. Hon arbetar här som tjänarinna vid en fastighet som är belägen vid adressen Kungsgatan 62 respektive Klara Norra Kyrkogata 30. Det uppges att Hilma stannar till 3 januari 1920. Då flyttar hon till rote 28.

Huruvida det blev en flytt till rote 28 är oklart. Det framgår i vart fall att hon den 5 augusti 1920 flyttar till rote 4, Kungsbrorroteln, i Kungsholmens församling. Här arbetar hon vid en fastighet med adress Pipersgatan 5. Någon gång under 1920 byter hon emellertid arbetsplats inom roteln. Det uppges nämligen att hon arbetar vid en fastighet på adressen Agnegatan 16 respektive Fleminggatan 23 B fram till 2 november 1921. Då flyttar hon vidare till rotel 11.

Rotel 11, Kungsbrorroteln, ligger i Hedvig Eleonora församling. Hit flyttar Hilma i slutet av år 1921 till en fastighet belägen på adressen Jungfrugatan 6. Här arbetar Hilma till någon gång under år 1923. Då uppges att hon flyttar vidare till rote 01.

Om Hilma arbetade någon tid vid rote 01, Storkyrkoroteln, S:t Nicolai församling, är oklart. Däremot framgår att hon den 4 oktober 1923 flyttar åter till rotel 04, Kungsbrorroteln, vid Kungsholmens församling för att arbeta vid en fastighet som begränsas av adresserna Agnegatan 16 respektive Fleminggatan 23 B. Här stannar Hilma som tjänarinna fram till den 31 oktober 1925. Då uppges att hon flyttar till rote 28, Eriksbergsroteln i Engelbrekts församling. Det är möjligen så att hon där har tar ytterligare ett tjänarinnearbete innan hon därefter gifter sig.

Som synes arbetade Hilma som tjänarinna i många olika hushåll. Sonen Stig har berättat att hon trivdes särskilt väl med sitt arbete åren 1920-21 och 1923-25 då hon arbetade hos familjen Adolf (född 1890) och Margareta (född 1893) Kaiser. Det var en familj med judiskt påbrå. Hilma har berättat om dem som underbart fina och behagliga människor. Det framgår av Rotemansarkivet att familjen Kaiser flyttar från sin bostad belägen vid Agnegatan 16 och Fleminggatan 23 B den 7 oktober 1925. De flyttar då till ny bostad någonstans inom rote 28. Det kan mycket väl vara så att Hilma vid det tillfället flyttar tillsammans med familjen Kaiser för att fortsätta att arbeta hos dem. Som framgått ovan finns nämligen en notering om att även Hilma flyttar till rote 28 vid samma tid som familjen Kaiser.

Till trivseln hos familjen Kaiser bidrog nog också att Hilma – troligen tillsammans med några andra ”tjänsteandar” – under somrarna flyttade ut till Kaisers sommarvilla på Skarpö i Stockholms skärgård. I anslutning till mina försök att få närmare information om Hilmas tid hos familjen Kaiser berättade Katrin Hallman (barnbarn till Adolf och Margareta Kaiser) följande lilla söta historia från Skarpö:

Min mormor Grete (Margareta) Kaiser var ju tyska och blandade ofta ihop språken.

En gång när hon såg att Waxholmsbåten var på väg in i sundet mot Skarpöborg – vilket betydde att morfar Adolf strax skulle vara hemma – ropade hon till kokerskan eller hembiträdet: "Stina, Stina, öppna byxorna, herrn kommer!"

Büchsen betyder konserver på tyska, men det kunde ju Stina inte veta.

Jag har hört det som en historia om Stina (Bengtsson från Dalarna), men det kan ju också ha varit Hilma.

På det somrigt vackra fotot nedan sitter Hilma sitter till vänster. Tidpunkten är troligen första delen av 1920-talet. Det är oklart vilka de andra två personerna är. Men det är inte osannolikt att de alla tre är tjänstefolk hos familjen Kaiser – och möjligen är fotot taget ute vid familjen Kaisers sommarställe på Skarpö i Stockholms skärgård.

(Fotot från Ann Christin Ehrencrona)

Hilma gifter sig den 8 maj 1926 (SD47/06) med målaren **Jakob Hjalmar Cederberg**, född 20 december 1892 i Skön (Västernorrlands län). Hjalmar bygger själv ett hus i Stureby, med adress Uddeholmsvägen 233 – av kyrkobokföringen framgår att familjen i vart fall från 31 december 1927 är skriven där. Uppgifterna i kyrkobokföringen tyder emellertid på att Hjalmar (och kanske även Hilma) dessförinnan, från 23 november 1925, var skriven på den tämligen närbelägna adressen Graningegränd 14 i Stureby.

Hjalmar hade emellertid en önskan om att få bli bonde. År 1934 eller 1935 säljer han därför huset i Stureby och köper ett litet jordbruk i Turinge, strax norr om Nykvarn. Han är i vart fall skriven i Nykvarn från 18 oktober 1935. I kyrkobokföringen skrivs adressen: Turinge, Sthlms 1, Elsaborg, Kranglan, Nykvarn. Hjalmar driver sitt jordbruk fram till slutet av 1950-talet. Då flyttar Hilma och Hjalmar till ett hus på Ymervägen 4 i Blombacka, Södertälje. I kyrkobokföringen uppges datumet till 13 mars 1959.

Hilma dör den 8 juni 1975 och är då kyrkobokförd i Södertälje. Boendeadressen är då Ymervägen 4, 151 60 Södertälje. Hilmas personnummer: 18881005-1063.

Maken Hjalmar dör den 25 januari 1982 och är då kyrkobokförd i Tveta, Södertälje.

Hilma och Hjalmar får två söner. **Stig Fredrik Cederberg** föds den 18 juli 1927 i Brännkyrka församling. Stig gifter sig med Gun Inger Margareta Haegerlund, född 14 augusti 1939 i Umeå Stadsförsamling. Stig skiljer sig sedermera och bor i skrivande stund kvar i Umeå. **Björn Olov Cederberg** föds 9 juli 1933 i Enskede församling. Björn gifter sig med **Gerd Helene**, född 1 januari 1932. Björn dör år 2010.

4.2.9 Alma Katarina Andersdotter

Alma Katarina är född 25 oktober 1890 i Nyland. I dop-boken anges följande vittnen: N. J. Johansson och hustru; Bag. Emil Grönqvist och hustru från Ramsele”.

Enligt HFL för Ramsele 1899-1914 är Alma under den perioden skriven på samma plats som sin far Anders Andersson, nämligen Nyland (sid 448).

En notering i HFL för Ramsele uppger att hon flyttar till Stockholm den 7 april 1913. Alma är då gravid. Av den bouppteckning som upprättas vid Almas död framgår nämligen att hon får sonen Ture den 31 maj 1913. Alma är då bosatt inom Johannes församling i Stockholm. Hennes sociala situation är uppenbarligen besvärlig. Av Födelseboken för Johannes församling framgår att fadern är okänd – men till ytter mera visso anges att även att modern är okänd! Dock uppges datum för när den ”okända mamman” (således Alma) är född. Det framgår även att bostadsadressen för ”den okända mamman” är Roslagsgatan 20. Noteringarna i Födelseboken är attesterade av en barnmorska vid namn Karin Kindvall. Sannolikt blev Ture omedelbart omhändertagen av de sociala myndigheterna. I slutet av detta avsnitt görs ytterligare kommentarer om sonen Ture.

Alma återkommer till Ramsele 28 april 1915. Ingenting tyder på att hon vare sig nu eller senare har vårdnad om sin son. Av HFL för Ramsele 1915-34 (sid 498, Nyland nr 2) framgår att hon den 17 mars 1916 väljer att åter flytta till Stockholm, närmare bestämt till Danderyd. Av uppgift som framgår av

bouppteckningen efter Anders Andersson den 10 januari 1918 vidimeras för övrigt att Johanna vid den tiden vistas i Stockholm.

Via Stockholms Rotemansarkiv kan man i viss mån följa Almas leverne under åren 1918 – 1926. Där framgår att Alma från 1 maj 1918 arbetar som tjänarinna på Norrmalm inom Klara församling, vid rote 03, Hötorgsroteln. Detta vid en bostad belägen vid korsningen Klara Norra Kyrkogata 30 och Kungsgatan 30. Det uppges vidare att Alma är ogift samt ensamstående utan barn.

Alma var även före 1 maj 1918 tjänarinna i Stockholm. Var hon då arbetar är oklart. Men det framgår att hon flyttar in från rote 26, Norrtullsroteln. Det framgår av arkivhandlingarna att rote 26 var en utbrytning ur rote 6 och omfattade östra delen av det område i Adolf Fredriks församling som 1 maj 1906 blev Matteus församling.

Den 31 december 1918 uppges att Alma flyttar till annan rote, nämligen rote 18, Teknologroteln. Denna var belägen inom Adolf Fredriks församling. Men mer precisa uppgifter saknas om var Alma arbetade vid flytten till rote 18.

Däremot kan utläsas att Alma lämnar rote 18 och flyttar till rote 04, Kungsbrorroteln, den 8 december 1919 för att även där arbeta som tjänarinna. Hon kommer således till Kungsholmens församling. Bostaden där hon arbetar ligger på Pipersgatan 5. Det uppges vidare att Alma är ogift samt ensamstående utan barn.

Den 13 december 1920 flyttar Alma vidare för att arbeta som tjänarinna inom rote 09, Humlegårdsroteln, inom Engelbrekts församling. Detta vid en bostad belägen vid Villagatan 7. Det uppges att Alma är ogift samt utan hushåll. Det förefaller som om Alma arbetar här till någon gång under år 1924.

Den 18 november 1924 flyttar tjänarinnan Alma från rote 09 till rote 16, Tantoroteln. Närmare bestämt till en bostad inom Högalids församling vid Sköldgatan 26. Det uppges att Alma fortfarande är ogift och inneboende utan familj. Det framgår att hon troligen arbetar här till någon gång under år 1926. Längre än så går det inte att följa Alma via Rotemansarkivet.

Via ett folkregisterkort som bevarats hos Stockholms stadsarkiv har det emellertid visat sig möjligt att följa Almas livsöde vidare. Bl.a. kan följande uppgifter om var Alma varit kyrkoskriven utläsas via hennes folkregisterkort:

Kyrkoskriven (datum)	Församling i Stockholm	Bostadsadress
22 november 1924	Högalid	Sköldgatan 26
26 april 1927	Johannes	Tulegatan 25, n.b. Edlund
19 november 1928	Gustaf Vasa	Karlbergsvägen 8, 4 tr. Åsberg
21 december 1929	Gustaf Vasa	Völundsgatan 7, 3 tr. Edblad
13 januari 1931	Enskede	Uddeholmsvägen 233, Cederberg
30 september 1932	Matteus	Hälsingegatan 13, n.b.ö.g. Larsson
13 november 1933	Matteus	Västmannagatan 78, 2 tr. Hellberg
12 november 1934	Matteus	Dalagatan 35, 3 tr. uppg. A. v.
10 november 1939	Gustaf Vasa	Observatoriegatan 19, 4 tr. Ramström

I allt väsentligt torde dessa adresser visa var Alma arbetat som tjänarinna. Men under åren 1931 och 1932 kunde hon inte alltid arbeta. I en anteckning på folkregisterkortet framgår nämligen att hon då blir intagen på sanatorium. Den bostadsadress som uppges, Uddeholmsvägen 233, är den adress där hennes syster Hilma Cederberg bor tillsammans med sin man Hjalmar. Troligen är Alma intagen på sanatorium under den tid hon formellt är skriven på sin systers bostadsadress.

Från år 1936 är det uppenbart att Almas hälsa blir allt sämre. Uppgifterna i folkregisterkortet är inte helt lätta att tolka. Men följande uppgifter i anteckningsfältet kan uttydas (myndigheterna använde stämpel för text som nedan har markerats med fet stil):

36 1/1 Sanatorium enl. HN.

Vårdas å S:t Eriks sjukhus enl medd. I nov. 38/KA

40 1/1 Söderby

Söderby sjukh. Avd. 12 sal 17 Uttran

41 1/1 Söderby

41 10/5 inl. å Beckomberga

42 1/1 Beckomb

Av folkregisterkortet framgår att Alma avlider i lungtuberkulos den 25 mars 1942 på Beckomberga sjukhus. Hon är då 51 år gammal.

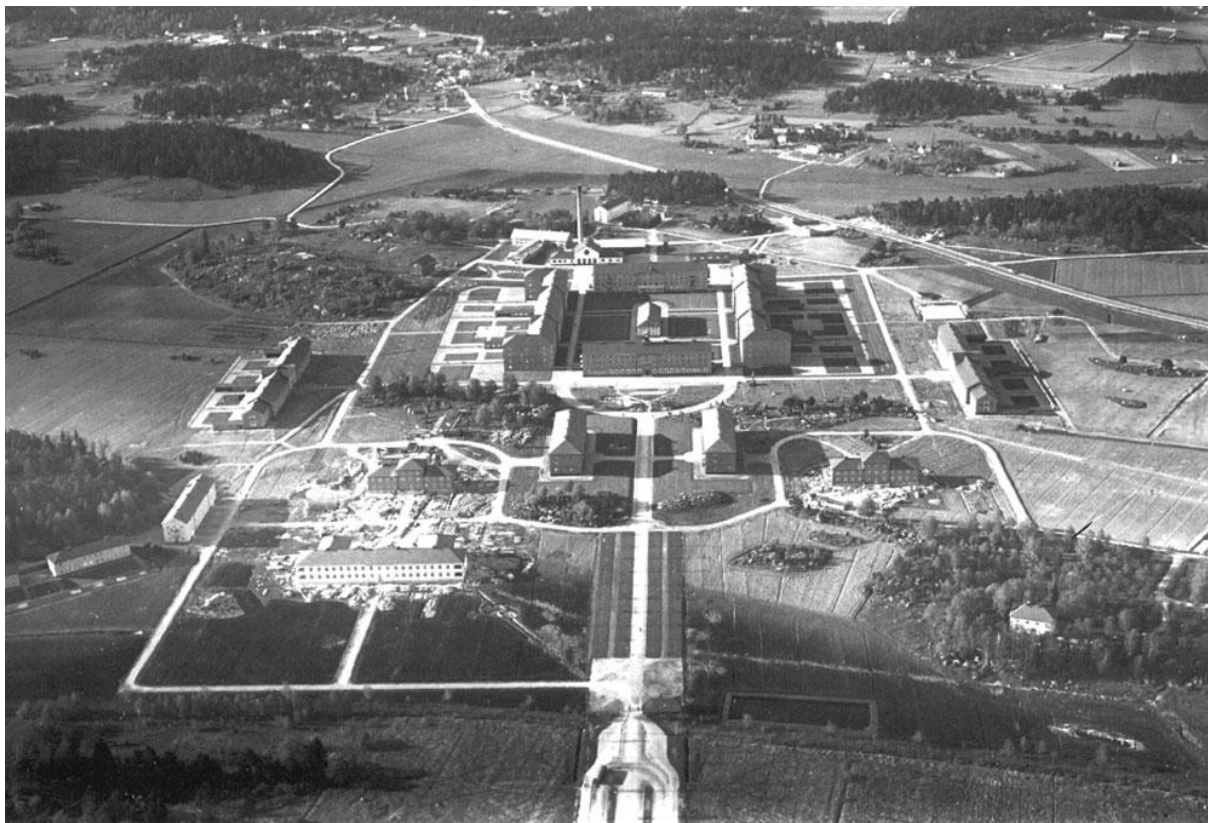

Vid Söderby sjukhus, i Salems kommun, vistades Alma ett längre tag. Fotot är från år 2009 när byggnaden hade renoverats. (Foto från Wikipedia)

Även vid Uttrans sjukhus, i Botkyrka kommun, vårdades Alma för sin tuberkulos. Fotot är från 2011. (Foto från Wikipedia)

Fotot nedan visar Beckomberga sjukhus omkring år 1935. Vid den tiden fanns här ca 2000 patienter och 800 vårdare. Här slutade Alma sina dagar år 1942. Blotta tanken att Alma på grund av sin sjukdom var tvungen att vistas vid denna närmast ”monstruösa” anläggning gör att man får rysningar i kroppen!

(Foto från Wikipedia)

Alma har således i var fall från år 1931 – då hon var i 40-års-åldern – varit sjuk i lungtuberkulos. Av det skälet togs hon in på sanatorierna Söderby sjukhus samt Uttrans sjukhus. Dessutom var hon även intagen på S:t Eriks sjukhus. Utöver sjukdomen lungtuberkulos drabbades hon i vart fall under de sista åren av psykiska besvär – därav intagningen på Beckomberga mentalsjukhus.

Stig Cederberg har berättat att han uppfattade Alma som en spröd människa. Att så var fallet är uppenbart när man studerar folkregisterkortet för Alma. Eftersom Alma förblev ogift kan man lätt föreställa sig att hon även i ekonomiskt avseende hade en svår situation. Hon hade antagligen ett slitsamt liv när hon arbetade som tjänarinna vid alla de hushåll i Stockholm som nämns ovan. Av alla hennes syskon var hon säkert den som livet for fram hårdast med.

Av den bouppteckning som upprättas vid Almas död framgår att hon då bor på Observatoriegatan 19 i Gustav Vasa församling. Det uppges att hon som ende dödsbodeläggare efterlämnar ”sonen Ture Källkvist, Sjögatan 16-17, Sundsvall, myndig”. Det framgår vidare att Almas syster, Hilma Cederberg, omhändertagit boet. Detta genom fullmakt av sonen Ture. Boets samlade tillgångar uppgick till ett värde av endast 58 kronor (gångkläder, möbler samt diverse smärre lösören). Begravningskostnaden, 2.000 kronor, bekostades av Stockholms stads fattigvårdsnämnd.

Vad gäller sonen Ture Erland Källqvist (personnummer 19130531-7891) är känt att han så småningom bosätter sig i Sundsvall. Han gifter sig 24 juli 1943. Ture dör den 29 juni 1993 och är då bosatt vid Trädgårdsgatan 8 C i Sundsvall.

Med stöd av bouppteckningen efter Ture kan konstateras att han hade fem halvsyskon som efterarvingar, alla med efternamn Källqvist. Med dessa uppgifter som underlag har kunnat utrönas att Tures biologiska far hette Johan Albert Källqvist, född 10 januari 1887, i Ramsele församling. Av församlingsboken för Ramsele år 1930 framgår att Ture i vart fall vid den tiden är bosatt hos sin far och styvmor tillsammans med sina halvsyskon i Nordantjäl, Ramsele församling. Det är emellertid oklart vid vilken tidpunkt Ture flyttade till sin biologiske far.

5 Albertinas farfar och farmor – Bertil Eliasson och Kajsa Stina Nilsdotter

Albertinas farfar och farmor är båda födda i Fjällsjö församling. Hennes farfar heter **Bertil Eliasson** och är enligt Födelse- och Dopboken född i dåvarande Nedanås församling den 4 december 1815. Bertils familj kan följas fr.o.m. HFL 1827-34 för Jansjö (sid 19).

Tidpunkten för Bertils födelse anges fortsättningsvis i alla kyrkböcker till den 10 april 1815. Även om detta datum troligen är felaktigt så används det fortsättningsvis i all kyrkobokföring – och så är fallet även i denna krönika.

Albertinas farmor, **Kajsa Stina Nilsdotter**, är även hon född i Fjällsjö. Enligt uppgift i HFL Fjällsjö 1861-70 (sid 13) är hon född 2 juni 1823.

Bertil och Kajsa Stina gifter sig år 1844. De flyttar då till Tåsjö församling. Av HFL för Tåsjö åren 1843-50 (sid 20), 1851-60 (sid 18) och 1861-70 (sid 13) kan man följa hur familjen växer till. Notabelt är att i samtliga HFL så anges hustruns namn till Anna Cajsas. Troligen har prästen skrivit fel i den första HFL och har sedan av bara farten kopierat felet vidare i serien. Familjen är under hela tiden bosatt på ett ställe som benämns Björksjönäs. Av HFL Tåsjö för 1861-70 kan man se följande familj:

Torparen **Bertil Eliasson**, född 10 april 1815 i Fjällsjö, gift 26 december 1843
 Hustrun **Kajsa Stina Nilsdotter**, född 2 juni 1823 i Fjällsjö
 Sonen **Nils Elias**, född 17 november 1846
 Sonen **Erik Edvard**, född 28 september 1850
 Sonen **Anders Fredrik**, född 1 oktober 1853 – *han blir så småningom far till Albertina*
 Dottern **Anna Carolina**, född 1 april 1856
 Dottern **Christina Elisabet**, född 15 maj 1859
 Dottern **Sara Rebecka**, född 30 oktober 1861

Familjen flyttar så småningom inom Tåsjö församling till ett ställe som benämns Sunnansjö. Troligen sker flytten under hösten 1863. Av HFL för åren 1861-70 (sid 155), 1871-86 (sid 204) samt 1887-1899 (sid 193) kan man följa familjen. Modern Kajsa Stina dör redan 26 oktober 1876 i Tåsjö (enl döds- och begravningsboken). Barnen flyttar successivt under årens lopp för att tjäna drängar och pigor.

När det gäller far i familjen, Bertil Eliasson, kan noteras att i HFL för 1871-86 och 1887-99 har han namngetts med ytterligare ett efternamn, nämligen Nätt – ett båtmansnamn. Detta tydliggörs via död-

och begravningsboken för Tåsjö. Där framgår att änklungen Bertil Nätt, född 10 april 1815, f.d. båtsman i Sunnansjö, dör den 19 oktober 1903 i Tåsjö. Vid kontroll mot ett båtsmansregister för Jämtland visar det sig att han antas som ordinarie båtsman 26 mars 1836 (när han är 21 år gammal). Avsked som båtsman tar han den 6 november 1843 (vid 28 års ålder).

I avsnitt 5.1 nedan redovisas översiktligt barnens vidare öden.

5.1 Om barnen till Bertil och Kajsa Stina – däribland Anders Fredrik

5.1.1 Nils Elias

Nils Elias flyttar samtidigt med sin bror Erik Edvard till Hellvattnet i Bodums församling för att tjäna som dräng. Flytten görs 12 december 1871. Han arbetar hos en bonde med namn Elias Hällgren (HFL Bodum 1863-1873, Hellvattnet, sid 36). Som piga på gården finns även Kajsa Erika Ersdotter från Dorotea. Det framgår att de gifter sig 1872 (HFL Bodum, Hellvattnet, sid 41). I anslutning till giftemålet ändrar Nils Elias sitt efternamn från Bertilsson till **Sjödin**.

I Hellvattnet växer familjen till och i HFL Bodum 1883-92 (Hellvattnet No 1, sid 68) finns följande familj:

Arbetaren Nils Elias Sjödin, född 1846-11-17 i Tåsjö, gift 1872-11-30
 Hustrun Kajsa Erika Ersdotter, född 1845-03-02 i Dorotea, gift 1872-11-30
 Sonen Erik Elias, född 1873-04-25 i Bodum
 Sonen Nils Andreas, född 1875-04-04 i Bodum
 Dottern Christina Carolina, född 1877-06-13 i Bodum
 Sonen Bertil Johan, född 1880-04-04 i Bodum – han dör 1886-06-15 (vattensot)
 Sonen Per Albert, född 1882-12-29 i Bodum

Så småningom flyttar hela familjen till Skirsjönäs (HFL Bodum 1883-92, sid 150).

Nils Elias dör som ”understödetagare” den 22 april 1927 i Skirsjönäs enligt död- och begravningsboken för Bodum. När hustrun dör är oklart. Enligt uppgifter i folkräkningen bör det emellertid ha varit någon gång mellan åren 1900 och 1910.

5.1.2 Erik Edvard

I likhet med sin äldsta bror flyttar även Erik Edvard till Bodum, Hellvattnet, den 12 december 1871. I kyrkobokföringen finner vi honom i HFL Bodum 1863-72, Hellvattnet (sid 35). Han arbetar som dräng några år. Men 1874 gifter han sig med pigan Sara Maria Pehrsson, född 3 mars 1858 i Fjällsjö.

I HFL för Bodum 1874-82, Hellvattnet (sid 40) samt i påföljande HFL 1883-92, Hellvattnet No 2 (sid 74) finns följande familj:

Arbetaren Erik Edvard Bertilsson, född 1850-09-28 i Tåsjö
 Hustrun Sara Maria Pehrsson, född 1858-03-03 i Fjällsjö
 Dottern Marta Katarina, född 1876-02-03 i Bodum
 Sonen Erik Theodor, född 1889-10-16 i Bodum

Av folkräkningen för år 1910 i Västernorrlands län framgår att skogsarbetaren Erik Edvard och hans hustru Sara Maria då bor kvar i Hällvattnet tillsammans med sonen, skogsarbetaren Erik Theodor.

5.1.3 Anders Fredrik – *Albertinas blivande far*

Anders Fredrik är född 1 oktober 1853 i Tåsjö. Via handlingar som upprättats vid Ramsele Häradsrätt år 1876 (vi återkommer senare till dessa handlingar) är det känt att han vid 12 års ålder blir upptagen som fosterson hos sin faster Rebecka Eliasdotter och hennes man, torparen Olof Persson i Sihl, Fjällsjö. Varför denna flytt genomfördes är oklart. Vid den här tiden levde i vart fall hans båda föräldrar. Hos sin faster vistades han till dess han var 15 år gammal och blev konfirmerad. Därefter gick han under tre vintrar i rad i lära hos kringvandrande skomakare i trakten. Under somrarna uppehöll han sig fortfarande hos sin faster. Då arbetade han bl.a. med flottning. Fortfarande år 1876 är det känt att han hade sitt skomakeri uppe på vinden hos sin faster Rebecka Eliasdotter.

Av HFL Tåsjö för 1861-70 framgår av en notering att Anders Fredrik blir kyrkobokförd i Fjällsjö församling. Hos en torpare med namn Per Bertilsson börjar han arbeta som dräng. Detta framgår av HFL Fjällsjö 1871-80, Sunnansjö No2 (sid 222). Enligt inflyttningslängden blir han kyrkobokförd i Sunnansjö den 20 november 1872. Man får ett intryck av att Anders Fredrik hankar sig fram med olika påhugg under ungdomsåren.

Nästa gång vi ser något av Anders Fredrik i kyrkobokföringen är han skriven ”I socken”. Detta framgår av HFL Fjällsjö 1871-80 (sid 334). Orsaken till detta är säkerligen att kyrkan har bedömt att han för ett kringflackande och kanske ”rumlande” liv. I en kommentar i HFL framgår att Anders Fredrik är dömd till 2 års straffarbete – tillika med förlust av medborgerligt förtroende under 5 år utöver strafftiden – för 1:a resan inbrott med stöld av pengar över 1000 kronor! Domen är avkunnad av Ramsele häradsrätt den 3 november 1876.

Vad hade då hänt? Av de handlingar som arkiverats (hos landsarkivet i Härnösand) vad gäller domen i Ramsele Häradsrätt framgår följande.

Anders Fredrik kände till att kommunalnämndens ordförande i Sihl, Mårten Mårtensson, förvarade kontanta medel inlåsta i sin chifffonjé i sitt kök. Det var medel som tillhörde Fjällsjö kommuns kyrka och fattigkassa som Mårtensson såsom förtroendevald person förvarade i sin bostad. Natten mellan den 31 augusti och 1 september 1876 – omkring 23-tiden – tog sig Anders Fredrik in i Mårtenssons bostad, gick in i köket där chifffonjén stod, bände upp klaffen, nöp av låset till kassaskrinet med en tång och tog pengarna, 1.121 kronor (motsvarar ca 45.000 kronor år 2011).

Av polisens och häradsrättens protokoll får man intryck av att det under några veckor är oklart vem som gjort inbrottet och stölden. Men plötsligt får saken sin dramatiska lösning. I ett protokoll vid polisförhör i Sihls by, daterat den 5 oktober 1876, framgår följande:

Sedan under gårdagen blifvit anmält att arbetaren Anders Fredrik Bertilsson i Socken samma dag genom ett revolverskott sökt beröfva sig lifvet, samt att man hade all anledning till det antagandet att Bertilsson vore den som mellan den 30 augusti och 2 september innevarande år hos kommunalnämndens i Fjällsjö ordförande, förre nämndemannen Mårten Mårtensson i Sihl genom inbrott tillgripit omkring ett tusen kronor, förvarade uti en låst chifffonjé, som stod i Mårtenssons kök, så företogs nu i närvaro av herr medicine kandidaten Björkborn, herr t.f. pastor V. B. Frisendahl, hemmansegaren Nils Nilsson i Sihl och målsägande Mårtensson med flere polisförhör

om desse tilldragelser, dervid Bertilsson angående mordförsöket uppgaf, att han länge haft för afsigt att eröfva sig lifvet och i sådan afsigt hade han kort förrän han i går försökte att skjuta sig, laddat en sexpipig revolver, med hvilket vapen han derefter uppe å vinden till torpareenkan Rebecka Eliasdotter mangårdsbyggning i Sihl, hvarest Bertilsson under elfva års tid under tidtals utöfvade af skomakareyrket haft sin hemvist, försökte att beröfva sig lifvet medelst skottets rigtande mot högra sidan om bröstbenet invid femte refbenet på så sätt att skottet gått i sned riktning nedåt utan att läkaren för närvarande kan yttra sig om skottets följder, hvilka, ehuru kulan, som varit spetsig och lika med dem, som ännu finnas i behåll, ännu sitter kvar i kroppen, icke synas oroande då sårfeber ännu icke inträdt; men angående den hos Mårten Mårtensson begångna stölden påstod han sig icke hafva den ringaste kännedom, ehuru han under första hälften af september och början af innevarande månad haft följande utbetalningar nemligen:

till Nils Paulus Nilsson i Tåsjö å hästköpet 350:-

lån till Erik Olof Ersson i Sihl 50:-

för å auktion hos Olof Ersson i Sihl köpt saker 93:-

lån till Jonas Sjölund från norra Ångermanland 30:-

för å Sollefteå marknad inköpta 3ne revolverar 52:-

för skjuts till marknaden 5:-

till Jonas Otto Rönnberg för en skuld 15:-

till Janne Söderqvist i Sihl för skuld 8,25:-

för i Backe inköpt läder 12:-

Summa Kr. 615,25 öre

hvarförutom Bertilsson i Sollefteå marknad förstört ett betydligt penningbelopp; ehuru han om åtkomst till dessa penningar icke kunde lemna annan uppgift än att han förtjent samma penningar genom arbete, hvilket deremot är alldeles otroligt, enär Bertilsson fört ett oordentligt lefnadssätt och druckit upp den lilla inkomst han med arbete kunnat förtjena, ville Bertilsson likväl icke afgiva någon bekännelse om stölden eller erkänna någon ånger öfver sjelfmordsförsöket, hvarför polisförhöret i afbidan på Bertilssons tillfrisknande tills vidare uppsköts. År och dag som ofvan

Anders Fredrik blev anhållen. Han blev säkert föremål för ytterligare förhör – kopior av dessa har emellertid inte återfunnits bland Häradsrättens arkiverade handlingar. Han häktades den 22 oktober och den 23 oktober togs han in på länsfängelset i Härnösand. *Afbidar rannsaking för inbrottsstöld* kan man läsa i fängelsets handlingar.

Beträffande revolverskottet har provinsialläkaren Malmberg i Backe den 23 oktober 1876 lämnat följande intyg till Häradsrätten:

Att skomakeriarbetaren A F Sundin från Fjällsjö socken, som för omkring tre veckor sedan af ett revolverskott träffades ungefär å midten af bröstbenet, sedan dess lidit av inflammation vid högra lungsäcken med betydlig utgjutning, men nu är i det närmaste återställd intygas på aflagd läkared.

Den 2 november 1876 blev Anders Fredrik sänd till rannsaking hos Ramsele Häradsrätt. Förhandlingarna genomfördes den 3 november. Vid förhandlingarna erkände Anders Fredrik utan omsvep det som lades honom till last. Något bra svar på frågan varför han genomförde stölden kunde han emellertid inte ge. Dock uppgav han sig inte kunna förstå varför han gjorde stölden *enär han såsom för tillfället boende hos sin faster icke varit i behof af några penningar.*

I rätten uttalade Anders Fredrik att hans självmordsförsök skulle ses mot bakgrund av att han hade överväldigats av själsoro och sorg över sitt handlingssätt och att han skulle ha föredragit att det i polisprotokollet stått att han hade tagit livet av sig!

Häradsrätten dömde honom till 2 års straffarbete samt förlust av medborgerligt förtroende i 5 år efter strafftidens slut. Dessutom skulle han ersätta målsäganden Mårtensson med det stulna belopp som ännu inte kommit tillrätta. Förlusten av medborgerligt förtroende innebar att Anders Fredrik under fem års tid inte kunde rösta, gifta sig eller ingå avtal.

Efter domen återfördes han den 4 november till fängelset i Härnösand. Av noteringarna i fängelsets handlingar framgår att strafftiden skulle börja löpa från 1 december 1876. Den 17 november blev han transporterad till Uppsala länsfängelse. Där blev han intagen den 25 november 1876. Han frigavs den 3 juni 1878. Men det dröjde ända till 3 juni 1883 innan han återfick sitt medborgerliga förtroende.

Som framgår nedan återfinns nämnda uppgifter i publikationen Polisunderättelser per den 28 maj 1878. Detta i en tabell som ger vissa uppgifter om frigivna av fångar. I tabellen framgår även att Anders Fredrik vid frigivningen hade med sig en besparad förtjänst på 242,61 kr. Kanske var det så att han tjänat pengar genom att i fängelset arbeta som skomakare?

D. Uppgift angående frigifning af fångar.

Namn och titel eller yrke	Födelsedag	Födelseort.	Hemort.	Förpassningsort.	Streckad eller tillstod för	Streckad eller tillstod för	Förklarad medborgerskap försvunne till	Indignitetsdag	Frigifningsdag	Reparationsbelopp för skadade o. ejna medlemmar	Port till No	Fängelse, straff- eller arbetsanstalt.
Johansson, Per Johan; Yngling	1858 10/7	Söremåta, Blekinge Län	Christianopel	Hemorten	1:sta res. stöld	1881 7/6	1877 10/6	1878 7/6	29,00	—	—	Stockholms Länsfängelse
Sjögren, Anders Peter; f. d. Dräng	1859 7/7	Grödinge, Stockholms Län	Westerhannings, Stockholms Län	d:o	1 res. st. o. förfalskn.	1880 2/6	1877 20/12	1878 9/6	10,00	—	—	d:o
Andersson, Anders Johan; Yngling	1856 20/10	Essunga, Skaraborgs Län	Stockholm	d:o	1:sta res. stöld m. m.	1880 12/6	1877 4/10	1878 12/6	18,50	—	—	d:o
Holmblad, Frans Oskar; f. d. Artillerist	1852 16/3	Skara	Waxholm	d:o	1:sta res. stöld	1880 19/3	1878 19/3	1878 19/6	3,55	—	—	d:o
Claësson, Anna Helena; Enka	1840 6/10	Stockholm	Födelseorten	d:o	1:sta res. stöld	1880 27/6	1877 3/12	1878 27/6	6,48	—	—	d:o
Ramberg, Josef Theodor; Svarfwaregesäll	1842 27/2	Ronneby.	Säbrå s:n, Hernösands Län	d:o	2:ra res. stöld	1883 2/6	1877 7/8	1878 2/6	18,90	—	—	Uppsala Länsfängelse
Bertilsson, Anders Fredrik; Skomakare	1853 1/10	Tälsjö s:n, Hernösands Län	Fjällsjö s:n, Hernösands Län	d:o	1:sta res. stöld	1883 3/6	1876 25/11	1878 3/6	242,61	—	—	d:o
Wahlberg, Nils Gustaf; Hemmavarande son	1852 30/7	Sköns s:n, Hernösands Län	d:o	d:o	1:sta res. stöld	1883 9/6	1877 25/11	1878 9/6	6,96	—	—	d:o
Park, Carl Johan; f. d. Dragon	1855 16/2	Waksala s:n, Upsala Län	d:o	d:o	1:sta res. stöld	1880 26/6	1878 15/3	1878 26/6	0,56	—	—	d:o
Enstedt, Johan Fredrik Justus; Plåtslagarlärl.	1859	Stockholm	Stockholm	d:o	3:dje res. stöld	1881 29/6	1877 7/8	1878 20/3	—	—	—	Örebro Länsfängelse
Berglund, Per Adolf; Smed	1844	Öja s:n, Linköpings Län	d:o	d:o	2:ra res. stöld	1881 15/6	1877 28/12	1878 15/6	—	—	—	d:o
Jonsson, Carl; Arbetare	1834	Grödinge s:n, Stockholms Län	Lidingö s:n, Stockholms Län	d:o	2:ra res. stöld	1880 3/6	1877 28/12	1878 3/6	—	—	—	d:o
Abrahamsson, Ola; Arbetare	1833	Ås s:n, Skaraborgs Län	Stockholm	d:o	1:sta res. inbrottsstöld	1881 6/6	1877 28/12	1878 6/6	—	—	—	d:o
Jeppsen, Edla Paulina; Pantbanksförestånd.	1853	Stockholm	Örebro	d:o	1:sta res. stöld	1880 20/6	1878 22/2	1878 20/6	—	—	—	d:o

Nästa gång man via kyrkobokföringen kan följa Anders Fredrik är i HFL Fjällsjö 1881-92 (sid 379). Han är då fortfarande skriven "I socken". Det framgår att han bytt sitt efternamn till **Sundin**. Namnbytet gjorde han senast i oktober 1876 – jämför provinsialläkarens intyg ovan! Man kan tänka sig att han med anledning av domen i häradsrätten inte gärna ville behålla sitt gamla "besudlade" efternamn. Vidare framgår att han 12 november 1884 flyttar till Backe där han blir kyrkobokförd.

Avslutningsvis kan det vara på sin plats med några kommentarer om den dramatiska händelse som Anders Fredrik så olyckligt invecklade sig i. Sannolikt var det så att Anders Fredrik under ett eller annat år förde ett rumlande liv i Sihl. Polisen har i sitt utredningsprotokoll bl.a. konstaterat att *Bertilsson fört ett oordentligt lefnadssätt och druckit upp den lilla inkomst han med arbete kunnat förtjena*. Det är rimligt att anta att polisens notering överensstämde med verkligheten. Men Anders Fredrik var trots allt så långt ifrån en förhärdad eller förslagen brottsling man kan tänka sig. Hans sätt att "tokhandla" och snabbt, samt helt öppet, sätta sprätt på de pengar han stal pekar på en närmast rörande naivitet! Man kan nog utgå ifrån att alla i Sihl kände till att den 23-årige Anders Fredrik var "fattig som en kyrkråtta". Och plötsligt sprider han pengar omkring sig som en riktig playboy. Anders Fredrik agerade så att han närmast bad om att bli avslöjad så fort som möjligt! Och ovanpå detta följer så samvetsqual och självmordsförsök. En hjärtnipande historia!

Av HFL Fjällsjö 1881-92, Backe (sid 43) framgår att Anders Fredrik så småningom bildar familj. Han gifter sig 8 november 1884 med Kristina Johansdotter, född 26 oktober 1862 i Fjällsjö. Hur livet därefter utvecklas för Anders Fredrik och Kristina samt deras barn redovisas under avsnitt 7 nedan.

5.1.4 Anna Carolina

I HFL för Tåsjö 1871-86, Sunnansjö (sid 204), framgår att hon flyttar från föräldrahemmet 1876 för att tjäna som piga i Bodums församling. Enligt HFL Bodum 1863-1882, Hellvattnet (sid 32), tjänar hon piga hos en bonde med namn Erik Olof Näselius.

Anna Carolina gifter sig 26 oktober 1879 och flyttar samtidigt till sin make till en annan gård i Hellvattnet. I kyrkobokföringen finner man dem i HFL Bodum 1863-82, Hellvattnet (sid 36). Där är de kyrkobokförda även i HFL 1883-92, Hellvattnet No1 (sid 65). Där finner vi följande familj:

Arbetaren/torparen Johan Magnus Mårtensson, född 1853-09-14 i Tåsjö
 Hustrun Anna Carolina Bertilsdotter, född 1856-04-01 i Tåsjö
 Dottern Anna Christina, född 1880-10-03 i Bodum
 Dottern Beda Carolina, född 1887-05-27 i Bodum

Enligt SCB:s folkräkning bor familjen fortfarande kvar i Hellvattnet år 1910. Uppgifter om familjen saknas för tid därefter.

5.1.5 Christina Elisabeth

Även Christina Elisabeth lämnar föräldrahemmet för att tjäna som piga. Den 11 november 1876 flyttar hon till Bodums församling för att arbeta som piga i Hellvattnet. Därifrån flyttar hon 27 oktober 1879 till Fjällsjö församling för att arbeta som piga i Sihlsjönäs, Jansjön och Backe. Så småningom framgår av HFL Fjällsjö, Backe nr 4 (sid 36) att hon gifter sig den 20 november 1884 med Johan Erik Olofsson, född den 10 januari 1860 i Tåsjö.

Familjen bor några år i Backsvedjan. Men så småningom blir de kyrkobokförda i HFL Tåsjö 1887-99, Sunnansjö (sid 193). Familjen har nu vuxit till enligt följande:

Jan Erik Olofsson, född 1860-01-10 i Tåsjö, gift 1884-11-20
 Hustrun Kristina Elisabet Bertilsdotter, född 1859-05-16, gift 1884-11-20
 Maria Johanna, född 1885-05-19 i Tåsjö
 Kristina Petronella, född 1887-01-19 i Tåsjö
 Olof Johan, född 1889-12-31 i Tåsjö
 Ander Bernhard, född 1892-09-16 i Tåsjö
 Hans Erik, född 1895-02-25 i Tåsjö

Av kyrkobokföringen framgår att Kristina Elisabeths far, Bertil Eliasson Nätt, förefaller vara bosatt på samma ställe som sin dotter. Även yngsta systemen Sara Rebecka är bosatt här fram till år 1890.

Enligt SCB:s folkräkning var familjen år 1900 fortfarande kyrkobokförd i Tåsjö, nu benämnt "Tåsjö annex". Familjens vidare öden är inte utredda.

5.1.6 Sara Rebecka

Sara Rebecka bor länge hemma tillsammans med sin far. Men av HFL 1887-99, Sunnansjö (sid 193) framgår att hon den 22 oktober 1890 flyttar till Avaträsk i Dorotea församling. Hon gifter sig 16 november 1890 i Dorotea. Redan 10 april 1891 flyttar familjen tillbaka till Sunnansjö i Fjällsjö församling.

Av HFL Fjällsjö 1881-92 (sid 284), 1893-98 (275) samt Fjällsjö födelse- och dopbok för 1900 framgår att följande familj finns bosatt i Sunnansjö:

Anders Peter Svensson, född 1863-01-13 i Tåsjö, gift 1890-11-16
 Sara Rebecka Bertilsdotter, född 1861-10-30 i Tåsjö, gift 1890-11-16
 Dotter Edla Kristina, född 1891-01-17 i Fjällsjö
 Son Anders Ingemar, född 1892-07-28 i Fjällsjö. Han dör 1892-03-02.
 Dotter Helga Amanda, född 1894-04-27 i Fjällsjö
 Son Anders Edvin, född 1896-04-17 i Fjällsjö
 Dotter Sara Linea, född 1898-05-25 i Fjällsjö
 Dottern Tora Amalia, född 1900-06-23 i Fjällsjö

Familjens vidare öden är inte utredda.

6 Albertinas morfar och mormor – Johannes Larsson och Berthi Iversdottir

Albertinas mormor och morfar invandrar från Norge. Hennes mormor heter **Berthi Iversdottir**, född 24 december 1825 i Vikar, Ådal, i Buskeruds fylke. Hennes morfar heter **Johannes Larssen**, född 31 januari 1824 i Norderhov, Norge.

Noteringarna i kyrkböckerna tyder på att de flyttar till Sverige senast under år 1858. Möjligen kan de ha kommit till Sverige något tidigare.

Efter flytten från Norge förefaller det som om familjen ganska snart bosätter sig i Fjällsjö församling. Av HFL för Fjällsjö åren 1853-1861 (sid 144 Berg och Nybygge), 1861-1870 (sid 174, Berg och Svartberget) samt 1871-1880 (sid 49, Berg och Svartberget) kan man följa hur familjen växer till.

Tittar man på HFL 1861-1870 för Fjällsjö, finner man följande familj:

Arbetaren **Johannes Larssen**, född 1824 i Norge
 Hustrun **Berthi Iversdottir**, född 24 december 1825 i Norge
 Sonen **Lars**, född 7 oktober 1851 i Norge
 Dottern **Karin**, född 26 september 1853 i Norge
 Sonen **Andreas**, född 19 november 1855 i Norge
 Dottern **Anna Johanna**, född 5 januari 1858 i Ramsele
 Dottern **Ingrid Marie**, född 21 juni 1860 i Fjällsjö
 Dottern **Christina**, född 26 oktober 1862 i Fjällsjö – *hon blir så småningom mor till Albertina*
 Sonen **Olof**, född 25 september 1865 i Fjällsjö
 Sonen **Johan**, född 10 maj 1870 i Fjällsjö

Det finns en viss osäkerhet i hur familjen etablerar sig i Sverige. Tittar man tillbaka på HFL 1853-1861 för Fjällsjö (sid 144, benämnd Berg Nybygge) finner man att där är endast de båda föräldrarna samt dottern Ingrid Marie (född 1860) bokförda. Av prästens noteringar framgår att det är först under år 1858 som det antecknas att familjen deltar vid husförhör eller nattvardsgång. De tre äldre barn som fötts i Norge befinner sig kanske kvar i Norge hos mor- eller far-föräldrar?

Det är också osäkert var dottern Anna Johanna (född 1858) befinner sig vid denna tid. Hon finns medtagen i Födelse- och dopboken för Ramsele år 1858. Där finns noterat att föräldrar är norrmannen och arbetaren för Lockne Ångsågsbolag Johannes Larssen Houga och moder Hustru Berthi Iversdottir. Det är också noterat att familjen bor i Nordantjäl. Kanske är även dottern Anna Johanna i Norge tillsammans med de äldre syskonen en tid innan föräldrarna hinner etablera sig i byn Svartberget?

Av födelse och dopboken för Fjällsjö framgår att de fyra yngsta barnen är födda i Svartberget under perioden 1860-1870. När det gäller de tre äldsta barnen framgår av en flyttningsattest att de flyttar från Norge till Sverige, Fjällsjö, den 23 april 1862.

När det gäller far i familjen, Johannes Larssen, dör han redan 6 juli 1873 (HFL 1871-80) vid 49 års ålder. Av död- och begravningsboken framgår att Johannes Larssen i Berg drunknar i Fjellsjön. Av anteckningarna i boken förefaller det som om han drunknar på grund av att den båt han färdas i är överlastad.

När det gäller mor i familjen, Bertha Iversdotter (namnet försvenskades så småningom i somliga dokument), framgår av HFL 1881-92 samt 1893-98 att hon bor kvar på gården. Gården övertas efter en tid av hennes son Lars Johansson. Det framgår av HFL 1891 att gården är på 5½ seland, att den innehas på 40 frihetsår samt att den på något sätt förefaller tillhöra Locknö Bolag. Lars Johansson flyttar emellertid till Tåsjö 30 augusti 1893. Då tar dottern Karin och hennes man över gården – se avsnitt 6.1.2 nedan.

Berti Iversdotter (Albertinas mamma)
(Foto från Margot Andersson)

Berti bor troligen kvar på gården i Svartberget livet ut. Enligt Död- och begravningsboken för Fjällsjö dör hon den 18 mars 1919. Hon är då 95 år gammal och benämns då som arrendatorsänkan Berti Larsson Ivarsson.

6.1 Om barnen till Johannes och Berti – däribland Kristina

6.1.1 Lars

Lars Johansson övertar gården som arrendator vid faderns död 1873. Han flyttar emellertid till Tåsjö församling den 30 augusti 1893. Av uppgifterna från folkräkningen 1900 respektive 1910 kan man se att Lars gifter sig med Kristina Katarina Sjölander, född 27 maj 1869 i Tåsjö. De är vid den här tiden bosatta i Kroknäset. I kyrkobokföringen tituleras Lars ibland som landbonde, ibland som brukare och ibland som arbetare. Lars och hans hustru får följande barn i Kroknäset i Tåsjö församling:

- Betty Kristina, född 9 juni 1894
- Johannes, född 9 maj 1896
- Anders, född 10 november 1898
- Nils Verner, född 7 juli 1901
- Sara Maria, född 19 juli 1903
- Agnes Karolina, född 19 september 1905, död 20 mars 1907
- Lars Olof, född 28 augusti 1910

6.1.2 Karin

Karin Johansdotter flyttar från hemgården för att tjäna piga i Norr Edsta, troligen hösten 1872. Hon flyttar sedan vidare för att tjäna piga i Backe. Där stannar hon till hösten 1880 då hon flyttar åter till hemgården i Svartberget. Det framgår av HFL att hon har en ”oäkta” son, Nils Johan Nilsson, född 1880 i Fjällsjö. Hösten 1882 flyttar hon för att åter tjäna som piga under två års tid.

Den 17 november 1884 flyttar hon ännu en gång åter till Svartberget i Fjällsjö församling. Av HFL framgår att hon den 9 november 1884 gifter sig med arbetaren **Johan Olof Ersson**, född 11 augusti 1861 i Bodum. Det förefaller som att de två övertar nybygget i Svartberget efter Lars Johansson (bror till Karin). Av HFL 1881-92 framgår att följande barn föds i Svartberget (ibland skrivs enbart Berg i kyrkoböckerna):

- Nils Johan Nilsson, född 26 februari 1880 (”oäkta” – som far uppges Nils Svensson från Jernskogs församling i Wermland)
- Erik, född 30 januari 1885
- Oskar Albin, född 11 juni 1887
- Anna Kristina, född 9 juli 1888
- Hulda Albertina, född 5 september 1889
- Fabian, född 28 mars 1892
- Bärta Maria, född 26 maj 1893

6.1.3 Andreas

Av HFL för Fjällsjö 1881-92 framgår att Andreas Johansson flyttar från hemmet i Svartberget till Tåsjö den 25 maj 1885. I Tåsjö bosätter han sig i Norrby (HFL Tåsjö 1871-86, sid 122). Där framgår vidare att Andreas har gift sig 9 juli 1885 med Emma Aquelina Jonata Norlin, född 25 november 1863 i Vilhelmina. I HFL 1887-99 för Norrby (sis 116) framgår att följande barn föds i Norrby i Tåsjö församling:

- Brita Andreetta, född 18 juli 1885
- Karolina Eulalia (tvilling), född 26 januari 1887
- Jenny Amanda (tvilling), född 26 januari 1887, död 1895
- Johannes, född 18 december 1888
- Eva Bertine, född 25 december 1890
- Lars Georg (tvilling), född 17 mars 1893
- Lilly Georgina (tvilling), född 1893 17 mars, död 1895
- Syster Otilia, född 7 februari 1895
- Bror Konrad (tvilling), född 12 november 1896
- Jenny Georgina (tvilling), född 12 november 1896
- Hugo Elfvander, född 10 september 1898 (observera – det elfte barnet fick heta Elfvander!)
- Kuno Rudolf, född 31 december 1900
- Anders Algot, född 6 augusti 1902, död 3 januari 1985
- Samuel Eugén, född 12 februari 1905, död 20 februari 1928
- Emma Cicilia, född 22 februari 1907, död 4 augusti 2003
- Simon Valentin, född 6 januari 1909, död 10 mars 1991

Det föds således 16 barn i familjen! Andreas bor kvar i Norrby till sin död 2 september 1934. Hustrun Emma Akvilina Jonata dör 6 juni 1942 i Norrby.

6.1.4 Anna Johanna

Från år 1875 och några år framöver tjänar Anna Johanna Johansdotter piga i bl.a. Backe och Jansjö. Av lysnings- och vigselboken för Fjällsjö framgår att Anna Johanna gifter sig den 27 mars 1887 med målaren Per Nylander, född 25 mars 1842 i Nätra.

De bosätter sig i Sihl, Fjällsjö församling (HFL1881-92, sid 198 samt 1893-98, sid 177). De får två barn:

- Frans Oskar, född 5 april 1887
- Tekla Johanna, född 23 september 1896

Per Nylander dör i Sil den 14 november 1922. Hustrun Anna Johanna dör i Sil den 17 mars 1926 (SD 1901-2009)

6.1.5 Ingrid Maria

Ingrid Maria Johansdotter dör redan 24 augusti 1881.

6.1.6 Kristina – *Albertinas blivande mor*

Kristina Johansdotter (blivande mormors-mor till min hustru Margot) flyttar från hemmet i Svartberget den 20 november 1880 för att tjäna piga. Det framgår av HFL Fjällsjö 1871-80, sid 49. Hon kommer då till Backe (HFL sid 31) – ett annat ställe inom Fjällsjö församling. Där stannar hon ett år. Av HFL 1881-92, sid 48, framgår att hon den 26 november 1881 flyttar åter till sin föräldragård i Svartberget. I föräldragården bor då hennes mor Berti, brodern Johan samt systemen Karin.

En bidragande orsak att Kristina flyttar hem till sin mor i Svartberget är sannolikt att hon är gravid. Den 29 mars 1882 föds hennes ”oäkta” son Ludvig Jonas. Kristina är då 19 år. Av Födelse- och dopboken framgår att fadern är okänd. Under den tid Kristina åter är kyrkobokförd i Svartberget har troligen prästen haft ett samtal med Kristina med anledning av det ”oäkta” barnet. Prästen har nämligen i HFL Fjällsjö 1881-92, Svartberget (sid 71), med ett tydligt inskrivet kyrkligt symboltecken i HFL markerat att Kristina är föremål för kyrkotukt eller i vart fall för någon form av allvarligt samtal. Symbolen i husförhörlängden måste sägas vara av närmast stigmatiserande natur – och det var väl också kyrkans avsikt vid den här tiden!?

Av HFL Fjällsjö 1881-92, Backe (sid 43), framgår att Kristina den 12 november 1884 flyttar till Backe Nr 4 och gifter sig med skomakaren Anders Fredrik Sundin – se vidare avsnitt 7 nedan. Detta sker samtidigt med att Kristinas syster Karin och hennes make Johan Olof Ersson tar över nybygget i Svartberget.

6.1.7 Olof

Olof Johansson dör redan 27 augusti 1871.

6.1.8 Johan

Johan Johansson bor länge kvar i Svartvattnet tillsammans med sin mor. Enligt SCB:s folkräkning 1910 bor han tillsammans med sin mor Berti. Han benämns för jordbruksarbetare. Enligt Död- och begravningsboken för Fjällsjö dör han den 16 oktober 1936. Han benämns då skogsarbetare från Backe.

7 Albertinas far och mor – Anders Fredrik Sundin och Kristina Johansdotter

7.1 Anders Fredrik och Kristina bildar familj

Anders Fredrik Sundin är född 1 oktober 1853 i Tåsjö – om Anders Fredrik och hans familj har tidigare berättats i avsnitt 5. Han gifter sig 8 november 1884 med Kristina Johansdotter, född 26 oktober 1862 i Fjällsjö – om Kristina och hennes familj har tidigare berättats i avsnitt 6.

Familjen är från 12 november 1884 bosatt i Backe – detta framgår av HFL Fjällsjö 1881-92 (sid 43). Efter att ha bott i Backe under ca 5 års tid flyttar familjen vidare till Sihl den 25 november 1889.

Anders Fredrik Sundin och Kristina Johansdotter – ett vackert par! Fotot bör vara tagit omkring år 1884.
(Foto från Inger Larsson)

I Sihl arbetar Anders Fredrik som skomakare. Albertina har berättat (bl.a för sin dotterdotter Inger Larsson) att hennes far Anders Fredrik var en snäll och vänlig människa. Han var ”kyrklig” vilket bl.a. resulterade i att han blev kyrkvård i Backe kyrka. Modern Kristina, som var sömmerska, hade ett betydligt hetsigare temperament än Anders Fredrik.

Den plats där de bor i Fjällsjösil kallas för "Sanna" – benämningen på platsen hänger samman med den sandstrand och sandbotten som finns vid den näraliggande sjön – eller rättare sagt Fjällsjöälven.

I HFL för Fjällsjö 1881-92, Sihl Nr 1 (sid 186) samt Fjällsjö 1893-98, Sihl (173) finner vi följande familj:

Anders Fredrik Sundin, skomakare, född 1 oktober 1853 i Tåsjö
 Hustrun Kristina Johansdotter, född 26 oktober 1862 i Fjällsjö
 Sonen Ludvig Jonas ("oäkta"), född 29 mars 1882 i Fjällsjö
 Sonen Hjalmar, född 16 september 1885 i Fjällsjö
 Sonen Andreas, född 14 maj 1887 i Fjällsjö
 Sonen Valfrid, född 9 september 1889 i Fjällsjö
 Dottern Albertina, född 5 maj 1892 i Fjällsjö – *hon gifter sig så småningom med Gustaf Andersson*
 Sonen Fabian, född 13 september 1894 i Fjällsjö
 Sonen Johannes, född 20 oktober 1896 i Fjällsjö
 Sonen Bernhard, född 28 april 1899 i Fjällsjö
 Dottern Hulda Kristina, född 22 januari 1902 i Fjällsjö
 Dottern Berti Maria, född 22 februari 1904 i Fjällsjö

Fotot nedan visar Kristina och Anders Fredrik Sundins stuga i Sihl. Här fostrade de 10 barn. Stugan har för övrigt på senare år monterats ned och tagits om hand av Birger Sundin (en son till Bernhard). Stugan finns nu i Hacksjö i närheten av Vilhelmina.

(Fotot från Inger Larsson)

Om stugan har Birger Sundin – barnbarn till Kristina och Anders Fredrik – bl.a. berättat följande. Den bonde som ägde marken och stugan upplät den 1889 – i ett kontrakt på 50 års tid – till Anders Fredrik

och Kristina. Det överenskomms samtidigt att man skulle få slå gräs på bondens mark så att de skulle kunna föda en ko – troligen fick man betala genom att årligen arbeta några dagsverken åt bonden. Stugan hade antagligen använts som fäbodstuga tidigare. I anslutning till stugan fanns en liten enkel ladugård samt en vedbod (de skymtar bakom gården på fotot ovan). Dessutom fanns en separat bagarstuga invid gården – till bagarstugan flyttade Kristina och Anders Fredrik ut på somrarna.

När Anders Fredrik och Kristina flyttade till stugan byggdes det ganska snart till en förstuga på ca 1,5 meters bredd på ena gaveln (se fotot ovan) - där fanns även ytterdörren in till stugan. Via förstugan kom man in i köket. I anslutning till att förstugan byggdes höjdes stugan med ett timmervarv. Förstugan byggdes inte av timmer utan av plank och annat enkelt virke. När stugan för några år sedan togs ned för flytt till Hacksjö i Vilhelmina kunde konstateras att vid byggnationen av förstugan användes bl.a. bord från en gammal roddbåt samt brädor från en låda med amerikanskt fläsk från år 1893! När stugan revs upptäcktes även att som invändigt isoleringsmaterial hade papper från tidningen Aftonbladet från åren 1895 – 1897 använts. När stugan plockades ned uppmärksammades också att i timret fanns två bomärken samt året 1815 inristat – sannolikt byggdes stugan just det året.

Stugan bestod av två rum som invändigt var ca 4 meter långa och drygt 3,5 meter breda. Skorstenen var tillverkad av obränt lertegel. I köket fanns en stor köksspis. I köket torde Anders Fredrik ha haft sin skomakarverkstad. Den bostadsyta familjen kunde disponerade var således mycket begränsad. ”Tack och lov” föddes de tio barnen under en period av 22 år. Det var därför högst 7 barn som bodde samtidigt med sina föräldrar – men det bör ha varit trångt nog ändå i stugan. På vindens golv fanns en isolering med sågspån och kolstybb – men vinden var i övrigt inte inredd på sådant sätt att det är sannolikt att några barn kan ha haft sin sovplats där.

Ytterligare några nostalgiska detaljer. När Birger Sundin tog ner huset hittade han på vinden en gammal sliten barnkavaj – lappad med lapp ovanpå lapp. Den barnkavajen berättar nog om de strama ekonomiska förhållanden som familjen levde under. Att man fick lappa och laga på olika sätt syntes också av en lie som Birger hittade under huset när det togs ner. Liebladet var brutet en decimeter från orvet – men man hade ändå lyckats nita ihop bladet så att det var någorlunda tjänligt.

En annan nostalgisk detalj – det är känt att Kristina var något av en ”roddarmadam”. Hon åtog sig nämligen att ro folk över Fjällsjöälven (som just nedanför gården snaras uppfattades som en sjö) som skulle till Silsjönäs.

Det fanns som nämnts plats för en ko på gården. Möjligen hade man ibland även andra mindre djur på gården. Någon häst hade man aldrig råd med.

Nedanstående foto på gården i Sihl – som även visar familjens enda ko – är taget tidigare än det ovanstående fotot. Som synes är de timrade knutarna på gården här ännu inte infodrade – jämför fotot ovan.

(Foto från Inger Larsson)

Fotot på Kristina och Anders Fredrik torde vara tagit omkring 1926.
(Fotot från Inger Larsson)

Anders Fredrik dör i Sil, i Fjällsjö församling, den 12 mars 1927. Kristina fortsätter emellertid att bo kvar i stugan många år framöver.

Det 50-åriga kontraktet på stugan gick ut 1939. Kristina ordnade då på egen hand – utan barnens vetskap (som annars säkerligen velat hjälpa henne) – att köpa loss stället. Hon behövde enbart betala lagfartskostnaden för att få äganderätten till gården! Såväl ägaren till stället som kommunen måste ha varit välvilligt inställda till Kristinas önskemål att köpa stugan. Samtidigt avstyckades en tomt på 6.000 kvadratmeter som gränsade ut mot sjön.

Under de sista åren i livet bor Kristina på ålderdomshemmet i Dikanäs – det fanns nämligen inte plats på ålderdomshemmet i Vilhelmina där flera av hennes barn då bodde. Under dessa år bor hon i praktiken under långa perioder växelvis hos de flesta av sina barn. Hon behövde därför inte vistades så ofta på ålderdomshemmet i Dikanäs.

Inger Larsson har berättat följande om sina minnen från 1940- och 1950-talet av mormors-mor Kristina. Texten är, med undantag från några marginella redigeringar, så som Inger för ett några år sedan tecknade ner.

Min mormor Albertina Andersson, född Sundin, i Fjällsjösil brukade ta med mig och min kusin Margot (sina barnbarn) till Sil om somrarna – de somrar som gammelmormor Kristina kunde vistas där.

Kristina fick på gamla dagar – när hon inte klarade sig själv – vara och bo hos sina döttrar i Vilhelmina. Mest var hon hos Albertina och Berti. Men om somrarna ville de att hon skulle få vistas i sin lilla stuga i Sil.

Då blev det bestämt att de som kunde tog några veckor var och skötte henne där. Mina barndomsfoton vittnar om att jag fått besöka stället i Sil både när jag var mycket liten och när jag blev äldre. Minns att solen alltid lyste över oss i den lilla glänta ner mot sjön där vi fick gå ner och bada en stund tillsammans med mormor Albertina, och att vi även rodde ut på sjön och metade abborrar.

Vi fick också hämta ved i den förfallna vedboden. Den gamla ladugården var också mycket förfallen. Men i bostadshuset med sitt rum och kök var det alltid trivsamt och rent. Båda spiskuporna var varje sommar vitkalkade och trasmattorna var rena, borstade nere vid sjön. Nystrukna gardiner och pelargonerna i fönstren gjorde det trivsamt för oss.

Inger Larsson (född Holmberg) med sin ca 6 månader gamla lillebror Gunnar samt Åke Blom. Fotot taget 1941 framför den gamla ladugården.
(Fotot från Inger Larsson)

Gammelmormor Kristina var en tålmodig och stillsam liten gumma. Hur hennes karaktär var vet jag inte så mycket om. Har fått mig berättat att hon var den som fick bestämma och vara sträng när så behövdes. Kan ju förstås eftersom hon hade skött 10 barn i den lilla stugan!

Hennes man Anders Fredrik var mycket snäll och fantastisk på alla vis. Eftersom jag bara sett Anders Fredrik på foto undrar jag om denne fromme och vackra man kunnat vara något annat än det han blev. Far till 10 barn och fattig skomakare på en liten, liten, plätt på denna jord.

Kanhända om ödet velat hade han fått möjlighet att läsa till präst där hans goda hjärta alltid skulle fått råda. Eller varför inte läkare, ja något som skulle vara gott för människor. Han utstrålar fromhet och godhet. Men om det nu blev kärleken som spirade mellan dessa båda, Kristina och Anders, så var det ju bara den och deras båda händer, vilja och kraft, som kunde hjälpa dem. Några pengar fanns ju inte på den tiden. Alltnog i mina funderingar om dessa mina förfäder så måste Kristina inte bara varit sträng eftersom hennes barn tog så väl hand om henne när hon blev gammal. Kristina blev så småningom så svårskött att hon inte kunde skötas hemma. Hon hade mycket svåra bensår och blev till slut bara liggande i sin säng.

Min sista sommar i Fjällsjösil minns jag att hon låg hela tiden i kammaren där mormor Albertina tvättade och skötte henne. Barnbarnen Margot och jag fick leka, sola, dricka saft och äta goda kakor, hälsa på tanten med den lilla hönan som värpte så små söta ägg. Vi lekte också i bagarstugan – den var i hyggligt skick. När gräset växte för högt kring stugan tog mormor Albertina lien och slog och vi räfsade.

När solen dalade om aftonen, tog vi på oss ett vitt lakan och sprang omkring där ute för att locka till oss fladdermöss. Det var ju spännande för de kom alltid flygande över hustaket när det började skymma. Minns också en sommarnatt när vi alla låg och sov hur dörrlåset knäckte till i den gula dörren med de små fönstren. Trodde då att nu kommer det någon med dunder och brak in till oss. Men det var en hjord hästar som stormade fram, skrämde kanske. Med ett dånande sprang de ned mot sjön. Då var jag rädd. Men mormor Albertina – alltid lugn och trygg – fanns ju. Ja, en mors- och mormors-famn är den bästa plats på jorden!

Fotot nedan från Fjällsjösil är troligen från år 1948. På mjölkpallen, framför den gamla vedboden, sitter Margot med rosett i håret tillsammans med kusinerna Karin, Inger och Anita.

(Fotot från Inger Larsson)

Kristina dör den 13 april 1957 i Vilhelmina.

Både Anders Fredrik och Kristina ligger begravda på Backe kyrkogård i Fjällsjö församling – invid en kulle nära kyrkan där det också finns ett stort monumentalt kors (enligt Inger Larsson).

En avslutande kommentar om Anders Fredrik: Han blev så småningom kyrkvärd trots att han ett antal år tidigare stulit ur kyrkans kassa. Det förtroende som visades Anders Fredrik tyder på att kyrkan övertygades om att han var en hedervärd och ärlig människa som man kunde lita på. Frågan är om inte Anders Fredriks ”sinnlig metamorfos” måste ha gjort intryck i hela närsamhället? För detta talar att ingen i hans omgivning förefaller ha velat påminna – eller raljera/pika – om den olycksaliga stölden och hans försök till självmord.

Tidigare – innan jag skriver denna krönika – verkar ingen bland Anders Fredriks nutida släktingar ha haft den ringaste aning om den dramatiska händelsen år 1876. Frågan är om ens Anders Fredriks och Kristinas barn någonsin fick kännedom om händelsen – ingenting tyder på det. Att jag nu har berättat om händelsen tror jag inte chikanerar Anders Fredrik där han sitter vid sitt fönster i Hades. Jag tror att han ler milt och säger ungefär som så: ”Ja – jag tokade till det en gång i unga år det fick jag sota för ta gärna lärdom av det!”

7.2 Om barnen till Anders Fredrik och Kristina – däribland Albertina

7.2.1 Jonas

Jonas är född den 29 mars 1882 i Fjällsjö församling, Jämtlands län.

Den 23 november 1898 flyttar han till Ramsele för att tjäna som dräng (enl inflyttningsboken för Ramsele). Han blir då kyrkobokförd på ett ställe som benämns Viken.

I HFL Ramsele (sid 843) framgår att Jonas bor kvar i Ramsele. Dock finns noterat att han tar ut lysning (nr 25/1904) och flyttar då till nytt ställe inom Ramsele (HFL Ramsele 1899-1914, sid 844) där han arbetar inom Sandvikens Sågverksaktiebolag hos en inspektor/förvaltare Boermann.

Jonas gifter sig den 11 december 1904 med skomakaredottern Margareta Karolina Sundqvist, född den 12 juni 1875 i Ramsele.

Margareta har sedan tidigare en ”oäkta” son Axel, född 18 oktober 1899 i Ramsele. Därefter får de gemensamt barnen:

- Jonas Artur, född 28 mars 1905 i Ramsele
- Ellen (Ella) Margareta, född 29 september 1906 i Ramsele (gift Nylander)
- Karin Kristina, född 30 september 1908 i Ramsele (gift Larsson)
- Tora Viola, född 29 oktober 1911 i Ramsele (gift Nordberg)
- Erik Algot, född 10 januari 1914 i Ramsele

Av folkräkningen 1910 framgår att Jonas är smedslärling i Viken, Ramsele. Vid den tiden lär för övrigt Jonas syster Albertina ha hjälpt till med tillsynen av barnen i familjen.

I HFL Ramsele 1915-34 (sid 957) finner vi att familjen bor kvar i Ramsele. Det finns emellertid en notering som visar att familjen den 21 november 1916 flyttar till ett ställe inom Ramsele som i kyrkobokföringen benämns Krången No 1 (sid 186). Det stället förefaller vara ägt av Kramfors AB.

Hustrun Margreta dör 4 juni 1947.

Jonas dör 1 juni 1976. Han bor då på Nipgården i Ramsele. Jonas personnummer: 18820329-8057.

7.2.2 Hjalmar

Hjalmar är född 16 september 1885 i Fjällsjösil, Backe, Fjällsjö församling. Han gifter sig 22 oktober 1916 med Selma Kristina, född 3 december 1891 i Rossön. Hjalmar och Selma får tre barn;

- Rut Synnöve, född 29 mars 1917 (gift Jonsson)
- Margit Sonja, född 17 december 1918 (gift Zettergren)
- Sam Sigurd, född 14 april 1921

Enligt folkbokföringen för år 1910 arbetar Hjalmar som skogsarbetare detta år. Han är då bosatt i Sihl. 1914 flyttar Hjalmar och hans hustru Selma till Vilhelmina där Hjalmar börjar affärsverksamhet.

Hjalmar och hans familj drabbades hårt av den stora branden i Vilhelmina den 5 september 1921 när 259 personer blev husvilla. I tidningen Västerbottens-Kuriren den 9 september 1921 framgår bl.a. att det hus där Hjalmar och hans familj bodde (”i fjärde husraden” – troligen husraden närmast väster om

Storgatan) brann ner. Dessutom brann ”handlanden Hjalmar Sundins kafélokal med kök i särskilt hus” ner till grunden.

Efter vilhelminabranden 1921 får Hjalmar lov att starta verksamheten på nytt. 1926 börjar han som affärsman i Latikberg. Han driver lanthandeln fram till omkring år 1954.

Hjalmar dör den 9 december 1962. Han bor då med adress Postgatan 6 i Vilhelmina. Personnummer: 18850916-873.

Selma dör den 15 april 1976 i Vilhelmina.

7.2.3 Andreas

Andreas är född den 14 maj 1887 i Fjällsjösil, Backe, Fjällsjö församling.

1904 flyttar Andreas från hemmet i Sil till Ramsele (inflyttningsboken för Ramsele 29 december 1904). Han flyttar till Ramsele samtidigt med brodern Hjalmar. I HFL Ramsele 1899-1914 finner vi att han är registrerad på sidan 456 i kyrkobokföringen. Han tituleras skomakare.

Den 9 november 1906 tar han värvning vid Kungl. Norrlands artilleriregemente i Östersund. Därifrån begär han avsked den 31 oktober 1909. Under en period är han åter kyrkobokförd i Sil (HFL Fjällsjö 1909-23, sid 307). Men den 13 december 1913 flyttar han åter till Ramsele församling.

I HFL för Ramsele 1915-34 framgår att han är skriven på ett ställe som benämns Nyland N:o 3 (sid 519). Det uppges att han gifter sig den 14 oktober 1916 med Lisa Karolina Hägglund från Gammelmo i Edsele. Lisa Karolina är född i Edsele den 5 mars 1889. I HFL uppges vidare att Andreas med familj flyttar till Edsele, hustruns hemförsamling, den 21 april 1917. I HFL för Edsele 1916-31 finns noterat att de skrivs i Gammelmo N:o 1 (sid 88). Här har också noterats att de får sonen Erik Gunnar den 3 mars 1917. Han dör emellertid redan den 27 juni 1917. I HFL för Edsele finns dessutom noterat att Andreas och hans hustru flyttar till Ytterlännäs församling i Ångermanland den 10 december 1920.

I Ytterlännäs slår de sig ner på Sandslån (HFL 1920-23, sid 963). Andreas tituleras nu flottningsarbetare. Han arbetar i Sandslån vid timmersorteringen (värdens största) på Ångermanälven. Här stannar familjen två år. Den 28 november 1922 flyttar nämligen arbetaren Andreas och hustrun till Helgums församling. Enligt HFL Helgum 1915-31 flyttar de till ett ställe som benämns Holmsta (sid 194).

Av HFL framgår att Andreas hustru Lisa Katarina dör i Holmsta den 30 september 1926. Efter drygt 2 år, den 2 februari 1929, gifter änklungen Andreas om sig med hemmansägardottern Brita Johanna Katarina Abrahamsson, född 3 januari 1902 i Holmsta, Helgum. Av HFL Helgum 1915-31 framgår att de får två barn:

- Maj Britt, född 9 juli 1929
- Sven, född 29 augusti 1931

Av bouppteckningen efter Andreas framgår att ytterligare två barn föds i äktenskapet, nämligen:

- Anna Lisa, född 21 augusti 1934 (gift Lundgren)
- Karl Gustaf, född 21 januari 1939

Andreas dör den 16 juni 1968. Han är då bosatt i Holmsta 1:23 i Helgum. Personnummer: 18870514-7810.

Änkan Brita Johanna Katarina dör den 8 januari 1974 i Holmsta, Helgum. Personnummer: 19020103-7801.

7.2.4 Valfrid

Valfrid är född 9 september 1889 i Fjällsjösil, Backe, Fjällsjö församling.

Enligt kyrkobokföringen lämnar Valfrid föräldrahemmet den 8 december 1910 för att arbeta som dräng på annan gård inom församlingen som benämns Sil No 1, 3 3/8 sel (sid 292).

Den 8 maj 1913 gifter sig Valfrid med Signe Elisabet Svensson, född 10 januari 1893. I anslutning till giftemålet flyttar de båda till Afvaträsk i Dorotea. Detta framgår Av HFL Dorotea 1906-15 (sid 25). Familjen kan sedan följas via HFL Dorotea 1916-25 där man under perioden finner dem kyrkobokförda i Avaträsk (sid 29), Bergvattnet (sid 162) och Bergvattnet kyrkoplatsen (sid 232).

Valfrid kommer tidigt ut i skogsarbete och arbetar under flera år vid SJ som rallare. Han arbetar vid materialvägen mellan Dorotea och Vilhelmina och bor under den tiden med familjen i Råsele. Vid en olyckshändelse krossar han ena foten. Det gör att han slutar vid SJ. Han flyttar till Dorotea och försörjer sig därefter som skomakare.

I familjen finns följande barn:

- Gulli Kristina, född 5 oktober 1913. Hon dör 21 februari 1924.
- Greta Marie, född 28 februari 1915. Hon gifter sig Berglund.
- Göta Elisabet, född 15 februari 1917. Hon gifter sig Borgén.
- Gullan Kristina, född 24 april 1928. Hon gifter sig Isaksson.
- Bernt Anders, född 15 november 1932. Han dör 18 februari 1933.
- Fostersonen Gustaf Evert Sundin, född 23 september 1924 i Fjällsjö.
- Fosterdottern Monica Kristina Schelin. Närmare uppgifter om henne saknas. I bouppteckningen efter Valfrid år 1975 uppges att hon bor i Sollefteå.

Beträffande fostersonen Gustaf kan man av en notering i kommentarkolumnen i HFL se att han flyttade till Valfrid och Signe den 26 december 1928. Det framgår att Gustaf är utomäktenskaplig son till arbetskan Hulda Kristina Sundin, Sil, Fjällsjö. Hulda är syster till Valfrid. När Hulda dör 1926 tar Valfrid och Signe hand om Gustaf. Det finns även noterat i HFL att far till Gustaf – enligt laga erkännande – är arbetaren Johan Emil Nordkvist (troligen från Bodums församling).

Valfrid dör den 6 oktober 1975 vid 86 års ålder. Han bor då i Dorotea med adress Hantverksgatan 3. Personnummer: 18890909-8553.

Signe dör den 20 januari 1980 i Dorotea, 87 år gammal. Personnummer: 18930110-8529.

7.2.5 Albertina – hon gifter sig sedermera med Gustaf Andersson

Albertina är född 5 maj 1892 i Fjällsjösil, Backe, Fjällsjö församling. Hon gifter sig 28 december 1913 med Gustaf Andersson, född 22 augusti 1884 i Ramsele.

Albertina har för sitt barnbarn Karin Holmgren berättat bl.a. om sin barn- och ungdomstid. I det följande redovisas berättelsen så som Karin skrivit ner den – ett fåtal marginella redaktionella justeringar har gjorts i hennes text:

Albertina gick i skolan i Sil, hon började vid 7 års ålder. Det var någon form av B-skola, en lärare hade alla klasser.

Då Albertina var 13 år fick hon åka till brodern Jonas – som var statare i Ramsele – för att hjälpa till. Jonas fru Margret skötte mjölkningen åt förvaltaren i Ramsele. Albertina skulle sköta barnen under tiden Margret mjölkade. Albertina fick vidare hjälpa till med slåttern – hon skulle räfsa på niporna – med ett litet barn på ryggen. Hon vävde två vävar – en handduksväv och en lakansväv. Albertina fick bo i ett vagnslider. Hon fick emellertid rosfeber och åkte därför hem. Sedan gick hon sista terminen i skolan i Sil.

Albertina for sedan till sin mormor Berthi Johansen i Svartberget, ca. ½ mil från Backe. Hon bodde hos henne i 6 veckor under tiden hon läste. Hos mormor hade hon vissa arbetsuppgifter som hon skulle hjälpa till med varje dag:

Bära vatten till korna

Mjölka korna

Göra upp eld för att koka ihop "värmning" till korna

Hon fick stiga upp kl.5 på morgonen för att hinna – hon hade sedan att gå ½ mil in till Backe för konfirmationsläsningen. Albertina konfirmerades i Backe kyrka.

Om sina föräldrar har Albertina berättat att pappa Fredrik var "hemskt" snäll – han var vidare "kyrklig" av sig. Mamma Kristina var mera hetsig till lynnet.

Albertina fick sedan börja arbeta hos pastor Edvall i Backe efter konfirmationen. Hon fick arbeta som barnpiga till att börja med. Hon följde med familjen till Harsjö i Jämtland. Familjen hade 4 barn. Frun var pianist och tog emot elever. Det var inte fint att prästfrun arbetade i hushållet. Albertina fick även arbeta som köksa. Hon jobbade hos prästfamiljen i två år.

Albertina for sedan till Kälarne i Jämtland där hon fick plats hos Frida som skötte telefonväxeln. Albertina hjälpte till att sköta Fridas tre barn samt telefonväxeln. Här jobbade Albertina ett år – sedan fick hon hemlängtan. Albertina for då till Bräcke (man bytte i allmänhet tjänst vid Mikaelihelgen). Där arbetade hon hos en skraddarfamilj som hette Rudén. De var snälla människor – de var för övrigt baptister. Vid midsommar var det mycket som skulle sys. Albertina fick då hjälpa till med fordring av kläder. Man tyckte att hon var duktig och att hon borde få lära sig till sömmerska. Hon fick lära sig sömmerskeyrket hos en sömmerska i Bräcke som hette Inga. Albertina hade ingen lön – endast 1 kopp kaffe och en skorpa per dag fick hon hos sömmerskan! I närheten bodde emellertid en fru som hade speceriaffär – hon tyckte synd om flickorna som lärde sig sy – de svalt ju. Hon gav dem varje dag en korvbit – så pass att de härdade ut under dagen.

Pappa Fredrik lånade pengar så att Albertina skulle ha lite till uppehälle och resa. Albertina bodde vid den här tiden på tredje våningen hos familjen Rudén. Hon betalade 5 kronor i månaden för hyra. Albertina hade en liten inkomst under tiden i Bräcke. Hon städade hos tre skraddargesäller och fick 15 kronor per månad för detta. Utbildningen varade ca ½ år.

År 1911, när Albertina är 19 år, lämnade hon Bräcke och reser hem till Sil. Hon försörjde sig med att gå i gårdarna och sy. Ibland satt hon hemma hos sin mamma – som också var sömmerska – och sydde. De hade var sin symaskin. De skickade efter mönster från Tyskland.

Symaskinen hade Albertina fått år 1911 av sin blivande make Gustaf Andersson. Gustaf var handlare i Ramsele. Albertina blev bekant med honom när hon hjälpte brodern Jonas i Ramsele när hans fru hade fått barn. Albertina var sedan hushållerska en tid hos sina bröder Hjalmar och Andreas som öppnat skomakeri i Ramsele.

På fotot nedan – som är taget i Bräcke - står den 18-åriga Albertina längst till höger. Vilken hattgrannlåt! Albertina har sänt detta foto som brevkort från Bräcke till sin mor Kristina i Fjällsjösihl den 19 oktober 1910. På kortets baksida berättar Albertina att nu ska hon börja sy.

(Foto från Margot Andersson)

Den symaskin som Albertina fick av Gustaf år 1911 hade ett nära sammanhang med hur de två kom att träffas. Som syflicka i Ramsele behövde naturligtvis Albertina köpa sytråd, något som fanns att köpa i Gustafs handelsbod. Albertina har berättat att handlaren Gustaf välkomnade henne i affären med

varma blickar och ett spjuveraktigt: ”Vad ska fröken Sundin ha idag då?”. Varpå Albertina naturligtvis blev generad och rodnade! Sytråden kom att förena de båda!

Om Albertinas och Gustafs fortsatta gemensamma liv berättas vidare i avsnitt 8 nedan.

7.2.6 Fabian

Fabian är född den 13 september 1894 i Fjällsjösil, Backe, Fjällsjö församling. 1913 flyttar han till Vilhelmina. Han gifter sig 30 december 1920 med Signe Fredriksson från Rönnkullen i Nästansjö.

Fabian och Signe får två barn:

- Karl Gunnar Fredrik, född 10 mars 1925
- Sven Gustaf Paul, född 1 april 1933

Sally Lindström (född 1923 i Nästansjö) har i sin släkt- och bygdskildring från år 2000 – Fångad av det förgångna – bl.a. en fin berättelse om Fabian och Signes liv i Vilhelmina från år 1914 till slutet av 1920-talet. Eftersom berättelsen på ett utmärkt sätt belyser det samhälle som Fabian och flera av hans syskon kom att verka i, har jag i det följande tagit med ett avsnitt ur Sally Lindströms skildring.

.....

Fabian Sundin föddes den 13 september 1894 i Bodums socken tillhörande Fjällsjö kommun. De var tio barn i familjen. Som i andra barnrika hem, fick barnen i tur och ordning ge sig ut så fort de ansågs göra rätt för maten. Under uppväxten var Fabian i likhet med andra, med i olika arbeten. Han var av naturen händig och nyfiken på att prova det mesta. Efter konfirmationen gick han i skomakarelära. Därefter provade han som målarelärling. När han blev äldre hjälpte han också till vid byggen. På varje arbetsplats lärde han nya praktiska arbetsmetoder. Under exercisen, tog han sig för att klippa sina arbetskamrater.

–Ja köft n´kam för 25 öre, å n´sax för 50 öre å sättå igång å frisera minä exerciskamrater. Först´n jä klift vart int så vacker, men de tog säj, berättar Fabian själv om den tiden.

Sommaren 1914, när Fabian närmade sig 20 år, beslöt han att ta sig upp till Vilhelmina, där ett par av hans syskon slagit sig ner, så han hade någon att ta in hos. Någon reskassa hade han inte lyckats skrapa ihop, men han ägde en cykel. På den tänkte han trampa de många milen upp till Vilhelmina. Han fick med sig en matsäck och startade i gryningen och tog sig första dagen till Åsele. Där måste han övernatta. Han hörde sig för om husrum och blev hänvisad till en mora som kallades för Bolinskan, hon hyrde ut billigt. Fabian sökte upp henne och i ärlighetens namn, sa han som det var att han var pank. Men han förklarade också att han skulle till sin bror Hjalmar i Vilhelmina, som hade en porslinsaffär och att han skulle sända pengar för logi så fort han kom fram. Bolinskan gick med på det, han fick en säng att sova i. För natthärberget begärde hon 1:50 men maten bjöd hon på. Han fick även med sig en matsäck.

När han var framme lånade han en och femtio av sin bror Hjalmar och sände till Bolinskan. Fabian bodde nu hos brodern och hjälpte honom med affären. Det var uteslutande hushållsporslin som salufördes och efterfrågan var stor. Befolkningen ökade snabbt både på kyrkplatsen och ute i byarna. Den tiden var för länge sen förbi när folket ute i stugorna åt ur tråg och på trätallrikar. Det var nog bara i fäbodarna man fortfarande använde en del av de gamla bruksföremålen. Det var inte långt mellan kyrkhelgerna på den tiden, ibland bara ett par veckor och då kom mycket folk från de olika byarna.

.....

Han hjälpte till i broderns affär till 1917 då han satte igång med skomakeri. Han hade lärt till skomakare innan han kom till Vilhelmina. Fabian berättar:

–De va mellan 17 och 18, som ja va skomakar. Ja hadd verkstan i samma hus där n`Kammar-Jonke bodd. En halvsulning kostä tre kronor för herrskor och två för dam. Ja köft en halv hud sulläder för 25-30 kronor från Kungsmans garveri, å då räckt tell många skopar. Samtidit va ja hårkliappar, då börje ja med på regementet, unner exercisen. Ja sättä opp n`skylt som ja måle själv, hadd ju gått i målarlära hos en morbror.”

.....

Det kunde inte bli särskilt hög timpenning med två till tre kronor för ett par skor även om han var flink i fingrarna. Fabian var väldigt påhittig när det gällde att skaffa inkomster. Han berättar målande om hur det gick till när han hade sin första servering.

– en Mikaelihelg ordna jag tell en servering utom stugebron. Dricka tog man från Strömsund den kördes hit med häst. Ja sätte ut stola å ä bord å där servera ja å såld. En flaske explodera och korken for rätt opp i ansikte, på han som hadd beställt. Han va int rektiit nykter och vart mäktä arg å skulle spöa mej. Men då skull de andren stoppa`n och då vart ett väldigt slagsmål som den värste vilda västern. Jag måst skynn mej å rädda grejen, kaste in den genom döra, låst och stack iväg medan sklagsmålet pågick. Näste dag va då lite lugnare, å ja fortsätte me serveringen, men höll då flasken åt sia, då ja skull öppnen dem. 1918 va ja me å gjord inredningen till sjukstugan, eller dispensern so de blev sen oppe på berge. Både spanskan å difteri geck år 17 å 18. Så nog kom den sjukstugan väl till pass. Jag va också me å byggd Lars Backsells hus. Ja hadd ju ingen erfarenhet av snicke, men Backsell sa att då jag kunne håll i skomakarhammarn å slå in pliggen ti skoern, så nog skull då gå bra att slå in en vanli spik.”

Fabian var en tusenkonstnär och ständigt i farten. Varje kyrkhelg ställde han ut ett bord och ett par stolar utanför bron i kyrkstugan där han bodde och sålde dricka. Under veckorna växlade han med skomakeri och andra arbeten.

Trots krigstider var det en väldig rush på samhället. Det var rallarna och deras familjer som överbefolkade Plasse`n, då när järnvägsbygget pågick. SJ byggde en egen sjukstuga. Vattentornet nere vid Baksjönäs byggdes för att kunna tappa vatten till ångloken vid kolbryggan, där kolet också fylldes på. En stormatsal byggdes för rallarnas räkning. Eva Hedberg var föreståndare. Senare startade hon hotell Hedberg.

I närheten av Samuelssons bageri hade Hannas syster Otta startat kafé. Hon for ju till Skåne och gifte sig med Frans Lindholm, men på grund av kriget och matbristen där, kom de upp till vilhelmina, köpte ett hus och öppnade kafé och rum för resande. Fabian som själv fuskade med servering på helgerna tyckte om att gå dit och bli uppassad av den pigga servitrisen Signe Fredriksson.

Hon var alltid på ett sprudlande humör och Fabian blev en trogen gäst där. Frans trivdes inte riktigt med de långa vintrarna och all myggen på sommaren, han ville gärna tillbaka till Skåne när kriget var slut. Han skaffade skånska tidningar för att följa utvecklingen i den sydliga landsändan. Och till sist fann han en kaférelse i Tomelilla, som var till salu sommaren 1919.

Frans och Otta beslöt att resa ner och titta på kaféet. Lilla syster Signe fick då ansvaret för rörelsen medan de var borta. Det var inte heller någon storhelg i faggorna, utan ganska lugnt efter midsommarhelgen.

När nu ”katten var borta dansade rättorna på bordet”, Fabian såg sin chans att uppvakta Signe, när hennes stränga syster var ur vägen. Det bästa han kunde göra för att visa sin välvilja var att bära in vatten från torgbrunnen, uppe vid Storgatan, där hela Plass`n tog sitt vatten. Det fanns inte vattenledning i något hus vid den tiden. Fabian tillbringade all tid han fick över med att hjälpa Signe, det var främst att bära in vatten och ved. Det var stor åtgång på vatten både till kaffekokning, disk och städning. På den tiden sa man ”springvatten” när man hörde talas om någon som fått vattenledning inom hus. Fabians vänner kallade honom för ”springvattnet ” på Lindholms kafé.

Signe var glad för all hjälp hon fick och dessutom var hon charmad av hans lättsamma sätt, humor och snällhet. De tillbringade mycket till tillsammans, båda älskade att dansa, och var flitigt i svängen när det anordnades dans.

Efter ett par veckor kom Otta och Frans tillbaka för att sälja sin rörelse i Vilhelmina. De bestämde sig för kaféet i Tomelila, där tänkte Otta själv baka brödet som gick åt. Hon hade lärt en hel del hos Samuelssons. Snart märkte Otta vad som hänt mellan Signe och den trogne kafégästen. Otta blev inte glad, hon kände ansvar för sin lilla syster och tyckte inte att Fabian var den rätte för henne. Han var skämtsam och tog inte så hårt på tingen, vilket gjorde att hon ansåg honom lite fjantig. Han var ingen riktig karl tyckte hon. Hon var mera allvarligt lagd än Signe och en aning stram. Hon skickade en hälsning till Lova, att hon som haft Signe så mycket i huset och kände henne så väl, kunde väl prata förstånd med henne. Men vem har kunnat prata förstånd med ett förälskat par? Det är möjligt att Lova pratade med Signe, men inte på det sätt som Otta menade. Lova hade inte heller riktigt lärt känna Fabian.

När Fabian slutad hjälpa sin bror och började med andra förtjänstarbeten, hyrde han en kammare i Anders Valfrids kyrkstuga till bostad. Troligen samma kyrkstuga som hans far Ilias Anners'n en gång timrat upp och hyrde ut till pastor Dahlstedt när han först kom till Vilhelmina 1883. Det var den största stugan i kyrkstan. När det blev kyrkhelg kom Anders Valfrid med familj från Nästansjö och bodde där, visst blev det trångt, men så var det för alla som hyrt in sig i kyrkstugekammare. Man var van att trängas under helgerna.

Nyårsafton 1920 gifte sig Fabian och Signe i prostgården. I kyrkstugekammaren fick nu de nygifta försöka reda sitt första hem. Ingen av dem hade kunnat spara ihop något startkapital till att påbörja en egen rörelse, annars hade det varit idealiskt att överta Lindholms kafé. Men Fabian hade sitt skomakeri också ordnade de med utomhusservering under helgerna när vädret var fint. En kopp kaffe kostade 25 öre och med bulle till var priset 30 öre. Det är ofattbart att det bara gick ihop. Emellanåt kom karlarna för att bli klippta, det kostade en krona per skalle. Signe hjälpte till hos Samuelssons. De klarade sig på de småpengar som trillade in och hyran var billig.

Sally Lindström berättar vidare – i det avsnitt som handlar om Fabian – om den omfattande branden i kyrkstaden sommaren 1921. Det var 52 byggnader, förutom en mängd uthus, som blev lagda i aska den 5 september. 300 människor blev hemlösa. I avsnittet berättar även Fabian sin version av branden. Möjligen har Fabian – som god historieberättare – tillåtit sig att dramatisera händelseförloppet en liten smula!

.....

–Allt brann upp. Själv fick jag bara skomakaremaskinen kvar. Dem hadd burä den mitt i gata. Jag va hele dan me i vattenlagningen från stallbrunne. Då känt jag hur vinden hadd vänt, så jag stack hem och kom in genom dörren, men då slog elden till så jag kunne int gå ut samma väg. Jag kaste ut grejen genom fönstre och hoppe själv efter, men då va så högt och jag föll så styggt att jag fick bägge axla bort ur led. Men jag tog spunt mot en sten och fick axla rätt och kunne stig opp å fortsatte med släckarbete. Genast då branden börja sa jag till han som sålde dynamit, gå hem efter fem kilo och spräng huse där de börja brinn. Då hadd vi fått stopp på elden. Men de vart int gjort, å så gick de som de gick. Husvill vart vi allihop på nedersia Storgata. Folke vart utplacera kring vidda. Men de va vacker vera genast efter branden så en del låg ute på backen och en del for ut till byarna.

.....

Det var en fruktansvärd chock för hela samhället. De som hade kvar sina hus försökte hjälpa andra genom att hysa in en del av de hemlösa. Signes syster Hulda, var gift med Ludvig Forsberg i Bäcksjö, de hade sin kyrkstuga på den övre sidan av Storgatan och den var oskadd. Dit fick nu Signe och Fabian flytta in. Där bodde säkert också någon

annan, men de fick tränga ihop sig. Otta och Frans Lindholm prisade sin lyckliga stjärna, att de hade sålt sin rörelse och flyttat från Vilhelmina innan denna katastrof inträffade.

.....

I början av 1922 hörde sig Fabian för om en tomt att bygga på. Med tur, fick han tag på 850 kvadratmeter, med bra läge nedanför Storgatan. Den kostade 150 kronor. Signe och Fabian hade också fått ta del av nödhjälpen eftersom de förlorat det lilla bo de samlat ihop.

Fabian satsade på att bygga det mesta av huset själv. Han hade varit med i en del byggen och lärt sig. På kvällarna satt han vid skomakeriet för att få in lite pengar till mat. Till husbygget tog han lån i banken. Efter branden var det angeläget att hjälpa till ekonomiskt med att bygga upp samhället. Det blev då en helt annan ordning på byggandet efter branden. Nu byggdes större permanenta bostadshus i stället för det gytter av kyrkstugor som fanns i den gamla kyrkstan.

Fabian satsade på ett större hus i minst två våningar, men fick ta det pö om pö. Första etappen blev köket och ett kaférum, med ingång från gatan. Det var självskrivet att satsa på kaféet. Ingång till köket var från baksidan och innanför köket en kammare. Han gjorde det mesta själv, men tog hjälp till vissa moment. Nisse, Signes bror arbetade den tiden på olika byggen och han ställde upp. Så snart köket var så pass färdigt att de kunde koka kaffe, och kaférummet försetts med bord, börjades rörelsen. Redan den första november samma år öppnades kaféet. Signes andre bror Henrik hade fått sitt hus och bageri, på Baksjönäs någorlunda färdigt. Och börjat med bageriet, där de kunde ta bröd, när inte Samuelssons fanns längre.

.....

Fabian och Signe Sundin blev välkända profiler i socken. Sundins Kafé blev med åren ett välkänt och omtyckt träffställe under mer än 50 år, för alla som kom till Plass`n. Där kunde gubbarna sitta över en kopp kaffe och diskutera virkespriser, höskörden och olika problem. De höll öppet från klockan 8 på morron till 9 eller 10 på kvällen. Ibland även senare på helgerna då där satt fullt med ungdomar. Ibland kom en gubbe in och ville bli klippt. Han fick sätta sig där det var ledigt bland läster och sulläder i skomakarverkstan. Men varje krona var välkommen.

De sålde även grönsaker enligt en gammal annons. Signe stortrivdes, fast hon stod för jämnan i vid diskbaljan och diskade kaffekoppar. Det var liv och rörelse men dryga dagar. Hon erfor samma känsla som när hon först kom från Rönnskullen till Samuelssons, då hon skulle konfirmeras. Där var också livligt vilket hon uppskattade efter det stilla livet i hemmet.

Men 1925 måste hon skaffa hjälp för hon väntade barn. Karl Gunnar kom till världen efter en svår förlossning. Hon var klen efteråt, men efterhand var hon åter i gång i kaféet.

Samma år gjorde Fabian en helomvändning. Han slutade med skomakeriet. Han tog tåget till Östersund och köpte sin första bil, en Ford för 2.200 kronor. Han hade inget körkort, men hade väl provat att köra lite. Redan 1912 kom den första bilen till Plass`n, då Erik Sjödin och Brunnberg bildade bilförening. Under kriget fick de ställa in bilen då det inte fanns bensin. Men efter krigsslutet började åter bilintresset. Fabian var en klurig man, så bilförsäljaren behövde inte visa honom så värst ingående förrän han fattade hur det fungerade.

Han körde själv bilen till Vilhelmina och så blev han taxiförare. Hur länge han körde utan körkort är ovisst, men en gång när han skjutsade landsfiskalen frågade denne:

–Du har väl körkort?

–Nää, svarade Fabian.

Då rådde landsfiskalen honom att ordna körkort och trafikkort med det snaraste. Men några rättsliga åtgärder fick han inte fast han kört utan körkort så länge. Han var en mycket säker förare vilket landsfiskalen märkte.

Det var mest sjuktransporter till Umeå och Lycksele och barnmorskan, som nu bodde på Plass`n när hon skulle ut till byarna. Samt när prästen skulle hålla gudstjänst ute i

byarna, Men vägarna var fortfarande undermåliga. Flera började skaffa bilar. Två år efter bilköpet satsade Fabian på en bensinmack, av märket Shell, utanför husknuten. Det fanns visserligen redan två, både Erik Sjödin och Sme-Nisse hade mackar. Men Fabian trodde på en vidare utveckling av bilägare.

1927 blev det byte av läkare, doktor Bill slutade och i stället kom doktor Nils Björkman. Då blev Sundin hans givna chaufför. En gång körde han doktorn till Aronsjökullarna och vägen gick inte ända fram, då körde han sista biten över väglös myra och det måste gå fort så att bilen inte hann sjunka ner. Troligen var det fruset.

En annan gång skjutsade han doktorn till Tresund. Det var vinter och oväder. På ett ställe hade vägen yrt igen. Både Fabian och doktor Björkman fick hjälpas åt att skotta sig fram.

Under sex år hade han plogningen till Åselegränsen. Han satte plogen framför personbilen. Det var tydligen starkare bilar på den tiden. För brådskaande sjuktransporter anlätades alltid Fabian. En gång körde han till Umeå på tre timmar.

Som framgått ovan blev således Fabian och hans fru ”husvilla” vid branden. Totalt drabbades 79 familjer – totalt 259 personer. I tidningen Västerbottens-Kuriren den 9 september redovisades samtliga drabbade. I tidningen kunde därför utläsas att i den nedersta husraden (av fyra nedbrunna husrader väster om Storgatan) drabbades bl.a. ”skomakaren Fabian Sundin 2 pers”.

Som framgått ovan var Fabian en mångsysslare redan under sina första år i Vilhelmina – han arbetade bl.a. som målare, skomakare och frisör. 1923 startade Fabian och Signe Sundins Café i Vilhelmina. Eftersom Fabian hade så många andra järn i elden blir det i huvudsak Signe som ansvarar för cafét. Fabian var också en av de första taxiägarna i Vilhelmina. 1925 köpte han taxibil och samtidigt öppnade han en bensinmack.

På fotot nedan står samtliga 11 personbilar uppställda som fanns i trakterna av Vilhelmina år 1925 – bilbeståndet inkluderar dels de bilar som fanns i byarna, dels de 4 bilar som fanns i Dorotea. Fabian Sundin är den chaufför som står närmast kameran. Fotografiet är taget av Lilly Rheborg, Vilhelmina. Så småningom lämnade Fabian det utomordentligt fina fotot till Västerbottens museum.

(Fotot från Västerbottens museum)

Taxirörelsen avvecklar Fabian år 1937 men han fortsätter med bensin- och oljehandeln till början av 40-talet då oljeimporten till Sverige stoppas på grund av kriget.

Så småningom övertar sonen Paul café- och bageriverksamheten. Signe fortsätter länge att arbeta som servitris även sedan sonen tagit över – i drygt 50 år kom Signe att arbeta som servitris! Och Fabian fortsätter i flera år på ålderns höst att arbeta som ”springpojke” och hjälpa åt företaget.

Vid sidan av sina ordinarie jobb ägnade Fabian även stort intresse åt den lokala idrotten och ställde bl.a. upp som oavlönad transportör. Alltid glad och tjänstvillig! Det var Fabians livssignum!

Fabian dör den 9 maj 1979. Han bor då på Volgsjövägen 20 i Vilhelmina. Personnummer 18940913-8717.

Signe dör den 23 februari 1982 i Vilhelmina. Personnummer 950906-8707.

7.2.7 Johannes

Johannes är född den 20 oktober 1896 i Fjällsjösil, Backe, Fjällsjö församling. Han gifter sig med Sara Maria Hurring, född den 18 februari 1897.

I Fjällsjösil arbetar Johannes som skomakare. Omkring år 1950 flyttar han till Vilhelmina och börjar arbeta som murare. Han engagerar sig även i murarföreningen.

Det föds inga barn i äktenskapet

Hustrun Sara Maria dör den 1 juni 1970 i Vilhelmina.

Johannes dör den 20 juli 1981. Han bor då på Bondegatan 15 i Vilhelmina. Personnummer 18961020-8713.

7.2.8 Bernhard

Bernhard är född 28 april 1899 i Fjällsjösil, Backe, Fjällsjö församling.

Han får tidigt hjälpa till med fiske och skomakeri och även som skjutspojke hos gästgivaren i Backe.

På 1920-talet kom han till Vilhelmina och arbetade en tid som affärsbiträde hos sin syster Albertina och hennes man Gustaf.

Bernhard gifter sig 16 oktober 1932 med Emilia (Emmy) Sellgren född den 8 augusti 1902 i Hacksjö, Vilhelmina. Bernhard och Emmy övertar så småningom gården i Hacksjö med tillhörande jordbruk. 1939 köper Bernhard byns diversehandel – starten på den verksamheten blir besvärlig med beredskapstjänst och krångliga ransonerings.

På 1950-talet avvecklades jordbruket och 1970 avvecklades lanthandeln.

Sommaren 1957 sommarjobbade min hustru Margot en kortare tid i lanthandeln. Margots oförglömligaste minne från lanthandeln är att hon var med om att sälja spenfett över disk! Sortimentet var lite speciellt i en lanthandel på den tiden!

Efter pensioneringen fick Bernhard tid för sina personliga intressen – skogen, fisket och älgjakten.

Bernhard och Emmy fick två barn:

- Marianne, född 14 augusti 1933. Hon gifter sig Lundström.
- Birger, född 2 april 1936

Bernhard dör den 29 mars 1988. Han bor då på Tallåsvägen 28 B i Vilhelmina. Hans personnummer är: 18990428-8736.

Emmy dör i Vilhelmina den 28 juli 1992. Personnummer: 020808-8708.

7.2.9 Hulda

Hulda är född den 22 januari 1902 i Fjällsjösil, Backe, Fjällsjö församling. Hulda får en ”oäkta son, Gustaf Sundin (datum oklart).

Hulda dör redan 29 april 1926 i lungsjukt. Hon bor då i Sil och titulerades arbeterska i Död- och Begravningsboken.

7.2.10 Bert

Bert är född 22 februari 1904 i Fjällsjösil, Backe, Fjällsjö församling. Hon gifter sig 3 juni 1928 med Johan (John) Ferdinand Blom, född 14 april 1897 i Degerfors.

Bert och John får en son:

- John Åke, (födelsedatum oklart)

Bert dör 14 december 1955. Hon bor då på Kyrkobergsvägen 14 C i Vilhelmina. Personnummer 19040222-870.

Maken John dör 10 september 1954.

8 Gustafs och Albertinas gemensamma liv

8.1 Flytt till Bodum

I Inflyttningsboken för Bodum 1895-1915 noteras att handlanden Gustaf Andersson flyttar från Ramsele till Bodum den 27 november 1913. Här finns också uppgift om Gustafs värnpliktsnummer: 575 67/05.

Tillsammans med Gustaf flyttar även biträdet Anders Georg Hedström. Uppenbarligen har Gustaf tagit visst ansvar för den då 18-årige systersonen.

Bakgrunden till flytten är att Gustaf – enligt vad hans hustru Albertina berättat på äldre dagar – blev tvungen att ge upp sin affär i Ramsele av bl.a. det skälet att en del släktingar tar ut mat m.m. på kredit utan att alltid kunna betala för sig. Många i bygderna hade det ekonomiskt svårt vid den här tiden!

Av Församlingsboken för Bodum 1912-24 (sid 16) framgår att i en lägenhet i Bodum bor följande familj:

- **Gustaf Alfred Andersson:** handlanden, född 22 augusti 1884 i Ramsele, inflyttad från Ramsele 27 november 1913, gift 28 december 1913 i Backe kyrka. Hinderslöshetsbetyg hade lämnats till Fjällsjö församling 27 november 1913.
- **Hustrun Albertina Sundin:** född 5 maj 1892 i Fjällsjö, gift 28 december 1913, inflyttad från Fjällsjö 6 juni 1914.
- ”Bådas dotter före äktenskapet” **Anna Elisabet (Anna-Lisa):** född 22 augusti 1912 i Fjällsjö.
- Dottern **Karin (Kajsa) Maria Andersson:** född 30 oktober 1914 i Bodum.
- Biträdet **Anders Georg Hedström:** född 14 november 1895 i Ramsele. Han flyttar från Ramsele 27 november 1913. Anders Georg återvänder till Ramsele 13 november 1914.

Det är intressant att notera att Albertina ser till att upprätta ett äktenskapsförord (sakerligen med Gustafs goda minne) före giftemålet 1913. De båda inser säkert de ekonomiska riskerna med Gustafs affärer – så sent som i januari 1913 gick ju Gustafs affär i Ramsele i konkurs. Därför ser Albertina till att skydda den egendom hon tillför i boet. Dessutom förbehåller hon sig ägande och förvaltningsrätt till allt vad hon under äktenskapet kan komma att erhålla genom arv, gåva eller testamente eller vad hon kan förvärva genom eget arbete.

Det ska visa sig att Albertinas ekonomiska garderingar var berättigade. Enligt handelsregistret finns registrerat att Gustaf från den 15 januari 1915 ”ämnar inom Bodums socken idka handelsrörelse under firma G.A. Andersson. Men redan efter drygt två år, den 15 mars 1915, försätts firman i konkutstillstånd.

8.2 Gustaf och Albertina bosätter sig i Vilhelmina

Gustaf och Albertina och deras två barn flyttar redan efter ett par år från Bodum till Vilhelmina. Av inflyttningslängden för Vilhelmina år 1918 kan man se att den 18 februari registreras Gustaf med hustru och barn som formellt inflyttade till Vilhelmina i Västerbotten. En hänvisning görs till sidan 1517 i församlingsboken. I praktiken skedde emellertid flytten redan år 1915.

Albertina har berättat att hon och Gustav förberedde flytten genom att de cyklade från Bodum till Vilhelmina för att se hur det såg ut där och bekanta sig med orten. Problemet var emellertid att Albertina vid den här tiden inte kunde cykla! Att så var fallet hade hon inte ens berättat för maken Gustaf. På kvällen/natten före cykelfärden tog hon sig för att lära sig cykla utan Gustafs vetskap. Och hon lyckades! Nästa dag kunde hon cykla de cirka 14 milen till Vilhelmina tillsammans med Gustaf.

Flytten till Vilhelmina hänger samman med det pågående järnvägsbygget på inlandsbanan – det skapade arbetstillfällen. Gustaf säljer matvaror till de som arbetade på järnvägsbygget fram mot Vilhelmina. Järnvägen blir klar år 1918. Fram till dess var det mycket ruschigt i Vilhelmina – och därmed en god grund för Gustafs affärsverksamhet.

Samtidigt som Gustaf arbetar som handelsman arbetar Albertina som sömmerska i det gemensamma hemmet. De första åren bor familjen i en liten kyrkstuga mitt emot hotell Lappland i Vilhelmina. Enligt vad Albertina berättat fanns i stugan ett rum samt kök och alkov. Rummet fick även fungera som syateljé. Som mest att göra med sömnadsarbete hade Albertina år 1918 inför firandet av den nybyggda järnvägen till Vilhelmina.

En tid tar Albertina även hand om en elev som ville lära sig till sömmerska. Hösten 1916 frågar nämligen den 23-åriga Hedvig Johansson från Västansjö om hon får gå i lära hos den då 24-åriga Albertina för att utbilda sig till sömmerska. Följande berättelse om detta är hämtad från den släkt- och bygdeskildring – **Fångad av det förgångna** – som skrivs år 2000 av Sally Lindström (född Fredriksson). På sidorna 322-324 berättas följande:

Hedvig hade hört talas om sömmerskan Albertina Andersson och hon skrev till henne om sina önskemål och fick svar att hon var välkommen. På hösten 1916 rustade Hedvig ihop sina saker för avfärd. Hon ville gärna komma iväg med ångbåten innan Vojmsjön frös.

Jan Jans´n hade snickrat en fin klädkista med lås, eller brudkista som han skojade med Hedvig om. Den var delad på mitten för att lättare hålla isär innehållet. På kortsidorna var kraftiga handtag så man kunde hjälpas åt att bära den mellan sig. Herman följde Hedvig till Dikanäs, rodde över sjöarna och hjälpte henne att bära klädkistan däremellan fram till ångbåten.

.....

När ångbåten var framme i Södra Tresund, var också Post-Jonke där, för att ta emot posten från fjällfolket och köra den vidare på landsvägen till Vilhelmina. Post-Jonke körde med gigg eller lastvagn när det var barmark. Sedan landsvägen var färdig till Södra

Tresund 1909, var gamla Vojmsjövägen ett minne blott. Den var ju bara en upptrampad gångstig.

Hedvig åkte nu med Post-Jonkes gigg ner till Vilhelmina, hon bad honom stanna hos Albertina Andersson, så hon fick med sin klädkista.

Hon hade varit på Plass´n någon kyrkhelg förut sedan ångbåten börjat gå, då blev det lättare att ta sig dit och hem. Den gången hade hon fått bo hos morbror Lill Jönkes familj i deras kyrkstuga. Nu skulle hon bo hos Albertina där hade hon mat och husrum och så småningom lite nålpenningar när hon lärt sig mera, så att hon blev lönsam.

Hedvig fick sova på kökssoffan, men det var hon van vid hemifrån. Hon kände några i Frälsningsarmén från deras besök i Dikanäs och när hon nu kom till deras möten blev hon varmt välkommen. Hedvig kände sig snart hemma på Plass´n och sömnaden intresserade henne mer än allt annat. Albertina var från Bodum i Ångermanland, de var tio syskon och fem av dem kom till Vilhelmina. En av bröderna Hjalmar, hade startat porslinsaffär, en annan bror, Fabian Sundin hade skomakeri, han klippte folk och hade servering av läskedrycker på helgerna. Han var en mångsysslare. Han gifte sig senare med Signe Fredriksson, Fredrik Anners yngsta dotter.

Från början fick Hedvig träckla ihop plaggen som Albertina klippte till och efterhand fick hon sy enklare sömmar och all handsömnad, men hon lärde sig snabbt, hon hade liksom sömnaden i fingrarna. Fram på vårkanten när alla skulle ha nya kläder föreslog Albertina att Hedvig skulle kontakta ett ombud för Husqvarna symaskiner och hyrköpa en symaskin. Det gjorde Hedvig och i april 1917 fick hon sin symaskin den kostade 165 kronor, en stor summa. Hon betalade 15 kronor i handpenningar och sedan fem kronor i månaden. Boken med de noterade avbetalningarna finns kvar. Det tog två år för Hedvig att betala maskinen. Men de kunde sy mera med två maskiner och Hedvig fick en liten lön av Albertina.

Vad hon kände sig rik med egen trampmaskin, hon behövde inte veva som den maskin de köpte hemma från PUB. När vintern var över ansåg Hedvig att hon lärt så mycket att hon nu skulle kunna försörja sig som sömmerska. Hon ville gärna stanna på Plass´n, men hade ingenstans att bo. Hon beslöt att fara hem och se vad hon kunde komma på.

Efter det att järnvägen invigdes år 1918 kompletterar Albertina sin sömmerskeverksamhet med att baka kakor och bullar och driva café. Familjen har nu flyttat till en liten stuga längs Storgatan, mitt emot missionshuset i Vilhelmina (se foto nedan). Tomten till stugan köpte man av Kalle Hellgren för ett pris av 40 öre kvadratmetern. Albertina berättade att det gick mycket bra för henne och att hon tog många kunder från andra caféer i Vilhelmina. Genom goda kontakter lyckas hon nämligen få tag på riktigt smör (en bristvara vid den här tiden) som hon bakar kakor av; andra caféer bakade i allmänhet på margarin. Vid midsommar var det så ruschigt i caféet att Albertina fick lov att skaffa extrahjälp. Inte sällan får även Gustaf hjälpa till – vid storhelger har Gustaf ibland fullt upp att göra med att korka upp flaskor, servera kaffe samt bära bort tomglas.

År 1918 tar Gustafs affärsverksamhet fastare former. Han öppnar en affär där han säljer matvaror, frukt och grönsaker. Affären finns i en liten bod (se foto nedan) nära den stuga där familjen bor vid Storgatan (ett hus bakom nuvarande Rönnfjords – en kommentar som endast Vilhelminabor torde förstå!). Denna affärsverksamhet driver han i vart fall fram till år 1941, kanske även under 1942. Gustaf blir allmänt känd som ”Frukt-Andersson”. Han är nämligen den förste handlaren som säljer frukt och grönsaker i Vilhelmina. Gustaf blir också först med att introducera bananer i Vilhelmina. Men Albertina har berättat att det var mycket svårt att få Vilhelminaborna att gilla vitkål! Varorna till butiken rekvirerar Gustaf söderifrån via den nya järnvägen.

Det ”närmaste” ljusa huset på fotot nedan är missionshuset. I den lilla stugan mitt över gatan (Storgatan) bodde Gustaf och Albertina med sina barn – troligen under åren 1918-1920. Det var i den lilla boden ca. 20 meter bakom deras stuga som Gustaf öppnade sin livsmedelsaffär år 1918. Fotot är troligen taget omkring 1930.

(Foto från Vilhelmina kommuns fotoarkiv)

Nedanstående foto – som förefaller vara starkt retuscherat – är taget efter Storgatan i sluttningen ner från kyrkan. Missionshuset ses här till höger i bilden. Mitt över ses det lilla hus där Gustaf och Albertina bodde med sina barn kring åren 1918-1920. Sedan Gustaf och Albertina lämnar huset blir det i många år framöver allmänt känt som Lindwalls café. Gården till vänster – kallad ”Norsk Märta” – brann 1926. Den öppna plats som då uppstod kallades därefter ”Brända tomten” – jämför med fotot ovan som togs några år senare.

(Foto från Västerbottens museum)

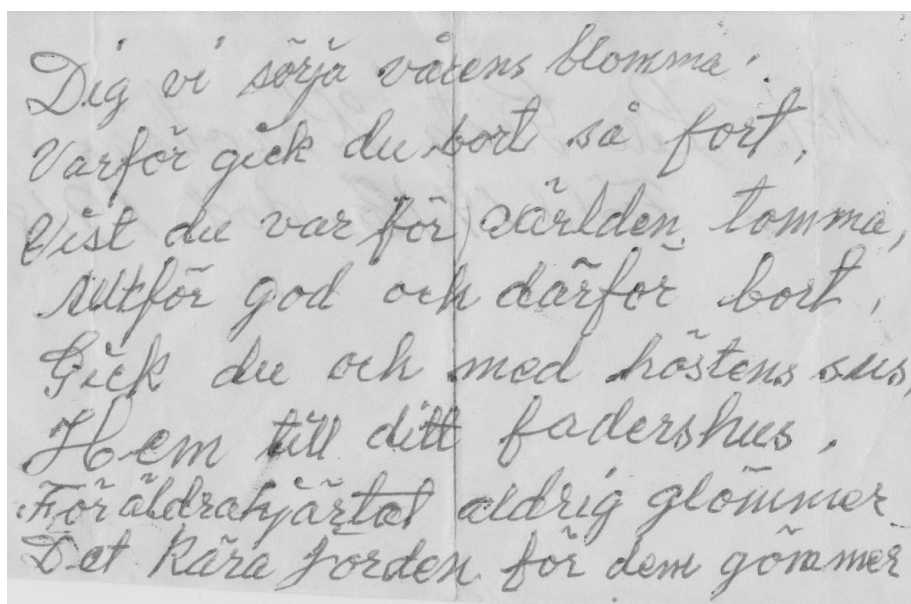
Av utdrag ur födelse- och dopboken för Vilhelmina år 1916 framgår att Gustaf och Albertina får dottern **Greta Karolina** den 3 oktober 1916. Hon dör i spanska sjukan den 7 september 1918 (enl utdrag ur Död- och Begravningsboken). Strax därefter – redan den 20 september 1918 – får de ytterligare en dotter som Gustaf och Albertina också väljer att döpa till **Greta Karolina**. Även hon dör i spanska sjukan. Det sker den 19 december 1918. Flickorna dör nästan samtidigt. Den första dottern blir 1 år och 11 månader gammal. Den andra dottern blir knappt 3 månader gammal. Henne låter Albertina och Gustaf fotografera – enligt den tidens sed – där hon ligger svept i sin lilla kista.

(Foto från Karin Holmgren)

Beträffande ”den första” Greta har Albertina berättat att hon själv svepte Lill Greta och lade henne i en liten kista. Därefter bär hon kistan till likboden nära kyrkan. På vägen hem träffar hon en väninna som intalar henne att Lill-Greta kanske trots allt bara är skendöd! Albertina blir orolig. Hon går därför åter till likboden tillsammans med väninnan för att undersöka om Lill-Greta verkligen är död. Väninnan vågar sig inte in i likboden – hon står kvar utanför. Albertina blir emellertid övertygad om att flickan är död. Denna händelse inträffar strax innan Albertina ska föda ”den andra” Greta – som alltså även hon dör i spanska sjukan.

Vid Lill-Gretas död skriver Gustaf i sin sorg en dikt. Albertina skrev i efterhand av dikten på en liten lapp som sedan finns bevarad i familjebibeln. Så här uppfattade Albertina att Gustaf diktade:

(Dokument från Karin Holmgren)

Albertinas dotter Anna-Lisa har berättat att även Albertina blev sjuk i spanska-sjukan när hon väntade barn 1918. Även döttrarna Kajsa och Anna-Lisa var sjuka. Anna-Lisa har berättat att en frälsningssoldat hjälpte familjen och att de sjuka isolerades i ett rum intill Albertinas syateljé. Familjen fick även hjälp av fotografen Lilly Rheborg som bodde nära granne med Albertina och Gustaf. Lilly såg till att då och då förse Albertina och hennes familj med mat.

Provinsiälläkaren i Vilhelmina var under åren 1917-27 doktor Axel Bill. I början av år 1919 redovisade han till medicinalstyrelsen en rapport om Spanska sjukans härjningar i Vilhelmina. I ett referat av rapporten i Västerbottens Kuriren den 22 januari 1919 framgick att 7-8.000 personer inom Vilhelmina och Dorotea beräknades ha haft sjukdomen. Doktor Bill har mycket målande beskrivit de förhållanden som rådde år 1918 i Vilhelmina med omnejd. Nedanstående utdrag av doktor Bills rapport från tidningsartikeln är talande för i vilken miljö som bl.a. Albertina och Gustaf verkade i Vilhelmina. Det ska nämnas att utdraget är hämtat från skriften *En Lappmarksbygd på väg mot framtiden* sammanställd av Vilhelminasonen Martin Lauritz – en skrift som är baserad på samtliga artiklar med Vilhelmina-anknytning som publicerats i Västerbottens-Kuriren åren 1900-1925.

.....

De som drabbades av sjukdomen har företrädesvis varit personer i åldern 15 – 30 år. Ovanför och under denna gräns har mottagligheten varit betydligt mindre. Något

inflytande på könet har ej varit märkbart. Infektionen har varit av svåraste slag, med massor av komplikationer från lungorna, oftast dubbelsidig lunginflammation.

Antalet döda utgör under 20 år, 16 män och 20 kvinnor, mellan 20-40 år, 30 män och 29 kvinnor, och över 40 år, 6 män och 6 kvinnor. Stark ökning av tuberkulosfrekvensen har förmärkts. De första fallen inom Vilhelmina uppträdde på kyrkplatsen, det vill säga järnvägstrafikens centrala punkt. De träffade järnvägsarbetarna. Epidemin spred sig med stor hastighet längs järnvägsbygget, och därifrån radiärt till de kringliggande byarna. Mot slutet av september hade epidemin nått även de mest fjärran liggande byarna.

I början av oktober hölls en auktion i Hacksjö, och auktioner räknas här uppe som stora folknöjen. Folk från när och fjärran infinna sig antingen de tänker köpa någonting eller ej, det är extra helg för dem, och av helger kunna de aldrig få för mycket. Dit kommo Järvsö-bornä, och även några från Rismyrlidens by. Dessa senare voro så sjuka att de raglade mellan husväggarna, men med skulde de, och stödda av auktionsbesökarnas massa gick det bra. Redan samma kväll inträffade de första sjukdomsfallen, och inom två dagar lågo Järvsö och Hacksjö mangrant.

De hygieniska förhållandena inom distriktet spelade en oerhört stor roll i fråga om sjukdomen förlopp. Där familjen levde under något så när hygieniska förhållanden, angreps som regel ej barnen. Emellertid äro som regel de hygieniska förhållandena under all kritik. Även de burgna bönderna leva ytterligt primitivt. Hela familjen, husbondfolk, barn och tjänstefolk bebo och ligga i ett rum, köket. Många har ju även en kammare, men den är mest för finhetens skull, och den finheten är ofta utan eldstad, och ej heller i övrigt vinterbonad. Kommer man på natten in i en sådan gård – och det händer gunås rätt ofta för en läkare här uppe – är synen rätt brokig, fast ej så tilltalande. Modern i en säng med lilla minsta i närmaste närhet till den naturliga näringskällan, som här ofta får fungera ända till ett par år till samma barn. På moderns andra sida, antagligen husfadern eller också ett eller två barn, vid moderns fötter. Under henne i en så kallad utdragssäng (en låda på golvet), som under dagen skjutes in under stora familjesängen, ett par barn. Husfadern i en annan säng med ett eller två barn. De övriga familjemedlemmarna på madrasser här och var på golvet, pigor, drängar, barn i brokig blandning. Luften där inne. Burr. Allesammans insvepta i tjocka fårskinnsfällar.

Jag har i höst gått igenom många sådana kök, där allt husfolk legat som slaktade kreatur, i sängar och på golvet, den minst insjuknade skulle sköta dem. Den ena stugan före, den andra efter, överallt, samma syn.

Likadant, om ej värre, var förhållandena på kyrkplatsen, som är oerhört överbefolkad. Järnvägsbygget har dragit dit en mängd arbetare med familjer. Då ingenting i bostadsväg häruppe byggs, hade de varit nödsakade att hysa in sig i något kyffe här. Resultatet, en oerhörd överbefolkning, ingen skonades.

.....

Den livfulla beskrivning som den legendariske provinsialläkaren Axel Bill ger av de hygieniska förhållandena och av trångboddheten torde väl överensstämma med hur många av de människor jag berättar om i min krönika levde under 1800-talet och fram till 1920-talet.

Matbristen var ett påtagligt problem under slutet av första världskriget. Albertina har berättat att Gustaf flera gånger cyklade upp i fjällvärlden för att köpa mat hos fjällbönderna under nödåren.

Antagligen hade Gustaf som etablerad handelsman goda kontakter med flera fjällbönder. Det kunde bli cykelturer på 7 – 10 mil för att få tag på mat till familjen.

Albertina hade långt upp i åren ett gott öga till Frälsningsarmén. Hon berättade att många i samhället tyckte att det var roligt att gå på frälsningsarmén – det var alltid en munter stämning vid deras sammankomster. Albertina berättade att vid den här tiden fanns det två tjugusiga frälsningssoldater som gjorde ett betydande intryck – inte minst på ortens damer! Frälsningssoldaterna sålde Stridsropet och blir ofta bjudna på kaffe av damerna i samhället. ”Det var roligt att gå på armén, men det var egentligen inget religöst”, sade Albertina år 1979. ”Det är inte samma armé numera som då – dom är mer torrskodda nu!”, sade Albertina.

Åren 1917-18 blir arbetsamma för familjen – särskilt för Albertina. Två av hennes barn dör. Samtidigt vill många i Vilhelmina just då ha kläder uppsydda av sömmerskan Albertina inför festligheterna vid invigningen av den nya järnvägen den 18 februari 1918. Dessutom har hon vid den tiden nyligen öppnat café samt bakar bullar och kakor till försäljning. Hon arbetar dygnet runt och håller därför på att kollapsa. Albertina har berättat att då ”beordrade” Gustaf henne i säng!

I församlingsboken för Vilhelmina municipalsamhälle för åren 1912-29 (”A gifta”, sid 2104) finns följande familj noterad (noteringen är gjord efter de båda småflickornas död år 1918):

- **Gustaf Alfred Andersson**, handlanden, född 22 augusti 1884 i Ramsele, gift 28 december 1913 – bor vid Baksjönäs gård
- Hustrun **Albertina Andersson**, född 5 maj 1892 i Fjällsjö
- ”Bådas dotter före äktenskapet” **Anna Elisabet (Anna-Lisa)**, född 22 augusti 1912 i Fjällsjö
- Dottern **Karin Maria (Kajsa)**, född 30 oktober 1914 i Bodum
- Sonen **Sven Gustaf**, född 9 juli 1920 i Vilhelmina

På Anna-Lisa, Kajsa och Sven togs nedanstående foto omkring år 1923. Nog syns det på deras kläder att Albertina var en skicklig sömmerska!

(Fotot från Margareta Nilsson)

Anna-Lisa, Kajsa och Sven kom alla att gå i Volgsjö skola i Vilhelmina. Från den här tiden finns många skolkort bevarade, bl.a. hos Västerbottens museum. På fotot nedan från Volgsjö skola läsåret 1922-23 – sannolikt från skolavslutningen i juni 1923 – förefaller det som att Anna-Lisa kan identifieras. Troligen är det Anna-Lisa som man ser till höger om den stora pojken i främsta raden som rör sig så att hans ansikte är suddigt på fotot. Lärarinnan längst till höger hette Anna Persson. Även Kajsa hade Anna Persson som lärarinna. Så småningom kom såväl Anna-Lisas dotter Anita som Kajsas dotter Margot att ha samma lärare i småskolan vid slutet av 1940-talet och början av 1950-talet

(Foto från Västerbottens museum)

Som framgått ovan av noteringarna i församlingsboken har familjen flyttat från huset vid Storgatan. Gustaf har sett till att bygga ett hus på ett område i Vilhelmina som kallas Baksjönäs. En plats som ligger ett par stenkast från Vilhelminas nuvarande centrum. Gården måste ha blivit klar senast våren 1920. Det är nämligen känt att sonen Sven är född i det nya huset i Baksjönäs.

Nedanstående foto är taget framför Gustafs och Albertinas hus på Baksjönäs. Sannolikt (men ej helt säkert) är fotot taget 1924 när Gustaf fyller 40 år. Hela sällskapet förefaller vara ”uppklätt” på ett sätt som var passande vid ett sådant sammanhang. Dateringen är även rimlig med tanke på att sonen Sven (som på kortet står längst fram med en nalle i famnen) vid den tidpunkten nyligen hade fyllt 4 år.

De fyra första personerna från vänster i övre raden är okända. Därefter står Albertina och Gustaf i dörröppningen. I främre raden från vänster sitter Albertinas föräldrar – Anders Fredrik Sundin och Kristina Johansdotter. Mellan sig har de Sven. Till höger om Kristina sitter Anna-Lisa och nedanför sitter Kajsa. Flickan till höger om Anna-Lisa är okänd. På fotots nedre högra del står Julius Andersson (Gustafs bror) och hans hustru Selina. Invid dem finns deras dotter Eivor och deras son Kurt.

(Foto från Margot Andersson)

I och med flytten till huset i Baksjönäs år 1920 slutar Albertina med caféverksamheten. Hon torde nog också i huvudsak ha slutat att arbeta som sömmerska. Däremot fortsätter hon naturligtvis att sy kläder såväl till sin familj som till släktingar och vänner. Albertinas tid ägnas framför allt till att ta hand om hemmet och de tre barnen samt att ibland hjälpa Gustaf i handelsboden. Gustaf ”affärade” emellertid inte endast i Vilhelmina. Det är känt att han under några år även reste till marknaden i Åsele för att där sälja sina produkter.

Nedanstående härliga foto visar Gustaf – som alltid propert klädd i fluga – med kamrater som tar en rökpaus på väg från Vilhelmina till marknaden i Åsele. Färden med lastbilen – av märket NASH av årsmodell ca år 1918 (enl. bedömning med utgångspunkt från hemsidan www.nashcarclub.org) – var säkert kylslagen. Ett par av resenärerna på lastbilsflaket förefaller vara utrustade med hundskinnspälsar. Och är det inte vitkålshuvuden som skymtar i trälåren bakom ryggen på Gustaf? Tidpunkt: en kylig men solig höstdag några år in på 1920-talet?

(Foto från Margot Andersson)

Ovan visades ett foto som sannolikt var taget 1924 framför huset på Baksjönäs när Gustaf fyllde 40 år. Nedanstående foto togs med säkerhet år 1934 framför huset på Baksjönäs när Gustaf fyllde 50 år. En lustig detalj i sammanhanget är att såväl Albertina som ytterligare två damer har klänningar i exakt samma tyg. Man kan utgå från att Albertina har sytt alla tre klänningar. Och man kan nog också utgå från att familjernas ekonomi var sådan att hade man fått tag på ett fint billigt klänningstyg så hade man vid denna tid inte råd att vara så fin i kanten att man lät sig generas för att andra damer på samma fest hade fått sina klänningar uppsydda av samma tyg!

Övre raden: Johannes Sundin, Sara Sundin, okänd, okänd, okänd, okänd, okänd, Ester Lund, okänd, okänd, okänd, okänd, Kajsa Andersson, August Nyberg, Emil Lund och Tekla Nyberg.
Nedre raden: Albertina Andersson, Gustaf Andersson, Appelqvist samt John Blom.
(Foto från Margot Andersson)

På fotot nedan poserar Gustaf framför sin affär. Som synes benämndes affären: "A. Anderssons MATVARUAFFÄR". "A" står för hans andranamn Alfred. Som framgår av reklamskyltarna sålde han även andra matvaror än frukt och grönsaker. Fotot är troligen taget omkring år 1940, d.v.s under de sista åren han drev sin affär. Skylten med butikens namn finns fortfarande kvar – ett barnbarn till Gustaf, Anders Holmberg, har på senare år lyckats få tag på originalskylden!

(Foto från Margot Andersson)

Gustaf driver sin affär fram till i vart fall år 1941. Det framgår nämligen av telefonkatalogen för år 1941 att A. Anderssons matvaruaffär har telefonnummer 40 i Vilhelmina. Därefter åtar han sig uppgiften att i Vilhelmina vara speditör (försäljningschef) åt grossistfirman Isaksson & Co i Östersund – en firma som handlar med specerivaror. I telefonkatalogen för år 1943 framgår att speditör G. Andersson detta år har telefonnummer 203 i Vilhelmina. (Tyvärr har jag inte haft tillgång till telefonkatalogen för år 1942).

En intressant detalj i sammanhanget: Gustaf använder sig som speditör av förkortningen G. för sitt tilltalsnamn (i telefonkatalogen). För övrigt har "Gustaf" alltid varit hans tilltalsnamn. Som affärsman för sin matvaruaffär i Vilhelmina använde han sig däremot av firmabeteckningen "A Andersson". Som framgått ovan gjorde Gustaf konkurs som handlande i såväl Ramsele som Bodum – och firmabenämningen var på båda ställena "G. A. Andersson". Möjligen är det så att Gustaf inte ville att hans tilltalsnamn skulle ingå i firmanamnet av det skälet att han inte ville riskera att tilltalsnamnet ytterligare en gång skulle synas ("och besudlas") i en eventuell tredje konkurs. Men någon konkurs blev det inte när han omkring 1941 avslutade sin affär i Vilhelmina.

Som speditör håller Gustaf till i en lokal nära järnvägsstationen i Vilhelmina. Hur länge Gustaf arbetar som speditör är oklart. Möjligen kan han ha varit speditör fram till år 1951. Gustaf är då 67 år gammal och hade uppnått pensionsåldern. Men Gustaf väljer att därefter arbeta ytterligare några år. Han blir nämligen anställd av Systembolaget i Östersund som dess ombud i Vilhelmina. Den befattningen har

han troligen fram till år 1955. Ombudsverksamheten i Vilhelmina dras då in i anslutning till att en systemaffär etableras i Lycksele. Samma år försvinner för övrigt motboken i Sverige.

Som tidigare nämnts byggde Gustaf ett hus på Baksjönäs dit familjen flyttade år 1920. Där bor familjen fram till 1938. Då övertas gården av dottern Anna-Lisa och hennes man Hartvig Holmberg. Gustaf bygger istället ett nytt kombinerat bostads- och affärshus i Vilhelmina centrum – se fotot nedan.

Gustaf byggde denna fastighet 1938. Han sålde fastigheten omkring år 1948.
(Foto från Västerbottens museum)

Albertina och Gustav bor själva på vindsvåningen i ett rum och kök med tillhörande liten alkov. De bor i den vänstra delen av den vindsvåning som syns på fotot. I den högra delen av vindsvåningen fanns ett rum där dottern Kajsa bor från 1938. När Kajsa 1941 får dottern Margot bor de båda i vindsrummet. Margot är för övrigt född här i vindsrummet. Mellan de båda lägenheterna finns endast en kallvind.

På mellanvåningen till vänster på fotot bor Werner Olsson med familj. Werner driver för övrigt den matvaruaffär – kallad Werners – som syns till vänster på gatuplanet. På mellanvåningen till höger bor Sam Sundin med sin hustru Solveig. Sam är son till Hjalmar Sundin, en bror till Albertina. Under Sundins våning finns Wedins skohandel.

Så småningom kallas denna fastighet av vilhelminaborna för ”Werners”. Troligen köper Werner Olsson fastigheten av Gustaf omkring 1947. Fastigheten är numera riven. På platsen finns i dagsläget affären ICA-Tallen.

Gustaf bygger 1947 en ny fastighet vid Videvägen 2 i Vilhelmina. Den ligger blott ca 200 meter från Werners – se fotot nedan.

Gustaf och Albertina Anderssons hus på Videvägen 2. (Foto från Margot Andersson)

Gustaf och Albertina bor på nedervåningen i två rum och kök – belägna på hitre delen av huset enligt fotot ovan. I den bortre delen av nedervåningen har Kajsa och Margot två rum. Övervåningen disponeras av en familj Andreasson.

Det är under den tid när Gustaf och Albertina bor på Videvägen som Gustaf är systembolagets ombud. På fotot ovan kan man ana att det längst till höger på framsidan av huset finns en liten mörk rektangulär skylt. På den framgår att här i källaren finns systembolagets ombud i Vilhelmina. Ruljansen hos Gustaf gick till så att ville man beställa sprit från Östersund så fick man lov att ta med sig motboken och visa upp den för Gustaf när man gjorde sin beställning. Alternativt kunde befolkningen i byarna utanför Vilhelmina göra beställningar via de chaufförer som körde bussar som trafikerade Vilhelmina. Man kan tänka sig att källaren på Videvägen 2 var ett välbesökt ställe i Vilhelmina. Ibland inträffade här stora tragedier när det visade sig att en flaska kraschat och den efterlängtdade drycken runnit bort – och i värsta fall inträffade tragiken före en helg!! Hemska tider!

Margot och hennes kusin Anita har berättat att de ofta fick vara med Gustaf i den lokal där kunderna kom in och där spritpaketen förvarades. De fick krypa in under disken och vara tysta som möss när det kom in kunder till Gustaf. Anita som var minst kunde t.o.m. gömma sig i någon tom sprithylla under disken. Margot minns att när busschaufförerna kom in till Gustaf för att hämta ut spritpaketen så stannade de ofta till och satt sig i berså i trädgården en stund och spelade kort med Margot. Man spelade ”21” och 5-kort, och inte sällan var det lite pengar med i spelet.

Någon gång kring åren 1956 eller 1957 säljer Gustaf huset på Videvägen 2. Gustaf och Albertina ställer sig då i kö för en hyreslägenhet på Tingsvägen i Vilhelmina. I avvaktan på att lägenheten skulle bli tillgänglig bor man övergångsvis i Nästansjö. Troligen under år 1957 flyttar de in i en trerumslägenhet på Tingsvägen. Gustaf blir emellertid ganska snart sjuk i prostatacancer och dör den 5 september 1958 vid 74 års ålder. Han är då kyrkobokförd på adressen Tingsgatan 12, Vilhelmina. Personnummer 18840822-873.

Efter Gustafs död tycker Albertina att lägenheten på Tingsgatan är för stor. Hon flyttar därför 1958 till en hyreslägenhet på två rum och kök på Skolgatan. Albertina dör den 28 augusti 1981 vid 89 års ålder. Hon bor då med adress Skolgatan 8 B i Vilhelmina. Personnummer: 18920505-8705.

9 Några släktfoton med anknytning till Gustaf och Albertina

Nedan har jag tagit med sex släktfoton från åren 1949 till mitten av 1950-talet. Från denna tid har jag enbart funnit släktfoton med knytning till "Sundinarna". Gruppfoto där Gustaf finns tillsammans med några av sina syskon torde inte finnas från denna tid. De flesta foton har antagligen tagits/arrangerats av Bert Zettergren, ägare till Z-foto i Vilhelmina. Bert var gift med Sonja, dotter till Hjalmar och Selma Sundin.

9.1 Foto taget 1949 i Hacksjö vid Bernhard Sundins 50-årsdag

De sju i översta raden: Margot Andersson, Sonja Zettergren, Berti Blom, Inger Holmberg, Sam Sundin, Johannes Sundin John Blom.

De fjorton i "mellersta" raden: Albertina Andersson, Greta Berglund, Bengt Berglund, Anna-Lisa Holmberg, Hartvig Holmberg, Edith Renman (syster till Emmy Sundin), Ruben Renman, Solveig Sundin, Selma Sundin, Helmer Jonsson (var gift med en syster till Emmy Sundin), Signe Sundin, Gustaf Andersson, Hjalmar Sundin, Bert Zettergren.

De fem i första raden: Birger Sundin (son till Bernhard och Emmy), Bernhard Sundin, Emmy Sundin, Marianne Sundin (dotter till Bernhard och Emmy), Sara Sundin. (Foto från Birger Sundin)

Enligt vad Birger Sundin kommer ihåg reste alla gratulanter från Vilhelmina till Hacksjö i en hyrd postbuss som Bengt Berglund körde.

9.2 Foto taget omkring 1950 hos John och Berti Blom

Fotot hos John och Berti är tagen i anslutning till något födelsedagsfirande. Det är dock oklart vem som fyller år. John och Berti bodde i en liten Riksbyggen-lägenhet på ett rum och kök på Kyrksbergsvägen i Vilhelmina

Övre raden från vänster: Berti, Lisa (dotter till Albertina och Gustaf), Johannes, Sara (gift med Johannes), Selma (gift med Hjalmar), Signe (gift med Fabian), Fabian.

Mellersta raden från vänster: John (gift med Berti), Albertina, Kristina, Hjalmar, Gustaf (gift med Albertina)

Främre raden från vänster: Solveig (sonhustru till Hjalmar, gift med Sam), Greta (dotter till Valfrid, gift med Bengt Berglund), Sonja (dotter till Hjalmar, gift med Bert Zettergren), Margot (dotter till Kajsa)
(Foto från Margot Andersson)

9.3 Foto taget sommaren 1952 när Peder Zettergren döptes

Övre raden från vänster: Synnöve (dotter till Hjalmar och Selma), okänd, Berti, Kajsa (dotter till Gustaf och Albertina, John, Solveig (sonhustru till Hjalmar och Selma, gift med Sam), okänd
 Mellersta raden från vänster: Jan Krister (son till Synnöve), Selma (gift med Hjalmar), Sonja (dotter till Hjalmar och Selma) med sonen Peder, Bert Zettergren (gift med Sonja), Hjalmar
 Nedre raden från vänster Margot (dotter till Kajsa), Anita och Karin (döttrar till Anna-Lisa och Hartvig Holmberg)
 (Foto från Margot Andersson)

9.4 Foto från Kristina Sundins 90-årsdag 1952

Fotot är taget i lägenheten hos John och Berti Blom.

Stående i övre raden från vänster: Solveig (sonhustru till Hjalmar och Selma, gift med Sam), Greta (dotter till Signe och Valfrid), Signe (gift med Valfrid), Johannes, Fabian, Valfrid, Selma (Gift med Hjalmar), Signe (gift med Fabian), Gustaf (gift med Albertina), Tekla Nyberg, August Nyberg och John
 Sittande från vänster: Berti, Hjalmar, Kristina, Jonas, Albertina, Sonja (dotter till Hjalmar och Selma) med sonen Peder, Jan-Krister (son till Synnöve) och Synnöve (dotter till Hjalmar och Selma)
 På golvet från vänster: Karin och Anita (döttrar till Anna-Lisa och Hartvig Holmberg)
 (Foto från Margot Andersson)

9.5 Foto från Kristinas 90-årsdag 1952 – enbart med sina barn

Fotot är taget i lägenheten hos John och Berti Blom.

Vid Kristinas 90-årsdag 1952 samlades barnen omkring henne. Stående från vänster: Johannes, Fabian och Valfrid. Sittande från vänster: Berti, Hjalmar, modern Kristina, Jonas och Albertina. Barnen Andreas och Bernhard saknas på detta foto. (Foto från Margot Andersson)

9.6 Foto från begravning 1955 eller 1957

Antingen är fotot taget i samband med Bertis begravning 1955, eller så är det taget i anslutning till Kristinas begravning år 1957.

Övre raden: Valfrid, Fabian, Johannes, Bernhard
Nedre raden: Jonas, Hjalmar, Albertina, Andreas
(Foto från Karl-Gustav Sundin)

10 Några avslutande ord om Gustaf och Albertina

Albertina överlevde Gustaf med närmare 23 år. Det innebar naturligtvis att min hustru Margot och hennes kusiner gavs möjlighet att lära känna Albertina på ett helt annat sätt än som var möjligt med Gustaf.

Den bild som framtonar av Gustaf – när man frågar de som träffat honom – är entydig. Han var alltid korrekt och välklädd – han bar nästan alltid kostym eller kavaj med prydlig skjorta och tillhörande fluga. Han var en strävsam handlare/affärsman från tidig ungdom och nästan ända fram till sin död. Han hade ett gott hjärta och var ärlig i sina affärer.

Någon egentlig fritidssysselsättning kom han aldrig att utveckla. Detta av den enkla anledningen att arbetet tog nästan all vaken tid under alla år. Han var emellertid road av att spela kort vid festligheter när han och Albertina träffade släktingar och vänner.

Föga överraskande var Gustaf oduglig i köksregionerna. Så var nästan undantagsvis fallet för de äkta män som arbetade under 1900-talets första hälft. Margot har ett minne av att hon och Gustaf någon gång kring 1950 skulle försöka koka havregrynsgröt – det slutade i en gastronomisk katastrof! I ärlighetens namn ska nog också sägas att Albertina knappast var intresserad av att Gustaf skulle ”agera” i köksregionerna. Och någon ”lekfarbror” i förhållande till barn och barnbarn var han knappast. Återigen av det enkla skälet att Gustafs arbete lade hinder för sådana aktiviteter.

Vad gäller Albertina träffade jag henne vid flera tillfällen mellan åren 1967 (då jag träffade min hustru Margot) och 1981 (då Albertina dör). Hon utstrålade klokhet och värme! Jag har för övrigt genom Margot och hennes många kusiner fått höra otaliga kärleksfulla berättelser om Albertina. Bakgrunden till denna uppskattning från barnbarnen var inte minst att Albertina tog ett stort ansvar för att dels stödja dottern Anna-Lisas med omsorg av flera av hennes 10 barn och dels stödja dottern Kajsa med omsorg av hennes dotter Margot. I likhet med Gustaf fanns det nog inte heller för Albertina så mycket tid för lek med barnen och barnbarnen – men det fanns alltid tid för kärleksfull omsorg.

Vid slutet av 1970-talet intervjuades Albertina av barnbarnet Karin Holmberg. Intervjun finns sparad på kassettband. Albertina berättar på bandet om episoder från sitt liv och vid något tillfälle konstaterar hon med tillfredsställelse: ”ja, jag klarade mig alltid!” Men det fanns ingenting av högmod eller självgodhet i det uttalandet. Det var snarast fråga om att hon med perspektiv på livet kunde konstatera att hon utsatts för många prövningar, men att hon klarade sig igenom dem på ett bra sätt. Detta var hon helt enkelt stolt och tacksam för!

Poeten Eeva Kilpi har i samlingen ”Om kärleken och döden” skrivit en ömsint dikt om vad som händer när mormödrar och farmödrar dör:

**När mormödrarna dör
förvandlas de till blomsterängar och gräs
och farmödrarna blir träd
som susar ovanför barnbarnen,
skyddar dem mot regn och blåst
och breder ut grenarna över dem
till snöhyddor om vintern.**

Men innan dess är de passionerade.

Dikten är en allmängiltig och vacker metafor för en mormors/farmors omsorg och kärlek till sina barnbarn. Jag tror att Albertinas barnbarn känner att dikten speglar den omsorg och omtanke som Albertina visade dem.

11 Epilog

Det är frapperande hur hårt livet måste ha varit för många av de arbetare, handelsmän, hantverkare, småbönder, torpare, pigor, drängar och födorådstagare som jag berättar om i krönikan. Framför allt smärtar det när man i församlingarnas död- och begravningsböcker kan följa de många barn som dukar under i farsoter. Sorgen har naturligtvis drabbat barnens båda föräldrar. Men särskilt tungt måste det ha varit för de kvinnor som föder barn efter barn – och där man sedan finner att många av dem tämligen omgående skrivs in i församlingarnas död- och begravningsböcker.

Kan man känna annat än respekt, vördnad och ömhet inför tidigare generationers ävlanden? De många livsöden jag kunnat följa – såväl i denna krönika som i andra släktkrönikor jag skrivit – har gjort att jag instinktivt har kommit att tänka på den vackraste dikt jag känner av om mänskligt liv. Dikten är skriven av Margareta Ekström. I hennes samling *Skärmar* (Bonniers 1990) finns följande dikt:

INSTRUKTION FÖR FLYGRÄDDA

För att man skall kunna flyga
måste skalet klyvas
och den ömtåliga kroppen blottas

För att man skall kunna flyga
måste man högst upp på strået
också om det böjer sig
och svindeln kommer

För att man skall kunna flyga
måste modet vara
något större än rädslan
och en gynnsam vind råda

För våra förfäder fanns många hinder för ”att flyga” som i dagens samhälle inte är lika påtagliga. Farsoter och annan sjukdom medförde att många inte ens gavs möjlighet att blotta den ömtåliga kroppen och börja klättringen upp på strået.

Ett mod större än rädslan visade många av våra förfäder. Men för dem hämmades den gynnsamma vinden ofta av kunskapsmässiga, sociala och ekonomiska hinder i närsamhället. Goda förutsättningar för att flyga – alltså att förverkliga sina livsdrömmar – fanns sällan för det stora flertalet människor. Det var förbehållet dåtidens elit/överklass.

Numera får det stora flertalet människor börja sina liv och karriärer under någorlunda goda förhållanden – under gynnsamma vindar. *Men* – och här vill jag med visst raseri anknyta till en högaktuell debatt – denna positiva utveckling hotar nu att brytas av en ny ”elit” som oblygt tränger sig fram i samhället! Denna ”elit” representeras av en växande skara styrelseledamöter och direktörer från bankvärlden, den finansiella sektorn och vissa storbolag. En ”elit” som genom ett egoistiskt parasiterande tillskansar sig extrema löner, bonusar och vinster. De tilldelar sig gräddfiler i såväl privatliv som karriärer. De konfiskerar delar av den gynnsamma vind som borde komma alla till del!

När man som jag studerat livet för tidigare generationer kan man helt enkelt inte undgå att se det groteska i att små grupper i dagens samhälle tillåts utveckla modeller för hur man kan berika sig. Det man gör är kanske inte olagligt – men skamlöst. Man tar för sig bara för att man nått en position i sitt arbetsliv där det med hjälp av likasinnade kollegor blivit möjligt att ta för sig efter behag.

”Om man inte känner till det förflutna, förstår man inte nutiden och är inte lämplig att forma framtiden”. Det är ett ordspråk som Simone Weil, fransk författarinna (född 1909) lämnat efter sig. De styrelseledamöter och direktörer jag tänker på måste ha bortsett från det förflutna, de förstår därför inte nutiden och har utvecklats till egotrippade ledare som inte är till gagn för de verksamheter de leder – och än mindre för det samhälle de verkar i.

Av människor i affärs- och finanssektorn – med intressanta, ansvarsfulla och under alla förhållanden mycket väl avlönade arbeten – borde man kunna förvänta sig att de har förmåga att tänka som så: *I varje givet ögonblick gör jag så gott jag kan efter min bästa förmåga*. Men icke! Det finns individer som bestämt sig för att de inte förmår göra sitt bästa om de inte får extremt tilltagna löner och bonusar, eller som menar att just för att de arbetar efter sin bästa förmåga är de – men inte andra medmänniskor – berättigade till extremt tilltagna löner och bonusar. Att de skamlösaste parasiterna i samhället skulle vara de dugligaste affärs- och finansaktörerna är en tanke som jag inte kan förlika mig med!

Även om det byggs upp oförtjänta förmögenheter hos vissa familjer/klaner är detta kanske ännu inte ett hinder för att andra människor fortfarande kan ha goda förutsättningar ”för att kunna flyga”. Men roffarmentaliteten kan få det sociala, etiska och moraliska kittet i samhället att krackelera. Detta kitt behövs för att människor i gemen ska känna stöd och tillit samt alstra mod att klättra upp på det svajande strået, släppa taget – och flyga!

Jag inledde min krönika med följande dikt av Harry Martinsson:

I minnenas drömrige lever de döda.
De minnen vi vårdar är syret de andas.
De väntar ditt tecken vid fönstren i Hades
att trofasta minnen skall vädra i staden.
De väntar att vind med åminnelsens kårar
skall jaga förgängelsens ande ur Hades.

Jag har efter bästa förmåga försökt fånga upp och dokumentera minnen kring Gustaf och Albertina Andersson samt deras anor. Det vore att förhäva sig att påstå att min krönika likt en vind med åminnelsens kårar förmår jaga förgängelsens ande ur Hades. Men kanske att de som sitter vid fönstren i minnenas drömrige känner att krönikan i vart fall förmår tränga undan en flik av förgängelsens ande?